

TƏHSİL

AYLIQ JURNAL

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZIRLIYININ ORQANI *№ 02 (77)* FEVRAL 2017 * www.tehsiljurnali.az

*Prezident İlham Əliyevin
Sərəncamı ilə Mehriban Əliyeva
Azərbaycan Respublikasının
Birinci vitse-prezidenti təyin edilib*

Təhsil hər bir
dövlətin, cəmiyyətin
həyatının, fəaliyyətinin
mühüm bir sahəsidir.
Cəmiyyət təhsilsiz
inkışaf edə bilməz.

Heydər Əliyev

Bu sayımızda

Prezident İlham Əliyevin 21 fevral
2017-ci il tarixli Sərəncamı ilə Mehriban
Əliyeva Azərbaycan Respublikasının
Birinci vitse-prezidenti təyin edilib

Səh.2-4

Xocalı soyqırımının 25-ci ildönümü
ilə əlaqədar Bakıda ümumxalq
yürüşü keçirilib

Səh.5-6

2 fevral Gənclər Günüdür

Səh.26

ADNSU-nun hədəfi Azərbaycan
iqtisadiyyatına xidmət edə biləcək
səviyyəli ali məktəbə çevriləkdir

Səh.33-39

26 fevral Xocalı
Soyqırımı Günüdür

Səh.46-50

Azərbaycanın
Milli Qəhrəmanları

Səh.54-56

Xocalı soyqırımı
bədii əsərlərdə

Səh.76-86

TƏHSİL

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin orqanı

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli
Abel Məhərrəmov
Urşan Ələkbərov
Ədalət Muradov
Vaqif Şadlınski
Əjdər Ağayev
Mustafa Babanlı
Gülçöhrə Məmmədova

Nurlana Əliyeva
Maarifə Hacıyeva

Baş redaktor:
Nizami Mirzə

Redaksiyanın ünvani:

AZ 1073, Bakı-73, Mətbuat prospekti,
529-cu məhəllə, "Azərbaycan"
nəşriyyatı, 7-ci mərtəbə

Bizim rekvizitlər:

Beynəlxalq Bankın Yasamal filialı
Kodu: 805562

M/h: AZ03NABZ01350100000000002944
VÖEN: 9900001881,

SWIFT: İBA ZAZ2X

Müəssisənin adı: "TƏHSİL" jurnalı
VÖEN 1303135891

HESAB-Nö:

AZ20IBAZ38060019443152701216 AZN

Jurnal 2007-ci ildə
Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınıb.
"Təhsil" jurnalının kompüter
mərkəzində yığılib və "Azərbaycan"
nəşriyyatına çap olunur.
Ayda bir dəfə çıxır.

Redaksiyaya daxil olan
əlyazmalar geri qaytarılır.
Müəlliflərlə redaksiyanın
mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Telefonlar: 537-17-89;
510-19-95; 537-17-69;
Mob: (050) 612-32-21
(077) 612-32-21

www.tehsiljurnali.az
E-mail: tehsil-2007@mail.ru

Sifariş: 435
Tiraj: 1050

İlham Əliyevin sədrliyi ilə Təhlükəsizlik Şurasının iclası keçirilib

Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə Mehriban Əliyeva Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti təyin edilib.

Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə Təhlükəsizlik Şurasının iclası keçirilib.

İclasda Prezident İlham Əliyev Mehriban xanım Əliyevanı təqdim edərək deyib:

-Bu gün mənim Sərəncamımla Mehriban Əliyeva Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti vəzifəsinə təyin edilib. Mehriban Əliyeva uzun illərdir ki, ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında, mədəni həyatımızda mühüm və fəal rol oynayır. Mehriban Əliyeva Yeni Azərbaycan Partiyasının sədr müavinidir. Yeni Azərbaycan Partiyası ölkəmizin aparıcı siyasi qüvvəsidir, Cənubi Qafqazın ən böyük partiyasıdır. Bu gün Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvlərinin sayı 700 minə yaxınlaşır.

Mehriban Əliyeva 2005-ci ildən Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatıdır. O, deputat kimi çox böyük işlər görüb, təmsil etdiyi dairənin sosial-iqtisadi problemlərinin həlli istiqamətində çox böyük addımlar atıb. Seçicilərlə

daim təmasdadır və onun deputat kimi əsas fəaliyyəti seçicilərin problemlərinin həlli ilə bağlıdır. Eyni zamanda, Mehribanın deputat kimi çox geniş beynəlxalq fəaliyyəti də var. Bu fəaliyyət nəticəsində müxtəlif ölkələrdə qazandığımız dostların sayı artıb.

2004-cü ildən bu günə qədər Mehriban Əliyeva ulu öndərin adını daşıyan Heydər Əliyev Fonduun prezidentidir. Heydər Əliyev Fondu onun rəhbərliyi ilə nəinki Azərbaycanın, hesab edirəm ki, regionun ən böyük və nüfuzlu ictimai təşkilatına çevrilmişdir. Heydər Əliyev Fonduun çoxşaxəli fəaliyyəti Azərbaycan xalqı tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Fondu təşəbbüsü ilə bir çox önəmli layihələrə, programlara start verilmişdir. Onların arasında "Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb" programı xüsusi qeyd edilməlidir. Məhz bu programın başlanması nəticəsində son 13 il ərzində ölkəmizdə üç mindən çox məktəb əsaslı təmir olunub və ya yenidən tikilmişdir.

Digər layihələr ölkəmizin hərtərəfli inkişafına xidmət göstərmişdir. Heydər Əliyev Fondu-

Təhlükəsizlik Şurasında

nun xətti və dəstəyi ilə minlərlə insan tibbi müalicə ilə təmin edilmişdir. Bir çox hallarda bu məsələlər ictimaiyyət üçün açıqlanmır. Fonduñ fəaliyyəti məhz o məqsədi güdür ki, ehtiyacı olan insanlara yardım etsin və ən az müdafiə olunan vətəndaşlara imkan daxilində öz dəstəyini göstərsin.

Heydər Əliyev Fonduñun mədəniyyətlə, inçəsənətlə bağlı layihələri bizim mənəvi, tarixi, mədəni irsimizin qorunması işində əvəzolunmaz rol oynamışdır. Bizim milli sərvətimiz olan muğam sənətinin yenidən inkişafı və beynəlxalq arenaya çıxarılması məhz Heydər Əliyev Fonduñun və Mehriban Əliyevanın şəxsi təşəbbüsü nəticəsində mümkün olmuşdur. Azərbaycanda keçirilən muğam müsabiqələri artıq həyatımızın ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Bu, sadəcə olaraq sənət növü deyil, bu, bizim mədəni sərvətimizdir. Gənc nəslin tərbiyə olunmasında milli-mənəvi dəyərlər, ənənələr xüsusi rol oynayır. Bu baxımdan belə təşəbbüsler çox böyük ictimai məna daşıyır. Eyni zamanda, dünya miqyasında muğamın məhz Azərbaycan sənəti kimi təqdim olunmasında Heydər Əliyev Fonduñun çox böyük rolu olmuşdur.

Azərbaycanı dünyada tanıtmak üçün müxtəlif təqdimatlar, sərgilər, tədbirlər keçirilmişdir. Çoxsaylı tədbirlər nəticəsində dünya ictimaiyyəti ölkəmizi daha yaxından tanımağa, öyrənməyə, görməyə başlamışdır ki, Azərbaycan müasir, dinamik inkişaf edən ölkədir. Eyni zamanda, Azərbaycan xalqı öz tarixi köklərinə çox bağlı olan xalqdır.

Mehriban Əliyeva Milli Olimpiya Komitəsinin və İcraiyyə Komitəsinin üzvüdür və onun bu fəaliyyəti də təqdirəlayıqdır. Ölkəmizdə keçirilmiş bir neçə qlobal tədbirin təşkilində Mehriban Əliyeva xüsusi rol oynamışdır. 2012-ci ildə "Eurovision" mahni müsabiqəsinin yüksək səviyyədə keçirilməsi məhz onun təşkilatçılığı ilə mümkün olmuşdur. 2015-ci ildə birinci Avropa Oyunlarının yüksək səviyyədə keçirilməsi də Təşkilat Komitəsinin və onun rəhbəri Mehriban Əliyevanın fəaliyyəti nəticəsində mümkün olmuşdur. İki il yarımla ərzində

bu Oyunları Yay Olimpiya Oyunları səviyyəsində keçirmək, əlbəttə ki, böyük nailiyyət idi. Birinci Avropa Oyunları tarixdə ən yüksək səviyyədə keçirilmiş mötəbər idman tədbiri kimi qalacaqdır.

Təsadüfi deyil ki, bu il keçiriləcək IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarının təşkili də Mehriban Əliyevaya həvalə edilib. Bu Oyunların Təşkilat Komitəsinin sədri də odur və hazırlıq işləri yüksək səviyyədə aparılır. Əminəm ki, biz İslam Həmrəyliyi Oyunlarını da yüksək səviyyədə keçirəcəyik.

Mehribanın beynəlxalq aləmdə böyük nüfuzu var. Məhz öz fəaliyyəti nəticəsində bir çox ölkələrin ən yüksək dövlət mükafatları və ordenləri ilə təltif edilibdir. Eyni zamanda, on ildən artıqdır ki, Mehriban Əliyeva UNESCO-nun və ISESCO-nun xoşməramlı səfiridir. Dünyada ikinci belə şəxsiyyət yoxdur ki, hər iki mötəbər təşkilatın eyni zamanda səfiri olsun. Bu, eyni zamanda, onun dinlərarası, sivilizasiyalararası dia-

loqa verdiyi töhfə ilə bağlıdır. Bu töhfə ölkəmizin siyasetinin təzahürüdür. Çünkü bu gün Azərbaycan dünya miqyasında sivilizasiyalararası dialoqa ən çox töhfə verən ölkələrdən biri kimi tanınır. Əlbəttə ki, UNESCO-nun və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri kimi Mehriban bu işə də çox önəmlı töhfə verir. 2015-ci ildə birinci Avropana Oyunlarının keçirilməsində göstərdiyi xidmətlərə görə Mehriban Əliyeva Azərbaycan dövlətinin ən ali mükafatı olan "Heydər Əliyev" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Bax, bu, çoxşaxəli fəaliyyət və eyni zamanda, uğurlu fəaliyyət mənim bu qərarı qəbul etməyimdə əsas rol oynamışdır. Eyni zamanda, qeyd etməliyəm ki, Mehriban Əliyeva çox peşəkar, bilikli, təcrübəli, prinsipial, çox xeyirxah bir insandır. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan xalqı ona böyük rəğbət və sevgi ilə yanaşır.

Sadaladığım bütün bu amilləri nəzərə alaraq, mən bu qərara gəldim və bu gün Mehribanın həyatında yeni dövr başlayır. Əminəm ki, o, bundan sonra da ölkəmizin inkişafına öz dəyərli töhfəsini verəcəkdir. Bu təyinat münasibətilə mən onu təbrik edirəm və ona yeni uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva çıxış edərək dedi:

-Hörmətli cənab Prezident.

Mənə göstərdiyiniz yüksək etimada görə Sizə dərin minnətdarlığını bildirirəm. Bu vəzifəyə təyin olunmaqla öhdəmə düşən məsuliyyətin ciddiliyini tam şəkildə dərk edirəm və inanıram ki, cənab Prezident, Sizin və mənə inanan bütün insanların etimadını doğrultmağı bacaracağam.

Mənim fəaliyyətim haqqında dediyiniz sözlərə, verdiyiniz qiymətlərə görə Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Mənim üçün belə bir qiymətə layiq olmaq böyük şərəfdir. Sadaladığınız hər bir uğurun, hər bir nailiyyətin arxasında Sizin köməyiniz, Sizin dəstəyiniz durur.

Ötən illər ərzində Sizin dövlətçilik ideyalarınız, vətənpərvərliyiniz, Azərbaycan dövlətinin maraqlarını sədaqətlə, iradə ilə, cəsarətlə qorumağınız, insanlarla, Azərbaycan xalqı ilə birliyiniz mənim və mənimlə çalışan bütün insanlar üçün bir nümunə idi. Bizim fəaliyyətimizi isti-

qamətləndirən bir nümunə idi. Biz fəxr edirik ki, son illər ölkəmizdə baş verən müsbət meyil-lərdə, dəyişikliklərdə, inkişafda, Azərbaycanın beynəlxalq arenada nüfuzunun artmasında biz öz kiçik də olsa töhfəmizi verməyi bacarmışıq. Mən əminəm ki, vəzifədən asılı olmayaraq, insan öz yolunu, peşəsini seçəndə hər hansı bir işinə, əməyinə vicdanla yanaşmalı, qarşısına aydın məqsədlər qoyub, bu məqsədlərə nail olmağa çalışmalı, söz və işlərində bütöv olmalıdır.

Rəhbərlik etdiyim Heydər Əliyev Fondu artıq 13 ildir ki, öz fəaliyyətini humanizm prinsipləri əsasında qurub. Biz bu illər ərzində bir çox iri-miqyaslı layihələr icra etmişik. Biz Azərbaycanın ictimai və siyasi həyatında fəal iştirak edirik. Biz infrastruktur layihələri icra edirik. Eyni zamanda, biz 13 il ərzində ayrı-ayrı insanların problemlərinə heç zaman biganə qalmamışıq. İnsanlarla ünsiyyətdə olmaq, onları dinləmək və eşitmək, köməyə ehtiyacı olana kömək etmək, mənəvi dəstək vermək Heydər Əliyev Fondu hər bir əməkdaşının birbaşa vəzifəsidir. Hesab edirəm ki, bu, dövlət qurumlarında çalışan bütün insanların əsas borcu və vəzifəsidir. Gündəlik fəaliyyətimizdə insansevərlik, mərhəmət, qarşılıqlı hörmət, mehribanlılıq unudulmamalıdır. Əksinə, məhz bu mənəvi dəyərləri uca tutaraq ən yüksək qələbələr əldə etmək, ən böyük zirvələrə qalxməq olar.

Hörmətli cənab Prezident.

Hörmətli Təhlükəsizlik Şurasının üzvləri.

Mən sizi əmin edirəm ki, gələcək fəaliyyətimi məhz bu prinsiplər əsasında qurmağa çalışacağam. Ölkəmizin və xalqımızın maraqlarını hər şəydən üstün tutacağam, Azərbaycana layiqincə xidmət etməyə çalışacağam.

Göstərdiyiniz etimada görə Sizə bir daha dərin minnətdarlığını bildirirəm.

İclasda Təhlükəsizlik Şurasının üzvləri Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarını dəstəklədiklərini bildirdilər və Mehriban Əliyevaya fəaliyyətində uğurlar arzuladılar.

**26 fevral Xocalı
Soyqırımı Günüdür**

Xocalı soyqırımının 25-ci ildönümü ilə əlaqədar Bakıda ümumxalq yürüşü keçirilib Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva yürüşdə iştirak ediblər

XX əsrд bəşər tarixinə Xocalı soyqırımı kimi daxil olan qanlı faciənin 25-ci ildönümü ilə əlaqədar fevralın 26-da Bakıda ümumxalq yürüşü keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident xanım Mehriban Əliyeva yürüşdə iştirak ediblər.

Paytaxtın Azadlıq meydanından başlayan və 40 mindən çox insanın iştirak etdiyi ümumxalq yürüşünün məqsədi Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsini ehtiramla yad etmək, erməni faşistləri tərəfindən insanlığa qarşı törədilmiş bu vəhişi cinayəti yenidən dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmaqdır.

Ön sırásında Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident xanım Mehriban Əliyevanın olduqları yürüş iştirakçıları Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə Bakının Xətai rayonunda ucaldılmış abidəyə doğru hərəkətə başladılar.

Ümumxalq yürüşünün iştirakçıları əllərində qanlı qırğının günahsız qurbanlarının - xüsusi qəddarlıqla qətlə yetirilmiş uşaqların, qadınların və qocaların portretləri, 25 il bundan əvvəl törədilmiş hadisələrin dəhşətli səhnələrinin əks etdirən fotosəkillər, faciənin təqsirkarlarından cavab tələb etmək, onları cazalandırmaq, bu soyqırımına beynəlxalq səviyyədə siyasi-hüquqi qiymət vermək barədə çağrıları və soyqırımı qurbanlarının adları, soyadlarının əks olunduğu Azərbaycan, rus, ingilis, fransız dillərdə plakatlar və transparantlar tutmuşdular. Məşrut boyunca yolların kənarlarındakı monitorlarda, binaların fasadlarında və

balkonlarında “Dünya Xocalı soyqırımını tanımlıdır!”, “Xocalıya ədalət!”, “Xocalını unutmayın!”, “Rədd olsun erməni faşizmi!”, “Xocalı – XX əsrin soyqırımı”, “Cinayətkarlar cəzasız qalmayacaqlar!”, “Xocalı soyqırımı – 25 il” və s. çağrıqlar və şəurlar nümayiş etdirilirdi.

İnsanların həznlı çöhrələrinə baxanda görünürdü ki, ötən 25 il Xocalının dinc sakinlərinə qanlı divan tutulmasının dəhşətlərini yaddaşlardan silə bilməyib. Bircə gecədə yerlə-yeksan edilmiş bu Azərbaycan şəhərinin adı indi Xatın, Lidit və Sonqmi ilə qoşa çəkilir.

Bütövlükdə bu ümumxalq yürüşü Azərbaycanın Xocalı soyqırımı ilə bağlı apardığı genişmiqyaslı işin növbəti mərhələsidir. Dünya Xocalı qırğını haqqında əsl həqiqəti bilməli, başa düşməlidir ki, XX əsrin sonunda bütün sivil bəşəriyyətin gözü qarşısında törədilmiş bu vəhşiliyə laqeydlik, yüzlərlə dinc insanın ölümündə təqsirkar olanların cəzalandırılmaması belə faciələrin planetin hər bir nöqtəsində təkrarlanmasına götərib çıxara bilər. Bu yürüş həmdə Azərbaycan xalqının six birliyini, onun öz şəhidlərinin xatirəsinə ehtiramını, işgal altındakı torpaqların azad olunması və ölkənin ərazi bütövlüyünün bərpası üçün əlindən gələni etmək əzminə nümayiş etdirdi.

Xocalı soyqırımı qurbanlarının abidəsinin ətrafında fəxri qarouvl dəstəsi və tər ciçəklər düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımı abidəsinin önünə əklil qoydu, faciə qurbanlarının xatirəsini ehtiramla yad etdi.

26 fevral Xocalı Soyqırımı Günüdür

Birinci vitse-prezident xanım Mehriban Əliyeva, Baş nazir Artur Rasi-zadə, Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədov, Prezident Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyev, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva, Arzu Əliyeva, Heydər Əliyev abidənin önünə tərəf gullər qoydular.

Dövlət və hökumət rəsmiləri, Milli Məclisin deputatları, nazirlər, komitə və şirkətlərin rəhbərləri, diplomatik korpusun nümayəndələri, dini konfessiyaların başçıları, habelə qırğından xilas ola bilmüş Xocalı sakinləri də abidənin önünə gullər düzdülər.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Azərbaycanın Xocalı şəhərində ermənilərin törətdikləri dəhşətli hədisələr xalqımızın tarixinə qanlı hərflərlə yazılib. O gecə silahlı erməni dəstələri keçmiş sovet ordusunun Xankəndidə yerləşən 366-ci motoatıcı alayının ağır texnikası və şəxsi heyətinin köməyi ilə Azərbaycanın bu qədim şəhəri üzərinə hücum edib və onun dinc əhalisinə amansızcasına divan tutublar.

Xocalı soyqırımının qanlı statistikası belədir: Hücum zamanı şəhərdə olmuş 3 min nəfərdən 613-ü, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq və 70 qoca xüsusi qəddarlıqla öldürülüb, 487 nəfər, o cümlədən 76 uşaq ağır yaralanıb, 1275 nəfər girov götürülüb və insəni alçaldan işğəncələrə məruz qalıb, 197 nəfərin taleyi hələ də məlum deyildir. Səkkiz ailə tamamilə məhv edilib. Həmin insanlar yalnız etnik mənşəsi yoxlanıb - azərbaycanlı olduqlarına görə amansızcasına öldürülüb, işğəncələrə məruz qalıb və şikət ediliblər.

Ermənilərin bu cəza tədbiri hərtərəfli planlaşdırılıb və yeganə bir məqsədlə törədilib – dinc sakinləri milli mənşəsi əlamətinə görə qismən və ya tamamilə məhv etmək. Beynəlxalq hüquqa görə belə hərəkətlər “soyqırımı” anlayışına uyğundur və dünya ictimaiyyəti tərəfindən bu cür tanınmalıdır.

Qəddarlığı və amansızlığını ilə fərqlənən Xocalı soyqırımı erməni millətçilərinin təcavüzkar siyasetinin ən qanlı səhifələrindən biridir. “Xocalı soyqırımının iyirmi beşinci ildönümü haqqında” Azərbaycan Prezidentinin 2017-ci il 24 yanvar tarixli Sərəncamında deyilir: “Xocalı faciəsinə törətməklə Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzün miqyasını daha da genişləndirən və Dağlıq Qarabağın hüdudlarından kənara çıxaraq Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Cəbrayıł, Füzuli, Qubadlı, Zəngilan rayonlarını işğal edən Ermənistanın apardığı etnik təmizləmə siyaseti nəticəsində 20 min soydaşımızın həyatına son qoyulmuş, 50 mindən çox insan yaralanmış və əlil olmuş, torpaqlarımızın 20 faizi işğala məruz qalmışdır”.

Xocalı haqqında həqiqətlərin dünyaya çatdırılması, bu faciənin xalqımıza qarşı soyqırımı aktı kimi tanınması üçün Azərbaycan dövləti bütün zəruri addımları atır. Bu sahədə məqsədyönlü fəaliyyət ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdanın sonra başlanıb. Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə Xocalı soyqırımına siyasi hüquqi qiymət verilib, fevralın 26-sı “Xocalı Soyqırımı

Günü” elan edilib. 2008-ci ildə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış “Xocalıya ədalət!” beynəlxalq kampaniyası bu istiqamətdə təbliğat işini daha da fəallaşdırıb. Faciə ilə əlaqədar dəhşətli faktlar bu kampaniya çərçivəsində aparılan işlər sayəsində geniş beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılıb, planetin bütün guşələrində milyonlarla insan erməni millətçilərinin əsl simasına bələd olub, biliblər ki, ermənilər öz sərsəm ideyalarını həyata keçirmək naminə heç nədən, o cümlədən uşaqları belə qotla yetirməkdən çəkinmirlər. Xocalı soyqırımının dünya miqyasında tanıdılması istiqamətində aparılan sistemli işin nəticəsidir ki, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament İttifaqının, Meksika, Pakistan, Çexiya, Peru, Kolumbiya, Panama, Honduras, Sudan, Qvatemala və Cibuti parlamentlərinin müvafiq sənədlərində Xocalıda törədilmiş kütləvi qotlların soyqırımı aktı olduğu tösdinq edilib. Ruminiya, Bosniya və Herseqovina, Serbiya, İordaniya, Sloveniya, Şotlandiya parlamentləri, eləcə də ABŞ-in 22 statının icra və qanunvericilik orqanları Xocalı faciəsinə qətləm kimi qiymətləndirərək qətiyyətlə pisleyiblər.

Hər il olduğu kimi, bu il də Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə dünyanın müxtəlif ölkələrində Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsini anma mərasimləri keçirilib. Bu akciyaların iştirakçılarına Fond tərəfindən hazırlanmış, Qarabağın və Ermənistən-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münəqışosunun tarixində bəhs edən materiallar, bukletlər, fotoalbomlar və kitablar paylanılıb. Aksiyalar çərçivəsində ermənilərin vəhşiliklərindən bəhs edən sənədli filmlər nümayiş etdirilib, rəsm sərgiləri təşkil olunub. Qardaş Türkiyədə, ABŞ-da, Almaniyada, Avstriyada, Belçikada, Gürcüstanda, Hollandiyada keçirilən mitinqlər, bir sıra ölkələrdə anim tədbirləri, konfranslar, sərgilər, müsabiqələr ictimaiyyət arasında böyük əks-səda doğurub.

Bu yürüs həm də dünya ictimaiyyətinə bir mesajdır ki, Azərbaycan öz torpaqlarında ikinci erməni dövlətinin yaradılmasına imkan verməyəcək, ərazi bütövlüyünü bərpa edəcək. Hər kəsə aydın olmalıdır ki, Xocalı soyqırımını törədənlərin cəzasız qalması, münaqışının nizama salınmaması nəinki Cənubi Qafqaz regionunda, həm də bütün dünyada sülh və sabitlik üçün təhlükə törədir. Bunu ötən il aprel ayının əvvəllərində cəbhə xəttində baş vermiş hədisələr bir daha sübut edir. Ermənistən silahlı qüvvələri növbəti təxribatlara əl ataraq, cəbhə xətti boyunca yerləşən yaşayış məntəqələrini güclü atəşə tutdular. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri dinc sakinlərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün cavab tədbirləri görməye məcbur oldu. Genişmiyyaslı hərbi əməliyyatlar nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsinə işğalçılardan təmizlədi. Xalqımızın, dövlətimizin, ordumuzun mübarizə əzminin yenilməzliyini tösdinq edən bu qələbə sübut etdi ki, torpaqlarımız yağı düşməndən azad ediləcək, şəhidlərimizin qanı yerda qalmayacaq.

Fevralın 26-da bütün gün ərzində Xocalı soyqırımı qurbanlarının abidəsi önünə insan axını davam etdi. On minlərlə insan soyqırımı abidəsini ziyaret etdi. Abidənin önünə tərəfə çıxırlar qoyuldu, şəhidlərin ruhuna dualar oxundu.

Xocalı soyqırımının iyirmi beşinci ildönümü haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Bəşər tarixinə Xocalı soyqırımı kimi daxil olan qanlı faciədən 25 il ötür. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistən silahlı qüvvələri bütün beynəlxalq hüquq normalarını pozaraq Xocalı üzərinə ağır hərbi texnika yeritmiş, yerlə yeksan etdikləri şəhərin dinc əhalisinə misli görünməmiş qəddarlıqla divan tutmuşlar. Həmin hərbi-siyasi təcavüz zamanı 613 həmvətənimiz, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq və 70 qoca həlak olmuş, 487 dinc sakın ağır yaralanmış, 1275 nəfər isə girov götürülmüşdür.

Xocalı faciəsini tövətməklə Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzün miqyasını daha da genişləndirən və Dağlıq Qarabağın hüdudlarından kənara çıxaraq Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Cəbrayıł, Füzuli, Qubadlı, Zəngilan rayonlarını işgal edən Ermənistən apardığı etnik təmizləmə siyaseti nəticəsində 20 min soydaşımızın həyatına son qoyulmuş, 50 mindən çox insan yaralanmış və əlil olmuş, torpaqlarımızın 20 faizi işğala məruz qalmışdır.

BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsinə, Avropa Parlament Assambleyasının, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının, Qoşulmama Hərəkatının və eləcə də digər beynəlxalq qurumların qərarlarına baxmayaraq, Ermənistən–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi beynəlxalq hüquq normalarına uyğun, ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində öz həllini bu günədək tapmamışdır.

2016-cı ilin aprel ayında növbəti dəfə atəşkəs rejimini pozan Ermənistən təxribatına cavab olaraq Azərbaycan Ordusu tərəfindən torpaqlarımızın bir qisminin işğalılardan azad edilməsi ölkəmizin ərazi bütövlüyünü hərbi yolla bərpa etmək üçün bizim kifayət qədər hərbi gücümüz, iqtisadi potensialımız və siyasi iradəmiz olduğunu bir daha sübuta yetirmiş, beynəlxalq ictimaiyyətə mövcud status-kvonun qəbul edilməzliyini nümayiş etdirərək işgalçı qüvvələrin torpaqlarımızdan

çıxarılması tələbini yenidən gündəmə gətirmişdir.

Geniş vüsət almış “Xocalıya ədalət” kampaniyası çərçivəsində gerçəkləşdirilən tədbirlərin nəticəsi olaraq dünyanın bir sıra ölkələrində bu soyqırımla bağlı müvafiq qərarlar qəbul edilsə də, belə ağır hərbi cinayət beynəlxalq miqyasda hələ ki öz hüquqi qiymətini almamışdır.

Xocalı faciəsinin iyirmi beşinci ildönümü ərəfəsində şəhidlərin xatirəsini dərin hüznlə yad edərək və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq

QƏRARA ALIRAM:

1. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyası Xocalı soyqırımının iyirmi beşinci ildönümü ilə bağlı tədbirlər planını hazırlayıb onun həyata keçirilməsini təmin etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 24 yanvar 2017-ci il

M.A.Əliyevanın Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti təyin edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 103¹-ci maddəsinin I hissəsini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Mehriban Arif qızı Əliyeva Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti təyin edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 21 fevral 2017-ci il

Azərbaycan Respublikası Dövlət İmtahan Mərkəzinin fəaliyyəti ilə bağlı bəzi məsələlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Dövlət İmtahan Mərkəzinin fəaliyyətini təmin etmək məqsədi ilə

QƏRARA ALIRAM:

Azərbaycan Respublikasının Tarif (qiymət) Şurası orta ixtisas təhsili müəssisələrinə, ali təhsil müəssisələrində ali təhsilin bakalavriat və magistratura (tibb təhsili üzrə əsas təhsil və rezidentura) səviyyələrinə, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında magistratura səviyyəsinə tələbə qəbulu ilə bağlı imtahanlarda, dövlət qulluğu (dövlət qulluğuna qəbul və dövlət qulluğunda fəaliyyətin davam etdirilməsi) üzrə test imtahanlarında iştirak etmək üçün ödənişin məbləğini 15 gün müddətində müəyyən edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 10 fevral 2017-ci il

Azərbaycan Respublikasında gənclərlə iş sahəsində fərqlənən şəxslərin təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq

QƏRARA ALIRAM:

Azərbaycan Respublikasında gənclərlə iş sahəsində səmərəli fəaliyyətlərinə görə aşağıdakı şəxslər təltif edilsinlər:

3-cü dərəcəli “Vətənə xidmətə görə” ordeni ilə

Rəşidova Vüsalə Nazim qızı
“Tərəqqi” medalı ilə

Cəfərov Müşfiq Cəfər oğlu
Əhmədov Yalçın Talverdi oğlu
Zeynalova Ülviiyə Tamerlan qızı.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 30 yanvar 2017-ci il

2017-ci il Gənclər üçün Prezident mükafatlarının verilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Gənclər üçün Prezident mükafatına namizədlərin seçilməsi üzrə Ekspert Komissiyasının təklifinə əsasən və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Mədəniyyət, elm, təhsil və ictimai fəaliyyət sahələrində xüsusi fərqlənən aşağıdakı şəxslərə 2017-ci il Gənclər üçün Prezident mükafatları verilsin:

Bağirov Emil Oqtay oğlu
İsrayılova Aygün Əlimərdan qızı
Məcidova Məryəm Teymur qızı
Seyidov Mirhəsən Mirheydər oğlu
Suxostat Lyudmila Valentinovna
Vəkilov Vurğun Mehman oğlu.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 27 yanvar 2017-ci il

Kərim Kərimovun 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında *Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı*

2017-ci ilin noyabr ayında kosmik programlanın gerçəkləşdirilməsinin fəal iştirakçısı, görkəmlili alim və hərbi xadim, Kosmik Uçuşlar üzrə SSRİ Dövlət Komissiyasının sədri, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, Dövlət və Lenin mükafatları laureati, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının fəxri üzvü, general-leytenant Kərim Abbasəli oğlu Kərimovun anadan olmasının 100 illiyi tamam olur.

Kərim Kərimov kosmik aparatların və raket texnikasının yaradılması, kosmosa uçuşlarının intensivləşməsi və kosmonavtikanın inkişaf etdirilməsi sahəsində müstəsna xidmətlər göstərmişdir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, kos-

mik fəzanın tədqiqi işinə mühüm töhfələr vermiş Kərim Kərimovun 100 illik yubileyinin keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin Milli Aerokosmik Agentliyi ilə birlikdə Kərim Kərimovun 100 illik yubileyinə həsr edilmiş tədbirlər planını hazırlayıb həyata keçirsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 30 yanvar 2017-ci il

“Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə *Azərbaycan Respublikasının Qanunu*

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 1-ci bəndini rəhbər tutaraq, “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununu “Reklam haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 15 may tarixli 1281-IVQ nömrəli Qanununa uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə

QƏRARA ALIRAM:

“Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa (Azərbaycan Respublikasının Qanun-vericilik Toplusu, 2009, № 9,

maddə 684; 2011, № 2, maddə 70; 2014, № 1, maddə 3; 2015, № 11, maddə 1266; 2016, № 1, maddə 41; Azərbaycan Respublikasının 14 oktyabr 2016-cı il tarixli 338-VQD nömrəli Qanunu) aşağıdakı məzmunda 11.4-cü və 11.5-ci maddələr əlavə edilsin:

“11.4. Dərslikdə, dərs və saitində, tədris materialında, məktəb gündəliyində, dəftərdə, albomda, yetkinlik yaşına çatmayanlar üçün nəzərdə tutulmuş kitabda reklam yerləşdirilə bilməz.

11.5. Yetkinlik yaşına çat-

mayanlara mənəvi və fiziki baxımdan zərərli təsir göstərə bilən reklam məktəbəqədər və ümumi təhsil müəssisələrinin ərazilərindən müvafiq icra həkimiyəti orqanının müəyyən etdiyi məsafədən yaxın yerləşdirilə bilməz. İdman mərc oyunlarının, lotereyaların açıq məkanda reklamı uşaq və təhsil müəssisələrindən azı 100 metr kənarda olan reklam daşıyıcılarında yerləşdirilir.”.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 30 dekabr 2016-ci il

“Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2016-ci il 30 dekabr tarixli 482-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında *Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmani*

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2016-ci il 30 dekabr tarixli 482-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə

QƏRARA ALIRAM:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetisi:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Müəyyən edilsin ki, “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 11.5-ci maddəsinin birinci cümləsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini həyata keçirir.

3. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 15 fevral 2017-ci il**

V.D.Bayramovun “Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri diplomu” ilə təltif edilməsi haqqında *Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı*

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq

QƏRARA ALIRAM:

Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında təhsil əlaqələrinin möhkəmləndirilməsində xidmətlərinə görə Vaqif Deryüş oğlu

Bayramov “Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri diplomu” ilə təltif edilsin.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 10 fevral 2017-ci il**

*Maestro Niyazinin abidəsinin
açılış mərasimi*

İlham Əliyev görkəmli dirijor, maestro Niyazinin Bakıda abidəsinin açılış mərasimində iştirak edib

Bakının Niyazi küçəsində yerləşən parkda görkəmli dirijor, SSRİ xalq artisti, maestro Niyazinin abidəsinin açılış mərasimi olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mərasimdə iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı maestro Niyazinin abidəsinin açılışını etdi.

Prezident İlham Əliyev abidənin önünə

gül dəstəsi qoydu.

Abidənin hündürlüyü 3, pyedestalının hündürlüyü isə 1 metrə yaxındır. Heykəlin üst plitəsi royalın qapağı formasındadır. Abidənin pyedestalı isə qara qranitdən hazırlanıb. Büründən hazırlanan heykəlin müəllifi xalq rəssamı Ömər Eldarov, memarı isə əməkdar memar Elbay Qasımcıdadır.

Dövlətimizin başçısı mərasimdə çıxış etdi.

Heydər Əliyev Fondu təşəbbüsü ilə “Bakı Marafonu-2017” keçiriləcək

Aprelin 30-da Heydər Əliyev Fondu təşəbbüsü ilə “Bakı Marafonu-2017” keçiriləcək. İkinci dəfə baş tutacaq marafon bu il də “Küləyə qalib gəl” şəhəri altında təşkil olunacaq.

İdmanın inkişafına dəstək göstərmək, sağlam həyat tərzini tövliq etmək, insanları xeyirxah amallarla bir araya gətirmək məqsədi daşıyan marafon Dənizkənarı Bulvar İdarəsinin, Bakı Olimpiya Stadionunun dəstəyi ilə təşkil olunacaq. Layihənin icrasını isə Sport Marketing Group (SMG) şirkəti həyata keçirəcək.

“Bakı Marafonu-2017” ötən il olduğu kimi Dövlət Bayrağı Meydanından start götürürək Bakı Olimpiya Stadionuna qədər 21 kilometr məsafəni əhatə edəcək.

Qeyd edək ki, 2016-cı il mayın 1-də təşkil olunan ilk yarımarafonda 7000-dən çox iştirakçı qeydiyyatdan keçmişdi. Heydər Əliyev Fondu vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın iştirakı ilə keçirilən yarımarafona Azərbaycan vətəndaşları ilə yanaşı, ölkəmizdə yaşayır-çalışan 500-dək əcnəbi, İspaniya, Fransa, Qazaxıstan, Ukrayna, Səudiyyə Ərəbistanı, İran, Hindistan, Çexiya və digər ölkələrin Azərbaycanda fəaliyyət göstərən səfirliklərinin nümayəndələri də qoşulmuşdu. Yarımarafonda, həmçinin Avstriya, Almaniya, İspaniya, Fransa, Rusiya, Böyük Britaniya, Birləşmiş Ərəb Əmirlilikləri, Keniya və digər ölkələrdən turistlər də iştirak etmişdi.

Bu il keçiriləcək yarımarafona 16 yaşdan yuxarı hər kəs - şəhər sakinləri, qonaqlar əvvəlcədən qeydiyyatdan keçərək qoşula bilər. “Bakı Marafonu-2017”də iştirak etmək istəyənlər qeydiyyat üçün fevralın 10-dan aprelin 20-dək Bakının ticarət mərkəzlərindəki qeydiyyat məntəqələrinə və ya onlayn olaraq “Bakı Marafonu-2017”nin saytına (www.bakumarathon.az) müraciət edə bilərlər. Bu zaman qeydiyyat formasını doldurmaq, şəxsiyyət vəsiqəsinin surətini (tələbələr, həmçinin tələbə vəsiqəsinin surətini) təqdim etmək və iştirak üçün müəyyən olunan vəsaiti ödəmək lazımdır.

Yarıda iştirak etmək istəyən fiziki şəxslər üçün təyin olunmuş ödəniş məbləği 20 AZN-dir.

Korporativ iştirakçılar isə (hər şirkətdən minimum 5 iştirakçı olmalıdır) hər iştirakçıya görə 100 AZN ödəməlidir. Yarımarafonda tələbələrin iştirakı ilə bağlı vəsaitlər Heydər Əliyev Fondu tərəfindən qarşılandıqından, tələbələr qeydiyyat zamanı heç bir ödəniş etməyəcəklər.

“Bakı Marafonu-2017” yarışının mükafatlandırma mərasimi iki kateqoriyada olacaq. Belə ki, marafonun kişi və qadın iştirakçıları ilk 3 yer uğrunda qaçış zolağında mübarizə aparacaqlar. Kişi və qadın kateqoriyalarının hər birində 1-ci yerin qalibi 3000 AZN, 2-ci yerin qalibi 2000 AZN, 3-cü yerin qalibi isə 1000 AZN məbləğində mükafat və hədiyyələrlə, eləcə də medal və sertifikatlarla təltif ediləcəklər.

Bununla yanaşı, kişi və qadın kateqoriyası üzrə hər birində 3 iştirakçısı olmaqla, yarışda 4, 5 və 6-cı yerləri qazanan 6 nəfərə Avropa daxiliində istədikləri ölkəni seçmək imkanı yaradılmaqla 2 nəfərlik səyahət biletini hədiyyə ediləcək.

7-ci və 8-ci yerin sahiblərinə “Bakı Marafonu-2017”nin sponsorları tərəfindən müxtəlif hədiyyələr, 9 və 10-cu yerin sahiblərinə isə 100 AZN-lik hədiyyə kuponu veriləcək.

Marafonla bağlı yeniliklər, yarış ərəfəsində keçiriləcək məşqlər barədə ətraflı məlumatlar “Bakı Marafonu-2017”nin rəsmi feysbuk səhifəsi - www.facebook.com/bakumarathon və www.bakumarathon.az saytında təqdim olunacaq.

“Orta ixtisas təhsili müəssisələrində tələbələrin köçürülməsi, təhsilalma formasını dəyişməsi, xaric edilməsi, bərpa olunması və akademik məzuniyyət verilməsinə dair müvəqqəti Qaydalar”ın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası təhsil nazirinin əmri

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 07.08.1996-ci il tarixli 402 nömrəli əmri ilə təsdiq olunmuş “Ali və orta ixtisas təhsili məktəbləri tələbələrinin köçürülməsi, tələbələr sırasından xaric edilməsi və bərpa olunması, akademik məzuniyyət alması və təkrar kursda saxlanılması haqqında Əsasnamə”nın müddəalarının Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 26 dekabr 2013-cü il tarixli 354 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Orta ixtisas təhsili müəssisələrində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili Qaydalar” ilə ziddiyet təşkil etdiyini, o cümlədən akademik uğursuzluq və dərslərə davamıyyətə görə tələbələrin xaric olunması tələbinin aradan qaldırıldığını nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 14 yanvar 2011-ci il tarixli 7 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Orta ixtisas təhsili müəssisəsinin Nümunəvi Nizamnaməsi”nin 3.9-cu bəndini rəhbər tutaraq

ƏMR EDİRƏM:

1. “Orta ixtisas təhsili müəssisələrində tələbələrin köçürülməsi, təhsilalma formasını dəyişməsi, xaric edilməsi, bərpa olunması və akademik məzuniyyət verilməsinə dair müvəqqəti Qaydalar” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Orta ixtisas təhsili müəssisələrinin rəhbərləri “Orta ixtisas təhsili müəssisələrində tələbələrin köçürülməsi, təhsilalma formasını dəyişməsi, xaric edilməsi, bərpa olunması və akademik məzuniyyət verilməsinə dair müvəqqəti Qaydalar”ı işdə rəhbər tutsunlar.

3. Elm, ali və orta ixtisas təhsili şöbəsi (Y.Piriyev) bu əmrdən irəli gələn tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin etsin.

4. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 07.08.1996-ci il tarixli 402 nömrəli əmri ilə təsdiq olunmuş “Ali və orta ixtisas təhsili məktəbləri tələbələrinin köçürülməsi, tələbələr sırasından xaric edilməsi və bərpa olunması, akademik məzuniyyət alması və təkrar kursda saxlanılması haqqında Əsasnamə” qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

5. Əmrin orta ixtisas təhsili müəssisələrinə göndəriləsi, eləcə də “Azərbaycan müəllimi” qəzetində dərc edilməsi İnformasiya şöbəsinə (E.Əliyev) həvalə olunsun.

6. Əmrin icrasına nəzarət nazir müavini Ceyhun Bayramova tapşırılsın.

**Mikayil CABBAROV,
Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri
27 yanvar 2017-ci il**

Təhsil müəssisələrində Xocalı soyqırımının iyirmi beşinci ildönümünün keçirilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası təhsil nazirinin əmri

Xocalı soyqırımının iyirmi beşinci ildönümünün təhsil müəssisələrində qeyd edilməsi məqsədi ilə “Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi haqqında Əsasnamə”nin 13.5-ci bəndini rəhbər tutaraq

ƏMR EDİRƏM:

1. Xocalı soyqırımının iyirmi beşinci ildönümünün keçirilməsi ilə əlaqədar Təhsil Nazir-

liyinin Tədbirlər Planı təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Tədbirlər Planına müvafiq olaraq, ali, orta ixtisas, ilk peşə, ümumi və məktəbdən kənar təhsil müəssisələrində 2017-ci ilin fevral ayı ərzində Xocalı soyqırımına həsr olunmuş geniş tədbirlər həyata keçirilsin.

3. İnförmasiya şöbəsi (Elnur Əliyev) əmrin “Azərbaycan

müəllimi” qəzetində dərc olunmasını və Nazirliyin internet səhifəsində yerləşdirilməsini təmin etsin.

4. Əmrin icrasına nəzarət nazir müavini Firudin Qurbanova həvalə olunsun.

**Mikayıl CABBAROV,
Azərbaycan Respublikasının
təhsil naziri**
2 fevral 2017-ci il

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

“08” fevral 2017-ci il
№ 87

Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi
“01” fevral 2017-ci il
№ 12

Fəaliyyət Planının təsdiq edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 26 yanvar tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş “2015-2025-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin inkişaf Strategiyası”nda ölkə gənclərinin mənəvi inkişafı, milli-mənəvi və ümumbeşəri dəyərlər ruhunda tərbiyə olunması ilə bağlı nəzərdə tutulmuş vəzifələrin icrasını təmin etmək məqsədilə “Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi haqqında Əsasnamə”nin 13.5-ci bəndini və “Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi haqqında Əsasnamə”nin 10.5-ci bəndini rəhbər tutaraq

ƏMR EDİRİK:

1. “Təhsil müəssisələrində uşaq və gənclərin mənəvi inkişafı, milli-mənəvi və ümumbeşəri dəyərlər ruhunda tərbiyə olunması tədbirlərinin gücləndirilməsi haqqında” 2017-ci il üzrə birgə Fəaliyyət Planı təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Təhsil Nazirliyinin yerli təhsili idarəetmə orqanlarının, ali, orta ixtisas və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin və Dövlət Komitəsinin ərazi üzrə regional şöbələrinin rəhbərlərinə tapşırılsın ki, Fəaliyyət Planında nəzərdə tutulmuş tədbirlərin vaxtında və səmərəli həyata keçirilməsini təmin etsinlər, onların icra vəziyyəti barədə 2017-ci ilin iyun və dekabr aylarında Təhsil Nazirliyinə və Dövlət Komitəsinə hesabat göndərsinlər.

3. Təhsil Nazirliyi və Dövlət Komitəsinin aidiyyəti struktur bölmələri Fəaliyyət Planının yerinə yetirilməsində müvafiq yerli orqanlara və təhsil müəssisələrinə təşkilati-pedaqoji köməklik göstərsinlər.

4. Əmrin əlavəsi ilə birlikdə “Azərbaycan müəllimi” qəzetində dərc olunması, Təhsil Nazirliyi və Dövlət Komitəsinin saytında yerləşdirilməsi (Elnur Əliyev, Yaqut Əliyeva) təmin edilsin.

5. Əmrin icrasına nəzarət təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanova və Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin müavini Gündüz İsmayılova həvalə olunsun.

**Mikayıl Cabbarov,
Azərbaycan Respublikasının
təhsil naziri**

**Mübariz Qurbanlı,
Dini Qurumlarla İş üzrə
Dövlət Komitəsinin sədri**

Fəaliyyət planı

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin (“08” fevral 2017-ci il tarixli, 87 №-li) və Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (“01” fevral 2017-ci il tarixli, 12 №-li) birgə əmri ilə təsdiq edilib

Təhsil müəssisələrində uşaq və gənclərin mənəvi inkişafı, milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərlər ruhunda tərbiyə olunması tədbirlərinin gücləndirilməsi haqqında 2017-ci il üçün FƏALİYYƏT PLANI

Sıra №	Tədbirlər	Tədbirin keçirildiyi yer	İcra vaxtı	İcraya məsul şəxs (şəxslər)	Tədbirin koordinatoru
1.	Ali təhsil müəssisələrində aşağıdakı mövzularda elmi-praktik konfransların keçirilməsi: 1.1. “Islam həmrəyliyi: müasir çağırışlar və dini maarifləndirmə” 1.2. “Qloballaşma dövründə müasir gənclik və milli-mənəvi dəyərlərin qorunması” 1.3. “Dünyəvi dövlətdə din: hüquqi və mənəvi yanışma” 1.4. “Dini radikalizmə qarşı mübarizədə gənclərin rolü” 1.5. “Islam həmrəyliyi gənclərin gözü ilə”	Bakı Dövlət Universiteti Gəncə Dövlət Universiteti Lənkəran Dövlət Universiteti Mingəçevir Dövlət Universiteti Sumqayıt Dövlət Universiteti	Aprel May İyun Dekabr Dekabr	Ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri	Yaqub Piriyev, Sadiq Mirzəyev
2.	Ali təhsil müəssisələrinin ayni-ayni fakültələrində I-ci bönddə qeyd edilən mövzularda tələbələrin iştirakı ilə “dayırma masa” və seminarların təşkili	Bakı Dövlət Universiteti, Bakı Slavyan Universiteti, Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Sumqayıt Dövlət Universiteti	Fevral -dekabr	Ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, tərbiyə işləri üzrə prorektorlar, fakültə dekanları	Yaqub Piriyev, Sadiq Mirzəyev
3.	Pedaqoji profilli ali məktəblərin filologiya fakültələrinin tələbələri arasında “Azərbaycan folklor nümunələrində milli-mənəvi dəyərlərin tacəssümü” mövzusunda “Ən yaxşı elmi-tədqiqat işi” müsabiqəsinin təşkili, natiçələrə bağlı yekun konfransın keçirilməsi və qaliblərin mükafatlandırılması	Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Azərbaycan Dillər Universiteti, Bakı Slavyan Universitetinin tələbələri arasında müsabiqənin təşkili, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində yekun konfransın keçirilməsi və qaliblərin mükafatlandırılması	Oktyabr	Ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, fakültə dekanları	Yaqub Piriyev, Sadiq Mirzəyev

Fəaliyyət planı

4.		İlk peşə və orta ixtisas təhsili müəssisələrində şagird və tələbələrin iştirakı ilə aşağıdakı mövzularda "dayırımı masa", seminar, konfransların təşkili: 4.1. "Milli-mənəvi dəyərlərimizi necə qorunmalı?" 4.2. "Multikultural cəmiyyətdə toleranlıq prinsiplərinin qorunması" 4.3. "Adat-ənənalarımız mili-mənəvi dəyərlərimizin tərkib hissəsi kimi" 4.4. "Dini radikallıq cəmiyyətin beləsidir" 4.5. "Islam-sülh və barışq dinidir"	İlk peşə və orta ixtisas təhsili müəssisələri	İl ərzində	Təhsil müəssisələrinin rəhbərləri	Famil Mustafayev, Yaqub Piriyev, Sadiq Mirzəyev
5.		Rayon və şəhərlərdə ümumi təhsil, ilk peşə və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin təbiə işləri üzrə direktor müavinləri, psixoloqlar, Uşaq Birliyi Təşkilatı rəhbərləri, kitabxanaçılar üçün milli-mənəvi və ümumbaşarı dəyərlərin izahı, töbliği və tədris prosesi ilə əlaqələndirilməsi məsələlərini əhatə edən tövsiyə xarakterli məruzələrin təşkili	Rayon və şəhərlər	İl ərzində	Rayon (şəhər) təhsil şöbələri (idarələri), ümumtəhsil məktəblərinin rəhbərləri, Dövlət Komitəsinin ərazi üzrə regional şöbələrinin rəhbərləri	Famil Mustafayev, Yaqub Piriyev, Aydın Əhmədov, Sadiq Mirzəyev
6.		Dövlət Komitəsinin ərazi üzrə regional şöbələrinin tövsiyələri əsasında ümumtəhsil məktəblərində VIII-XI sinif şagirdlarının, həmçinin məktəbdənənar təhsil müəssisələrinin uşaq və gəncərinin iştirakı ilə milli-mənəvi və bəşəri dəyərlərə hasr edilmiş aşağıdakı mövzularda tədbirlərin (ray sorğuları, seminar, diskussiya və s.) təşkili: 6.1. "Milli-mənəvi dəyərlərimizi qoruyaq və töbliği edək" 6.2. "Mənəviyyatlı şəxs kimdir?" 6.3. "Milli bayramlarımızın nümunəsində xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinin yaşadılması" 6.4. "Vətənpərvərlik on mühüm mənəvi dəyərdir"	Rayon və şəhərlər üzrə ümumtəhsil məktəbləri, məktəbdənənar təhsil müəssisələri	Müəyyən olunmuş müddətlərdə	Rayon (şəhər) təhsil şöbələri (idarələri), ümumtəhsil məktəblərinin rəhbərləri, məktəbdənənar təhsil müəssisələrinin rəhbərləri	Aydın Əhmədov, Vəsif Məmmədov, Sadiq Mirzəyev
7.		Ümumtəhsil məktəblərinin kitabxanalarında xalqımızın milli-mənəvi və bəşəri dəyərlərinin eks olunduğu ədəbi əsərlərin oxusunun və müzakirəsinin təşkili	Rayon və şəhərlər üzrə ümumtəhsil məktəbləri	İl ərzində	Rayon (şəhər) təhsil şöbələri (idarələri), ümumtəhsil məktəblərinin rəhbərləri	Aydın Əhmədov, Sadiq Mirzəyev
8.		Ümumtəhsil məktəblərinin IX-XI sinif şagirdlərinin iştirakı ilə "Milli-mənəvi dəyərlər haqqında düşüncələrim" mövzusunda inşa yazı müsabiqəsinin keçirilməsi	Rayon və şəhərlər	Oktyabr-dekabr	Rayon (şəhər) təhsil şöbələri (idarələri), ümumi təhsil müəssisələrinin rəhbərləri	Aydın Əhmədov, Sadiq Mirzəyev
9.		Ümumtəhsil və məktəbdənənar təhsil müəssisələrində "Islam Həmrayıyi İli" çərçivəsində tədbirlərin keçirilməsi	Rayon və şəhərlər	İl ərzində	Rayon (şəhər) təhsil şöbələri (idarələri), ümumi təhsil müəssisələri, məktəbdənənar təhsil müəssisələrinin rəhbərləri	Aydın Əhmədov, Vəsif Məmmədov, Sadiq Mirzəyev

Təhsil naziri Mikayıl Cabbarovun Türkiyəyə səfəri çərçivəsində

Təhsil naziri Mikayıl Cabbarov Ankarada Xocalı soyqırımının 25-ci ildönümünə həsr olunmuş beynəlxalq konfransda çıxış edib

Fevralın 22-də Türkiyənin paytaxtı Ankara şəhərində Xocalı soyqırımının 25-ci ildönümünə həsr olunmuş “Xocalı soyqırımı, insanlıq əleyhinə cinayətlər və terrorizm” adlı beynəlxalq konfrans öz işinə başlayıb.

Konfrans Türk Şurası və Hoca Ahmet Yesevi Beynəlxalq Türk-Qazax Universiteti tərəfindən təşkil olunub.

Təhsil naziri Bilkent Universitetini ziyarət edib və azərbaycanlı tələbərlərə görüşüb

Fevralın 22-də təhsil naziri Mikayıl Cabbarovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Ankaradakı İhsan Doğramaçı Bilkent Universitetində olub.

Türkiyənin aparıcı ali təhsil müəssisələrindən olan bu təhsil ocağının imkanları, bilik öyrətmə texnologiyaları, maddi-texniki bazası barədə ətraflı məlumat verilib. Qeyd edilib ki, Türkiyədə ən çox xarici ölkə vətəndaşı olan professor və müəllim heyətinin çalışdığı İhsan Doğramaçı Bilkent Universiteti elm və təhsil sahəsində böyük uğurlar qazanıb.

İhsan Doğramaçı Bilkent Universitetinin idarə heyətinin sədri professor Əli Doğramaçı, universitetin rektoru Abdullah Atalar və bu təhsil ocağının digər rəhbər şəxsləri görüşdə iştirak ediblər.

Daha sonra nümayəndə heyəti Azərbaycanın Türkiyədəki səfirliyində “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xaricdə təhsili üzrə Dövlət Proq-

Açılış mərasimində Türkiyə Büyük Millət Məclisinin sədr müavini Ahmet Aydin, Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Elmar Məmmədyarov, Türkiyə Respublikasının xarici işlər naziri Mevlüt Çavuşoğlu, Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri Mikayıl Cabbarov, Türk Şurasının Baş katibi Ramil Həsənov, Hoca Ahmet Yesevi Beynəlxalq Türk-Qazax Universitetinin Qəyyumlar Şurasının sədri Musa Yıldız çıxış edib.

Mikayıl Cabbarov çıxışı zamanı Xocalıda ermənilər tərəfindən törədilmiş kütłəvi qırğın, Azərbaycana qarşı həyata keçirilmiş cinayət və təcavüz, onun nəticələri haqqında məlumat verib, bu soyqırımın xalqımıza qarşı aparılan təcavüz, işgal və etnik təmizləmə siyasetinin aydın nümayişi olduğunu vurgulayıb. Təhsil naziri Xocalı həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasına, tarixi ədalətin bərpa edilməsinə və cinayətkarların ifşa olunmasına nail olmaqdə təhsilin xüsusi rolunu qeyd edib, çıxışını Xocalıda və Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda həyatlarını itirmiş şəhidlərimizə rəhmət diləyərək yekunlaşdırıb.

Təhsil naziri Mikayıl Cabbarovun tələbərlərə görüşüb

ramı” çərçivəsində təhsil alan bir qrup azərbaycanlı tələbə ilə görüşüb.

Mikayıl Cabbarov tələbələr karşısındakı çıxış edib. Ölkəmizdə həyata keçirilən təhsil islahatlarının mahiyyəti, təhsilin səviyyəsinin yüksəldilməsi istiqamətində görülən işlərdən danişan nazir qeyd edib ki, tələbəlik illərində zamanından səmərəli istifadə edərək yüksək təhsil almaq hər bir tələbənin başlıca vəzifəsidir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin təhsilin inkişafına daim diqqət və qayğı göstərdiyini xatırladan təhsil naziri bildirib ki, bu siyasetin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi nəticəsində son illər ölkəmizdə ali təhsil sahəsində böyük uğurlar qazanılıb. Dövlət vəsaiti hesabına nüfuzlu xarici ölkə məktəblərində azərbaycanlı gənclərin təhsil almasına şərait yaradılması xalqımız üçün tarixi qazancdır.

Təhsil naziri Mikayıl Cabbarov tələbələri maraqlandıran sualları cavablandırıb.

Təhsil nazirinin Türkiyəyə səfəri

Fevralın 23-də təhsil naziri Mikayıl Cabbarovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Ankaradakı Heydər Əliyev Parkında ümummilli liderin abidəsini ziyarət edib, önünə əklil qoyub.

Nümayəndə heyəti Türkiyə Respublikasının banisi Mustafa Kamal Atatürkün dəfn olunduğu məqbərəni - Anıtgəbiri də ziyarət edib. Mustafa Kamal Atatürkün məzarının önünə əklil qoyulub.

Təhsil naziri xatirə kitabına ürək sözlərini yazıb.

Daha sonra təhsil naziri Mikayıl Cabbarov Ankarada yerləşən Heydər Əliyev məktəbinə baş çəkib, məktəbin fəaliyyəti ilə tanış olub və şagirdlərin öündə çıxış edib.

Günün ikinci yarısında Mikayıl Cabbarov Türkiyə Respubli-

kasının milli təhsil naziri İsmet Yılmazla görüşüb. Görüşdə Türkiyə və Azərbaycan arasında mövcud olan dostluq və qardaşlıq münasibətləri əsasında təhsil sahəsinin inkişafı haqqında fikir mübadiləsi aparılıb. İki ölkə arasında six əlaqələr çərçivəsində gələcək əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olunub.

Bundan sonra təhsil naziri Türkiyənin Xaricdə Yaşayan Türk'lər və Əqrəba İcmaları ilə iş üzrə Baş İdarəsinin (YTB) sədri Mehmet Köse ilə görüşüb. Görüş zamanı iki ölkə arasında tələbə mübadiləsinin genişləndirilməsi, o cümlədən müxtəlif təqaüd proqramlarının tətbiq olunması və digər məsələlər müzakirə edilib.

Təhsil naziri Ankarada Türkiyə Böyük Millət Məclisində və Ali Təhsil Şurasında (YÖK) görüşlər keçirib

Fevralın 22-də təhsil naziri Mikayıl Cabbarov Türkiyə Böyük Millət Məclisində Milli təhsil, mədəniyyət, gənclər və idman komissiyasının sədr müavini Burhanettin Uysal ilə görüşüb.

Görüşdə Türkiyə və Azərbaycan arasında mövcud olan

dostluq və qardaşlıq münasibətləri əsasında təhsil sahəsinin inkişafı haqqında fikir mübadiləsi aparılıb. İki ölkə arasında six əlaqələr çərçivəsində gələcək əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olunub.

Görüşdən sonra Mikayıl Cabbarov Parlament binasının 15 iyul 2016-cı il tarixində baş vermiş

dövlət çevrilişinə cəhd zamanı zərər görmüş hissəsinə baş çəkib.

Daha sonra təhsil naziri Mikayıl Cabbarov Türkiyə Respublikasının Ali Təhsil Şurasının sədri Yekta Saracla görüşüb. Görüş zamanı Türkiyə ilə Azərbaycan arasında ali təhsil sahəsinin inkişafı üçün gələcək əməkdaşlıq istiqamətləri müzakirə edilib.

*“Təhsilin sosial-iqtisadi
inkişafda rolü”*

UNEC-də beynəlxalq elmi-praktik konfrans keçirilib

Yanvarın 30-31-də

UNEC-də “Təhsilin sosial-iqtisadi inkişafda rolü” mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfrans keçirilib. Tədbirdə millət vəkilləri, ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, tanınmış ictimai xadimlərlə yanaşı, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri, o cümlədən Çin, Macarıstan, Türkiyə, Rusiya, Ukrayna, Qazaxıstan, Qırğızistan və Litvadan olan nümayəndə heyəti iştirak edib.

Öncə tədbir iştirakçıları Fəxri xiyabanda xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin xatirəsini ehtiramla yad edib, məzarı öünüə əklil qoyublar. Ziyarətçilər həmçinin görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın da əziz xatirəsini yad edərək, məzarı üstünə gül dəstələri düzüblər.

UNEC-in rektoru, professor Ədalət Muradov konfrans iştirakçılardan salamlayaraq, tədbirin keçirilməsi təşəbbüsünü dəstəklədiyinə görə Təhsil Nazirliyinə min-

nətdarlığını bildirib.

Rektor ölkə Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı “Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələri”nin qarşıya qoyduğu əsas vəzifə və hədəflərə nail olunmasında müasir tələblərə cavab verən kadr hazırlığının qaćılmasız olduğunu deyib. Mühüm sənədin ali təhsil müəssisələri arasında yeni vəzifələr qoyduğunu bildirən rektor, bu vəzifələrin icrasında universitetlərin üzləşdiyi məqamlara diqqət çəkib.

Universitetlərin tədqiqat mərkəzinə çevrilməsini qaćılmasız hesab edən rektor bu istiqamətdə UNEC-də zəruru

infrastrukturun yaradılması prosesinin sürətləndirildiyini bildirib: “UNEC-də Elmi-Tədqiqat İnstitutunun işi yenidən qurulur, elmi-tədqiqat laboratoriyaları yaradılır. Onlardan biri SOCAR-ın sifarişi əsasında dünyada ilk dəfə olaraq, “Azəri Light” markalı neftin dünya bazarı qiymətini proqnozlaşdırın modeldir. Bütün bunlarla yanaşı, UNEC-də tətbiq edilən müəllimlərin reytinq sistemində elmi fəaliyyətə 40% çəkinin verilməsi, nüfuzlu jurnallarda çap olunan məqaləyə görə qonorarın nəzərdə tutulması elmi tədqiqatların keyfiyyətini və kəmiyyətini əhəmiyyətli dərəcədə artırıb.

“Təhsilin sosial-iqtisadi inkişafda rolü”

Qürurla qeyd edirəm ki, 2000-2016-cı illərdə “Thomson Reuters” agentliyinin “Web of Science” elmi bazasında yerləşən elmi nəşrlərdə UNEC əməkdaşlarının dərc edilən elmi əsərlərinin 35%-i son üç ildə həyata keçirilib”.

Təhsil nazirinin müavini Ceyhun Bayramov son 25 ildə Azərbaycanın keçdiyi sürətli inkişaf yolundan danışib, yüksək tələblərə cavab verən insan kapitalının yetişdirilməsində təhsillə elmin vəhdətinin müstəsna rolunu vurğulayıb.

AMEA-nın vitse-prezidenti, Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri, akademik İsa Həbibbəyli istənilən cəmiyyətin taleyində təhsilin həlledici əhəmiyyətə malik olduğunu deyib. Qeyd edib ki, bu gün ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə elm, təhsil və texnologiya sahəsində aparılan islahatlar müasir Azərbaycan cəmiyyətinin hərtərəfli inkişafına öz töhfələrini verməkdədir.

İ.Həbibbəyli bildirib ki, təhsilin qarşısında duran məsələ təbii resursların daha dərindən aşdırılması, öyrənilməsi, cəmiyyətdə istifadə edilməsindən ibarətdir.

İqtisadiyyat nazirinin müavini Niyazi Səfərov ölkədə bilik iqtisadiyyatının forma-

laşmasından danışib. Bildirib ki, orta və uzunmüddətli perspektivləri müəyyənləşdirən Strateji Yol Xəritəsində iqtisadi inkişafla yanaşı, təhsilində inkişaf hədəflərinin müəyyənləşdirilməsi hər iki sahənin bir-biri ilə sıx əlaqədə olduğunu göstərir.

Davamlı inkişafın təmin edilməsində təhsilin mühüm amil olduğunu deyən BMT-nin ölkəmizdəki rezident əlaqələndiricisi və BMT İnkişaf Proqramının (BMTİP) rezident nümayəndəsi Qulam İsakzai Azərbaycanda təhsil sektorunun inkişafına xüsusi diqqət yetirildiyini qeyd edib. Q.İsakzai təmsil etdiyi qurumun inkişaf programı çərçivəsində ölkəmizin digər təhsil müəssisələri ilə yanaşı, UNEC-ə də dəstək göstəriləcəyini söyləyib.

Plexanov adına Rusiya İqtisad Universitetinin Təhsilin İnkişafı üzrə Elmi-Tədqiqat İnstitutunun direktoru, professor Yevgeniya Valeriyevna Şubenkova dünyada yüksək texnologiyaların sürətlə inkişaf etdiyini nəzərə çatdıraraq, rəqəmsal təhsil mühitinin yaradılması ilə online təhsilin qəçilməz olduğunu vurğulayıb.

Konfrans “Təhsil və sosial-iqtisadi inkişaf”, “Təhsil sektorunun inkişafı: qlobal meyillər, mütərəqqi təcrübələr və islahatlar”, “Tədrisin keyfiyyətinin idarə edilməsinə yeni yanaşma” mövzularında sessiyalarda işini davam etdirib. Sessiyalarda yerli və xarici ekspertlərin məruzələri dinlənilib.

***İctimaiyyətlə
əlaqələr şöbəsi***

Ali məktəbin yeni layihəsi

ADNSU-nun yeni startap layihəsi olan “multivizorlar”ın təqdimatı keçirilib

Yanvarın 30-da Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində (ADNSU) ali məktəbin yeni startap layihəsi olan “multivizorlar”ın təqdimatı keçirilib. Tədbirdə ADNSU-nun rektoru, professor Mustafa Babanlı, universitetin professor və müəllim heyəti, həmçinin yerli və Ukraynadan olan qonaqlar iştirak edib.

Tədbirdə ADNSU-nun Ukraynadakı tərəfdaşı olan Sikorski Çəlleng biznes inkubatoru ilə birgə startap layihəsinin kütləvi istehsalına başlandığı elan olunub. Rektor, professor M.Babanlı ADNSU Startap məktəbinin Kiyev Texniki Universiteti ilə birgə yaratdığı startap məhsulundan danışıb.

“Multivizorlar bu il ADNSU-nun startap layihəsi çərçivəsində təqdim etmək istədiyi 4 məhsuldan biridir. Multifunktionallığı ilə yeni məhsulumuz bizi qane edir. Lakin əmək bazarının tələblərinə və tələbata uyğun olaraq bu məhsulu təkmilləşdirmək mümkündür”, - deyə rektor M.Babanlı bildirib.

“eAzi Start” Startap məktəbinin ukraynalı mentoru İqor Peer yeni ərsəyə gətirdikləri məhsulun xüsusiyyətləri, istifadə olunacaq sahələr və

funksiyaları ilə bağlı tədbir iştirakçılara məlumat verib, onun özəlliklərindən danişib. O, həmçinin “Made in Azerbaijan” brendi altında bu cür məhsulun yaradılmasının önəmini vurğulayıb.

“Mən ümid edirəm ki, biz belə bir məhsul yaratmaqla doğru yoldayıq və bu bizim ilk inkubator məhsulumuzdur. Multivizorlar proyeksiyalar və monitorlar sahəsində innovativ bir məhsuldur. Biz hətta onun əsasında müəyyən dəyişikliklər də edə bilərik. Məhsulun özəlliklərinə gəldikdə isə, multifunksiyonallığı və proyeksiya olunan ekrana malik olması ən böyük üstünlükləridir”, - deyə İ.Peer bildirib.

Tədbirdə “multivizorlar” haqqında videotəqdimat nümayiş olunub və məhsul barədə geniş məlumat verilib. Sonda iştirakçıları məraqlandıran suallar cavablandırılıb.

ADNSU-nun startap layihəsi olan multivizorların universitetdə kütləvi istehsalına başlanması nəzərdə tutulub. Multivizorlar hazırda mövcud proyeksiyalar və monitorların həll edə bilmədiyi məsələlərlə bağlı innovativ həll yolu təklif edir. Yeni məhsul həmçinin sənayedə, təhsil, tibb, əyləncə və bu kimi digər sahələrdə istifadə oluna biləcək innovativ məhsuldur.

Mətbuat xidməti

Təhsil naziri Yaponiyanın ölkəmizdəki fövqəladə və səlahiyyətli səfiri ilə görüşüb

Fevralın 13-də təhsil naziri Mikayıl Cabbarov Yaponiyanın Azərbaycan Respublikasındaki fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Tsuquo Takahaşı ilə görüşüb.

Səfir Takahaşı Azərbaycanda diplomatik fəaliyyətinin başa çatdığını qeyd edib.

Nazir səfirə fəaliyyəti ərzində iki ölkə arasında təhsil əlaqələrinin daha da genişləndirilməsində göstərdiyi səylərə görə təşəkkürünü bildirib.

Görüş zamanı, həmçinin

Azərbaycan və Yaponiya arasında təhsil sahəsində əlaqələrin mövcud vəziyyəti və inkişafı məsələləri müzakirə olunub.

Təhsil Nazirliyində növbədənkənar kollegiya icası keçirilib

Yanvarın 30-da Təhsil Nazirliyində növbədənkənar kollegiya icası keçirilib. Kollegiyada Qafqaz Universitetinin ləğvətmə komissiyasının təqdim etdiyi təkliflər əsasında tələbə kontingentinin digər universitetlərdə yerləşdirilməsi məsələsi müzakirə olunub.

Müzakirələr nəticəsində irəli sürülmüş bir neçə təklif arasında qış imtahan sessiyasından sonra bütün tələbələrin bir universitetdə - Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 8 noyabr tarixli sərəncamı ilə dövlət universiteti statusunda yaradılmış Bakı Mühəndislik Universitetində öz ixtisasları üzrə yerləşdirilməsi variantı qəbul edilib. Qərarda, həmçinin tələbələrin təhsil aldıqları tədris dilinin saxlanması da vurğulanır.

Sözügedən təklifin qəbul olunması zamanı Qafqaz Universitetinin təsisçisi - Azərbaycan Beynəlxalq

Təhsil Kompleksinin Azərbaycan hökumətinə və Təhsil Nazirliyinə universitetin ləğvindən sonra qalan tədris kompleksinin bütün əmlakının dövlət nəfinə qəbul edilməsi və onun təhsil məqsədləri üçün istifadə olunması barədə müraciəti nəzərə alınıb.

Təhsil Nazirliyinin Kollegiyasının qəbul etdiyi qərarda digər ali təhsil müəssisələrində təhsillərini davam etdirmək istəyən tələbələrin müraciətlərinə yay tətili zamanı baxılacağı da qeyd olunur.

SABAH Karyera Akademiyası təqdim olundu

Fevralın 9-da Təhsil Nazirliyində SABAH Karyera Akademiyasının təqdimat mərasimi keçirilib.

Tədbirdə təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov, SABAH qrupları layihəsinin əməkdaşları, akademianın rəsmi tərəfdaları və KİV nümayəndələri iştirak edib.

SABAH Karyera Akademiyası ilk SABAH məzunlarının gələcək peşəkar inkişaf istiqamətlərinin müyyəyənləşdirilməsi və bu sahədə tələbələrə dəstək verilməsi məqsədilə yaradılıb.

cariqlı və hazırlıqlı kadrların yetişməsində əhəmiyyətini vurgulayıb.

Azercell Telecom MMC-nin prezidenti Vahid Mürsəliyev, AMEA-nın Elm və təhsil idarəsinin rəisi Əminəğa Sadıqov temsil etdikləri qurumlarda Azərbaycan gənclərinin inkişafına dəstək göstərildiyindən, əmək bazarının tələblərinə uyğun mütəxəssislərin yetişdirilməsində görülən işlərdən və SABAH tələbələrinin istehsalat təcrübə keçmələri üçün yaradılan şəraitdən danışıblar.

SABAH Karyera Akademiyası programı çərçivəsində 17-20 fevral tarixlərində Qubada SABAH Karyera Qiş Məktəbi layihəsi təqdim olunacaq. Layihə sonuncu kursda təhsil alan SABAH tələbələrinə uğurlu karyera başlanğıcı üçün lazım olan bacarıqları aşılamaq məqsədi daşıyır. 100-ə yaxın tələbənin iştirak edəcəyi Qiş Məktəbində karyera planlaşdırılması, şəxsi brenдинq, CV və rezume yazılışı, müsahibə, təqdimat bacarıqları və s. mövzular üzrə təlim keçiriləcək.

Tədbirin sonunda tərəfdəş şirkətlərə, "Azercell"in təqaüdünə layiq görülmüş və Barama İnnovasiya və Sahibkarlıq Mərkəzinin rezidenti olan SABAH tələbələrinə sertifikatlar təqdim olunub.

SABAH qrupları Təhsil Nazirliyinin təşəbbüsü ilə 2014-2015-ci tədris ilində 7 ali təhsil müəssisəsində yaradılıb. SABAH layihəsinin əsas məqsədi ali təhsildə keyfiyyətin yüksəldilməsi, yeni və fərqli mühitin yaradılması, müasir tələblərə uyğun kadr hazırlığının təmin edilməsidir.

Hazırda SABAH qrupları 11 ali təhsil müəssisəsində fəaliyyət göstərməklə 45 ixtisas və 2300-dən artıq tələbəni əhatə edir. Bu tədris ilində 740-dan artıq SABAH tələbəsi məzun olacaq.

SABAH qrupları İcra Komitəsinin rəhbəri Şahin Seyidzadə akademianın peşəkar karyera, magistratura təhsili, sahibkarlıq, elmi araştırma olmaqla 4 istiqaməti əhatə etdiyini bildirib. SABAH qrupları tələbələrin müxtəlif sahələrdə təcrübə topladığını diqqətə çatdırın. Ş.Seyidzadə ötən tədris ilindən başlayaraq 44 ixtisas üzrə 600 nəfərə yaxın SABAH tələbəsinin 38 dövlət və özəl strukturda təcrübə keçdiyini deyib.

Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov qeyd edib ki, "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nda qeyd olunan şəxsiyyət-önlü təhsilin məzmununun yaradılması, ali təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi SABAH qrupları layihəsinin fəaliyyətində öz əksini tapıb. Nazir müavini gənc məzunların uğurlu karyera qurması üçün yaradılan şəxsi və peşəkar inkişaf imkanlarından danış, dövlət və özəl strukturlarla əməkdaşlığın savadlı, ba-

ADNSU və Lester Universiteti arasında əməkdaşlıqla dair saziş imzalanıb

**Fevralın 13-də
Lester Universi-
tetinin prez-
denti, professor
Pol Boyl və
onun rəhbərlik
etdiyi nüma-
yəndə heyəti
Azərbaycan
Dövlət Neft və
Sənaye Univer-
sitetində olub.**

İlk olaraq ADNSU-nun tarix muzeyi ilə tanış olan nümayəndə heyətinə muzey və eksponatlar haqqında geniş məlumat verilib. Qonaqlar, həmçinin, universitetin nəzdində yaradılan Britaniya Mərkəzi ilə də tanış olublar.

Sonra ADNSU-nun rektoru, professor Mustafa Babanlı Lester Universitetinin prezidenti və nümayəndə heyəti ilə görüşüb. Görüşdə rektor M.Babanlı universitedəki tədris prosesi və yeniliklər barədə qonaqlara məlumat verib. Hazırda universitedə 14 ixtisas üzrə ingilis dilində tədrisin aparıldığını qeyd edən rektor tələbələrin ingilis dilində tədrisə marağının yüksək olduğunu və buna görə də bu istiqamətdə işlərin daha

da inkişaf etdirilməsinin planlaşdırıldığını vurğulayıb. Rektor M.Babanlı qonaqlara ADNSU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən Fransız-Azərbaycan Universiteti (UFAZ) haqqında da geniş məlumat verib.

Görüşdə ADNSU-nun beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektoru, dosent Rafiq Camalov, rektorun müşaviri Rusif Hüseynov, beynəlxalq əməkdaşlıq şöbəsinin müdürü Cəmilə İsmayıllızadə "Erasmus+" tələbə mübadiləsi programı çərçivəsində Lester Universitetində təhsil alan tələbələr, ADNSU-da kitabxananın müasirləşdirilməsi istiqamətində Lester Universitetinin standart

və təcrübəsindən istifadə edilməsini nəzərdə tutulan layihələr haqqında məlumat veriblər.

Lester Universitetinin prezidenti, professor Pol Boyl ADNSU ilə əməkdaşlıqdan məmənunluq duyduğunu və bu əməkdaşlığın inkişafi istiqamətində səylərini əsirgəməyəcəklərini qeyd edib.

Görüşdə, həmçinin, birgə program çərçivəsində bəzi ixtisaslar üzrə mütəxəssis hazırlanmasına dair məsələlər də müzakirə olunub.

Görüşün sonunda ADNSU və Lester Universiteti arasında əməkdaşlıqla dair saziş imzalanıb.

AMEA-nın Rəyasət Heyətində

AMEA-nın adlı mükafatları üzrə müsabiqələr keçiriləcək

AMEA Rəyasət Heyətinin iclasında “Azərbaycan Respublikasının Nizami Gəncəvi adına Qızıl medalı” və AMEA-nın adlı mükafatları üzrə müsabiqələrin elan edilməsi ilə bağlı məsələlərə baxılıb. Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin müvafiq Fərmanına əsasən “Azərbaycan Respublikasının Nizami Gəncəvi adına Qızıl medalı” ilə təltif etmək səlahiyyəti AMEA Rəyasət Heyətinə verilib.

Məsələ ilə bağlı çıxış edən AMEA-nın prezidenti, akademik Akif Əlizadə bildirib ki, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları və əcnəbilər ildə bir dəfə mühüm fundamental və tətbiqi

elmi nəticə, əsər, kəşf, ixtira, həbelə elmin inkişafındakı xüsusi xidmətlərə görə Qızıl medalla təltif edilirlər.

Akademiya rəhbəri həmçinin qeyd edib ki, AMEA-nın Nəsirəddin Tusi, Həsən bəy Zərdabi, Akademik Üzeyir Hacıbəyli, Akademik Mirəsədulla Mirqasimov, Akademik Yusif Məmmədəliyev, Akademik Musa Əliyev və Abbasqulu ağa Bakıxanov adına mükafatları elmin inkişafına böyük töhfələr verən və mühüm nailiyyətlər qazanan alımları daha yüksək səviyyəli tədqiqatlar aparmağa həvəsləndirmək, eləcə də Azərbaycanın bir sıra alim və mütəfəkkirlərinin xa-

tırəsini əbədiləşdirmək məqsədilə təqdim edilir.

Rəyasət Heyəti qeyd olunanları nəzərə alaraq, “Azərbaycan Respublikasının Nizami Gəncəvi adına Qızıl medalı” və AMEA-nın adlı mükafatları üzrə 2017-ci il üçün müsabiqələrin elan edilməsi haqqında qərarlar qəbul edib. Qərarlara əsasən, mükafatlara namizədlər AMEA-nın həqiqi və müxbir üzvləri, AMEA-nın elmi bölmələri, elmi-tədqiqat və ali təhsil müəssisələrinin elmi şuraları, elmi cəmiyyətlər, nazirlik və dövlət komitələri yanında fəaliyyət göstərən elmi-texniki şuralar tərəfindən irəli sürüлə bilər. Namizədlər haqqında təqdimat müvafiq sənədlərlə birlikdə mart ayının 17-dək Ekspert Komissiyasına təqdim edilməlidir.

İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsi

Müraciətlər martin 15-dək davam edəcək

“Maarifçi” Tələbə Kredit Fondu üçüncü elan sessiyasına start verir

Fevralın 1-dən “Maarifçi” Tələbə Kredit Fondu təhsil kreditini almaq istəyən tələbələr üçün növbəti elan sessiyasına start verir.

Bu elan 2016-2017-ci tədris ili üzrə təhsil alan və aztəminatlı ailələrdən olan tələbələrin təhsil haqqı borcu üçün nəzərdə tutulub.

Kreditlər üçün müraciət edən tələbələr müəyyən ümumi tələblərə cavab verməlidirlər. Belə ki, fonda Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan, müvafiq təsisçi universitetlərin birində təhsil alan və təhsilini davam etdirmək üçün maliyyə yardımına ehtiyac duyan tələbələr müraciət edə bilərlər.

Təhsil kreditlərinin növləri və şərtləri, seçim məyarları və müraciət forması ilə bağlı ətraflı məlumat fondun rəsmi saytında (<http://maarifci.az>) qeyd olunub.

Bundan əlavə, portalda elektron (onlayn) müraciət pəncərəsi yaradılıb ki, bu da kreditlər üçün müraciət prosesində şəffaflıq və operativliyin təmin olunması məqsədlərinə xidmət edir. Müraciət prosesi, uyğunluq meyarları və tələb olunan sənədlərin siyahısı haqqında məlumatları da portalın

müvafiq səhifələrində rahatlıqla tapmaq mümkündür.

Fondun əsas missiyası təhsil haqqını ödəməkdə çətinlik çəkən aztəminatlı ailələrdən olan tələbələrə uzunmüddətli güzəştli kreditlər verilməsi vasitəsilə onlara ali təhsil almaqda bərabər imkanların yaradılmasıdır.

Müraciətlər martin 15-dək davam edəcək.

www.edu.gov.az

Bakı Dövlət Universitetində də Gənclər Günü qeyd olunub

Bakı Dövlət Universitetində 2 fevral - Gənclər Gününe həsr olunmuş tədbir keçirilib. Tədbiri giriş sözü ilə açan rektor, akademik Abel Məhərrəmov bildirib ki, təməli ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dövlət gənclər siyasetinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi gənclərimizdə böyük ruh yüksəkliyi, işlıqlı sabahımıza dərin inam yaradıb. Bu gün Azərbaycan gəncliyi ölkənin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və digər sferalarında aktiv fəaliyyət göstərir, ölkəmizi beynəlxalq aləmdə layiqincə təmsil edir, dövlətimiz haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında fəallıq nümayiş etdirir.

Tədbirdə çıxış edən Azərbaycan Tələbə Gənclər Təşkilatları İttifaqının sədri, millət vəkili Şahin İsmayılov bildirib ki, dövlət gənclər siyaseti Azərbaycan gəncliyinin inkişafına təkan verib, onların özlərini cəmiyyətdə təsdiq etməsində mühüm rol oynayıb.

Prezident Administrasiyası İctimai-Siyasi Məsələlər şöbəsinin Gənclər Təşkilatları ilə iş sektorunun müdürü Vüsal Quliyev və Yeni Azərbaycan Partiyasının Gənclər Birliyinin sədri Seymour Orucovun çıxışlarından sonra Bakı Dövlət Universitetinin Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsi tərəfindən keçirilmiş “İlin ən yaxşı tələbəsi” müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırılıb.

Qeyd edək ki, “İlin ən yaxşı tələbəsi” adlı seçki müsabiqəsi tələbələr arasında tədris göstəriciləri, nümunəvi nizam-intizam, universitetin ictimai həyatında fəallığı ilə fərqlənən, yoldaşları arasında xüsusi nüfuzlu malik olan tələbələrin müəyyən edilməsi məqsədi ilə keçirilir.

Sonda rektor, akademik Abel Məhərrəmov “İlin ən yaxşı tələbəsi” adını qazanmış tələbələri təbrik edib, onları bu fəxri ada daim sadiq qalmağa və daha böyük nailiyətlər əldə etməyə səsləyib.

Tədbir bədii hissə ilə yekunlaşıb.

Mətbuat və informasiya şöbəsi

BŞH-nin mərkəzi ofisində

Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkətinin akademiyasının açılışı olub

Fevralın 2-də Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkətinin (BŞH) mərkəzi ofisində könüllülük fəaliyyətinə dair yeni qurulan akademiyanın açılış mərasimi olub.

Mərasimdə çıxış edən BŞH-nin İnsan resursları şöbəsinin və yeni təsis olunmuş akademiyanın rəhbəri İranə Əhmədova Bakı Şəhər Halqası akademiyasının açılma-

sında əsas məqsədin ölkəmizdə keçiriləcək Formula-1 yarışlarının təşkilatçılığında iştirak edəcək könüllülərin hazırlığının daha peşəkar səviyyədə reallaşdırmaq olduğunu bildirib. O, könüllülərin şəxsi inkişafının daim diqqət mərkəzində olduğunu qeyd edərək vurğulayıb ki, akademiyada hədəflərin müəyyən edilməsi, kommunikasiya bacarıqlarının artırılması, liderlik, layihələrin idarə edilməsi və başqa zəruri mövzularda təlimlər keçiriləcək.

Mərasimdə çıxış edən

gənclər və idman naziri Azad Rəhimov bildirib ki, könüllülərin hazırlığı prosesinə cəlb olunan kadrların hamısı yerli mütəxəssislərdir.

Təhsil naziri Mikayıl Cabbarov bildirib ki, qarşıya qoyulan əsas məqsəd ölkənin gələcəyi üçün yüksək keyfiyyətlərə malik gənc nəsil hazırlamaqdır. Bu gün sadlı, innovativ, milli dəyərləri qorumaqla qlobal dünyaya hazır olan nəslin yetişdirilməsi ən başlıca vəzifəmizdir.

AZƏRTAC

Tələbə kreditlərinin verilməsində beynəlxalq təcrübə

Fevralın 8-də “Maarifçi” Tələbə Kredit Fondu, Təhsil Nazirliyi və Dünya Bankı ilə birlikdə “Maarifçi” Tələbə Kredit Fonduñun fəaliyyəti və Azərbaycanda tələbə kreditləri proqramı mövzusunda tədbir keçirilib.

Tədbirdə təhsil naziri Mikayıl

məsi, bu sahədə əməkdaşlıq imkanlarının artırılmasıdır.

Təhsil naziri Mikayıl Cabbarov ötən il fəaliyyətə başlayan “Maarifçi” Tələbə Kredit Fonduñun təhsil kreditlərinin verilməsi sahəsində ilk təcrübə olduğunu və bu sahədə beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlığın vacibliyini bildirib. Təhsil naziri universitetlərin bu təşəbbüsə qoşulması ilə ölkəmizdə ilk dəfə olaraq tələbə krediti mexanizminin yaradıldığından bəhs edib. Ötən müddət ərzində “Maarifçi”

Tələbə Kredit Fonduñun uğurla fəaliyyət göstərdiyini, tərəfdəş universitetlərin sayının artığını bildirən Mikayıl Cabbarov yeni təcrübələrdən bəhrolənmək üçün tədbirin rolunu xüsusi vurğulayıb.

Dünya Bankının Azərbaycan üzrə

nun icraçı direktoru Rüfət Mahmud ötən il 103 tələbə ilə təhsil krediti müqaviləsinin imzalandığını və artıq 3-cü elan sessiyasına başlanıldığını deyib.

Dünya Bankının və Beynəlxalq Maliyyə Kooperasiyasının ekspertləri Brüs Çapman və Alexandro Kabalero tələbə kreditləri sahəsində çəşidli modellərin mövcudluğunu və gələcəkdə Azərbaycanın bu təcrübədən yararlanması üçün təmsilcisi olduqları qurumların əməkdaşlığı hazır olduqlarını diqqətə çatdırıblar.

Tədbirdə çıxış edənlər “Maarifçi” Tələbə Kredit Fonduñun yaradılması nın ali təhsilə çıxış imkanlarının genişləndirilməsindəki rolunu qeyd ediblər.

“Maarifçi” Tələbə Kredit Fondu 2016-cı ildə Təhsil Nazirliyinin təşəbbüsü ilə 10 dövlət ali təhsil müəssisəsi tərəfindən təsis edilib.

Cabbarov, millət vəkilləri, ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, dövlət və özəl qurumların nümayəndələri, yerli və beynəlxalq təhsil ekspertləri, KIV nümayəndələri iştirak edib.

Tədbirin keçirilməsində məqsəd tələbə kreditlərinin verilməsi sahəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənil-

meneceri Navid Həsən Naqvi, təhsil üzrə eksperti Kristian Aedo tələbə kreditlərinin ali təhsildə əlyetərlik imkanları yaratdığını, qurumun hazırladığı müzakirə sənədində Azərbaycanda tətbiq edilən təcrübənin innovativ olduğunu bildiriblər.

“Maarifçi” Tələbə Kredit Fondu

“Maarifçi” Tələbə Kredit Fondu tələbələr üçün yaradılmış fonddur. Fondu missiyası aztəminatlı ailələrdən olan tələbələrə kreditlerin verilməsi vasitəsi ilə onlara ali təhsil almaqdə bərabər imkanların yaradılmasıdır. Fondu Azərbaycanın 14 ali təhsil müəssisəsi ilə əməkdaşlıq edir.

Fransanın Dövlət katibi UFAZ-da olub

Fevralın 9-da Fransa Respublikasının Baş naziri yanında dövlət islahatları və asanlaşdırma məsələləri üzrə Dövlət katibi, hökumətin üzvü və Ekologist Partiyasının sədri Jean-Vincent Plase Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin (ADNSU) nəzdində fəaliyyət göstərən Azərbaycan-Fransız Universitetində (UFAZ) tələbələrlə görüşüb.

Görüşdə UFAZ-in direktoru Vazeh Əsgərov bu ali təhsil müəssisəsinin fəaliyyəti və universitetdəki tədris prosesi barədə ətraflı məlumat verib. Qeyd edilib ki, UFAZ layihəsi Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Fransa Prezidenti Fransua Ollandın birgə təşəbbüsü ilə reallaşdırılıb.

Bindirilib ki, UFAZ-a 2016-2017-ci tədris ili üçün dörd ixtisas üzrə tələbə qəbulu aparılıb və 141 nəfər bu ali təhsil ocağında oxumaq hüququ qazanıb. Onlardan 120-si dövlət sifarişi, 21-i isə ödənişli əsaslarla təhsil alır. Tədris ingilis dilində həyata keçilir.

UFAZ-da təhsilini uğurla başa vuran məzunlara iki diplom veriləcək.

Jean-Vincent Plase Azərbaycan-Fransa əlaqələrindən, o cümlədən təhsil sahəsində əməkdaşlığın əhəmiyyətindən danışıb.

Prezident İlham Əliyevlə görüşünü xatırladan Fransanın Dövlət katibi Azərbaycanın inkişafı üçün uğurlu tədbirlərin reallaşdırıldığını söyləyib.

Jean-Vincent Plase ölkələrimiz arasında əlaqələrin daha da genişləndirilməyinə əminliyini bildirib.

Təhsil nazirinin müavini Ceyhun Bayramov bildirib ki, Azərbaycan ilə Fransanın digər sahələrdə olduğu kimi, təhsil sahəsində də əməkdaşlığı sürətlə inkişaf edir. Ölkəmizdə fransız dilinə böyük marağın olduğunu qeyd edən nazir müavini 314 məktəbdə 40 minədək şagirdin bu dili öyrəndiyini diqqətə çatdırıb.

Qeyd olunub ki, “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı” çərçivəsində 126 azərbaycanlı gənc Fransanın nüfuzlu universitetlərində təhsil almaq imkanı qazanıb.

C.Bayramov Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Fransa Prezidenti

Fransua Ollandın birgə təşəbbüsü ilə həyata keçirilən UFAZ layihəsinin əhəmiyyətini qeyd edib.

ADNSU-nun rektoru, professor Mustafa Babanlı UFAZ-a göstərilən diqqətə görə minnətdarlığını bildirib.

Sonra Jean-Vincent Plase tələbələri maraqlandıran sualları cavablandırıb. Sonra qonaq UFAZ-in tədris şəraitini ilə tanış olub.

Görüşdə Fransanın Azərbaycandakı səfiri xanım Orelia Buşez iştirak edib.

“Sabahın alımları” VI Respublika Müsabiqəsinə start verilib

Fevralın 16-da “Sabahın alımları” VI Respublika Müsabiqəsinin açılış mərasimi keçirilib.

Təhsil Nazirliyinin əsas təşkilatçılığı ilə keçirilən müsabiqənin məqsədi yuxarı sinif şagirdlərinə tədqiqat aparmaq, öz elmi nailiyətlərini nümayiş etdirmək imkanı yaratmaq və onların arasından hər il ABŞ-da keçirilən Intel İSEF – Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində iştirak edəcək namizədləri müəyyənləşdirməkdir.

Tədbirdə çıxış edən təhsil naziri Mikayıl Cabbarov təhsil sahəsində aparılan islahatların gənclərdə müasir düşüncə tərzinin formallaşmasına, onların tədqiqat-yönlü fəaliyyətə cəlb edilməsinə istiqamətləndiyini vurğulayıb. Nazir qeyd edib ki, ötən il ümumtəhsil məktəblərini qızıl və gümüş medalla bitirmiş 158 məzundan 38

nəfəri son dörd ildə keçirilmiş “Sabahın alımları” müsabiqəsinin qalibləri və ya iştirakçıları olub. Hazırda onlar Azərbaycanın və xarici ölkələrin universitetlərində təhsil alırlar.

“Sabahın alımları” müsabiqəsinə ölkə miqyasında marağın və iştirakçı şagirdlərin sayının ildən-ilə artığını deyən nazir bildirib ki, builki yarışmada ölkəmizin 13 şəhər və rayonunun ümumtəhsil məktəblərində təhsil alan 202 şagird 125 elmi layihə ilə iştirak edir.

AMEA-nın prezidenti Akif Əliyadə müsabiqə iştirakçılarına akademianın 40-dan çox elmi müəssisəsində, elmi-tədqiqat institutlarının laboratoriyalarında tədqiqat aparmaq üçün şərait yaradıldılığını nəzərə çatdırıb.

Gənclər və idman nazirinin müavini İntiqam Babayev, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

yanında Bilik Fondu icraçı direktoru Oktay Səmədov və Azərbaycan Təhsil İşçiləri Azad Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsinin sədri Səttar Mehbalıyev çıxış edərək müsabiqə iştirakçılara uğurlar arzulayıb, gənclərin elmə həvəsləndirilməsi, onların elmi fəaliyyətlərinin stimullaşdırılması məqsədilə keçirilən tədbirlərin əhəmiyyətindən danışıblar.

Layihələrin qiymətləndirilməsi üçün aparıcı alimlərdən ibarət Münsiflər Heyəti yaradılıb.

Qaliblərə təşkilatçılar tərəfindən pul mükafatı, diplom, medal və hədiyyələr təqdim olunacaq, 3 layihənin müəllifləri cari ilin may ayında ABŞ-da keçiriləcək Intel İSEF-də iştirak etmək imkanı qazanacaq.

Müsabiqənin təşkilatçıları Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Heydər Əliyev Mərkəzi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu, Azərbaycan Təhsil İşçiləri Azad Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsi və “Intel” şirkətidir.

“Sabahın alımları” müsabiqəsi riyaziyyat, fizika, kimya, biologiya, tibb və sağlamlıq, eko- logiya, mühəndislik, kompüter elmləri üzrə keçirilir.

2012-ci ildən keçirilən müsabiqəyə bu günədək 730 nəfər şagird qatılıb, onlardan 30 şagird Intel İSEF-də iştirak etmək hüququ qazanıb.

Diaqnostik qiymətləndirmədə şəhər və rayonlarımızın 50 minə yaxın müəlliminin iştirakı nəzərdə tutulur

Ümumi və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələri müəllimlərinin diaqnostik qiymətləndirilməsi keçiriləcək

Cari ilin aprel-may aylarında ölkəmizin 26 şəhər və rayonunun dövlət ümumi təhsil müəssisələrində çalışan müəllimlərin bilik və bacarıqlarının diaqnostik qiymətləndirilməsi keçiriləcək.

Qiymətləndirmədə Qax, Qəbələ, Şəki, Zaqatala, Balakən, Oğuz, Yevlax, Ağdaş, Xocalı, Goranboy, Mingəçevir, Naftalan, Göyçay, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Bərdə, Tərtər, Beyləqan, Laçın, Ağstafa, Tovuz, Qazax, Zəngilan, Xocavənd, Cəbrayıllı şəhər və rayonlarının 50 minə yaxın müəlliminin iştirakı nəzərdə tutulur.

Diaqnostik qiymətləndirilmənin nəticələrinə əsasən ümumi təhsil müəssisələrində çalışan müəllimlərin bilik və bacarıq səviyyələri müəyyənləşdiriləcək, onların dərs yükü norması və əməkhaqqı artırılmaqla maddi rifahı yaxşılaşdırılacaq. Həmçinin həmin müəllimlərin əlavə təlim ehtiyacları müəyyən oluna caqdır.

Bununla yanaşı, ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin müəllimləri də qiymətləndiriləcək. İlk peşə-ixtisas təhsili

müəssisələrində çalışan müəllimlərin diaqnostik qiymətləndirilməsi daha peşəkar, yüksək bilik və bacarıq malik pedaqoji işçilərin müəyyən edilməsi məqsədi daşıyır.

Bu proses “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strateyiyası”na uyğun olaraq, Nazirlər Kabinetinin ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələri şəbəkəsinin rasionallaşdırılması ilə bağlı qərarına əsasən həyata keçirilir.

Qaliblərin mükafatlandırılma mərasimi keçirilib

Fevralın 17-də “Sabahın alımları” VI Respublika Müsabiqəsi qaliblərinin mükafatlandırılması mərasimi keçirilib.

Təhsil nazirinin müavini Ceyhun Bayramov gənclərin elmi potensialının inkişaf etdirilməsi məqsədilə keçirilən “Sabahın alımları” müsabiqəsinə bu il təqdim edilən layihələrin daha innovativ və yaradıcı olduğunu bildirib. Nazir müavini şagirdlərin elmi yaradıcılığı, onların təd-

qiqat aparması baxımından elm və təhsil müəssisələri arasında əməkdaşlığın yaradılmasının əhəmiyyətini vurğulayıb.

Münsiflər Heyəti tərəfindən 8 nominasiya üzrə seçilən qaliblər təqdim olunub.

Daha sonra bu ilin may ayında ABŞ-da keçiriləcək Intel İSEF-Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində iştirak edəcək 3 layihə müəlliflərinin adları açıqlanıb. Kompüter elmləri kateqoriya-

ları üzrə Bakı şəhəri 291 nömrəli Ekolojiya liseyinin şagirdi Elşən Nağızadə, Bakı şəhəri 299 nömrəli məktəb-liseyin şagirdi Elgün Alişev, mühəndislik kateqoriyaları üzrə Bakı Avropa Liseyinin şagirdləri Timur Kalyayev, Həmid Səlimov, Şirvan şəhəri “İstək” Liseyinin şagirdi Qüdrət Muradlı ən yaxşı layihə müəllifi olaraq seçiliblər.

Qaliblərə diplom, medal və pul mükafatı təqdim olunub.

www.edu.gov.az

Nüfuzlu ali təhsil müəssisələrimiz

ADNSU-nun hədəfi Azərbaycan iqtisadiyyatına xidmət edə biləcək səviyyəli ali məktəbə çevrilməkdir

Dünya bazarlarında neftin qiymətinin kəskin düşməsi, mürəkkəb xarici iqtisadi mühitin və kənar təsirlərin Azərbaycan Respublikasının makroiqtisadi və maliyyə sabitliyinə təsir göstərməməsi məqsədilə 2016-cı ildə milli iqtisadiyyatın kənar təsirlərdən asılılığını minimum səviyyəyə endirəcək islahatların aparılmasına böyük diqqət yetirilib. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 6 dekabr 2016-cı il tarixli "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələrinin təsdiq edilməsi haqqında" Fərmanı ilə ölkədə yeni iqtisadi modelin formalasdırılmasına start verilib. Yeni iqtisadi model ölkənin insan kapitalının keyfiyyətinin yüksəldilməsi yolu ilə milli iqtisadiyyatımızın rəqabət qabiliyyətinin artırılmasını tələb edir. İnsan kapitalının formalasdırılması isə ilk növbədə ali təhsil müəssisələrinin bu işə maksimal dərəcədə töhfə verməsinin təmin olunması deməkdir. Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti də öz işini məhz bu sahədə səmərəli fəaliyyət göstərə bilmək üzərində qurub.

Əslində qlobal iqtisadiyyatdakı təlatümlərin dünya birliyinə in-teqrasiya etməsi Azərbaycan Respublikasına təsirinin qaćılmaqlığı ölkə rəhbərliyi tərəfindən əvvəlcədən proqnozlaşdırılmış və adekvat tədbirlər görülməyə başlanılmışdı. 2015-ci il sentyabrın 3-də Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının adının dəyişdirilərək Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti (ADNSU) adlandırılmışdır. Həmin sərəncamın verildiyi gündən etibarən ADNSU ixracatın diversifikasiya olunması üçün zəruri olan qeyri-neft sekt-

runun, o cümlədən sənayenin inkişaf etdirilməsi üçün özünün fəaliyyət sahəsində və imkanları daxilində bu işə töhfə verməyə çalışır. Universitet statusu alması ilə ADNSU həmçinin başlıca missiyasını bəyan etdi - ölkə iqtisadiyyatının rəqabətqabiliyyətliliyini daha da gücləndirmək, qabaqcıl bilik və innovasiyalara yiyələnmiş mütəxəssislərin təşkil etdiyi insan kapitalının formalasdırılmasına töhfə vermək.

ADNSU bəyan etdiyi missiyaaya uyğun olaraq fəaliyyətini bir neçə istiqamət üzrə qurub:

- Tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, tələbə və məzun-

Mustafa BABANLI,
Azərbaycan Dövlət Neft və
Sənaye Universitetinin
rektoru, professor

lara onların dünya təhsil məkanına çəvik in-teqrasiyani təmin edəcək səviyyədə bilik verilməsi;

- Əmək bazarının tələbatlarına cavab verən kadrların yetişdirilməsi;

- Təhsil, elm və innovasiyaların in-teqrasiyasına nail olunması;

- Zamanına görə məşhur ali təhsil müəssisəsi «Azİİ»-nin əcnəbi tələbələrə neft və mühəndislik təhsili verən ali məktəb imicinin qaytarılması;

- Rəqabət qabiliyyəti elmtutumlu məhsulların yaradılması və "Made in Azerbaijan" brendi altında təqdim edilməsi.

Yuxarıda sadalanan başlıca istiqamətlər üzrə fəaliyyətə keçməzdən əvvəl qarşıda duran bir nömrəli problem - tələbələrin biliklərinin qiymətləndirilməsi za-

manı obyektivliyin və şəffaflığın təmin olunması öz həllini tapmalı idi. Bunun üçün ilk olaraq imtahanların əksəriyyətinin yazılı formada götürülməsi həyata keçirildi. Obyektivliyi və qərəzsizliyi şübhə doğurmayan müəllimlər şifahi imtahan qəbul edə bilərdi. 2015-2016-cı tədris ilinin ilk semestrində 13 nəfər, ikinci semestrdə 17 nəfər müəllim şifahi imtahan götürdüyü halda, 2016-2017-ci il tədris semestrində bu rəqəm 58 nəfərə qalxmışdır.

2015-ci ilin qış imtahan sessiyasında yazılı imtahanların tətbiqi, onların yoxlanması və nəticələrin elan olunması kifayət qədər vaxt və gərgin əmək tələb etə də, ADNSU bu işin öhdəsin-dən şərəflə geldi. Bu sistemin təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülən işlər sayəsində 2016-cı il yay imtahan sessiyasında artıq imtahan prosesində kodlaşdırma

və elektronlaşdırmadan istifadə olunması yazılı imtahanın effektivliyini daha da artırdı. 2015-ci ilin noyabr ayında ölkə başçısının sərəncamı ilə ödənişli əsaslarla oxuyan tələbələrin də təqaüd almaq imkanı qazanması, eləcə də ADNSU-da imtahan prosesində şəffaflıq və obyektivliyin təmin olunması sayəsində artıq 2016-ci ilin yay imtahan sessiyasında tələbələrin imtahanlarda daha böyük müvəffəqiyət qazanmalarını şərtləndirdi. Burada daha bir yenilik imtahan vermiş şəxsin gələcək həyatında və karyerasında istifadə edilmək üçün imtahan yazılarının və nəticələrinin surətçixaran aparatda üzü çıxarırlaraq məlumat baza-sında saxlanmasıdır.

Qısa müddət ərzində əldə olunmuş uğurlar ADNSU-ya qəbul olan tələbələrin sayının əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlməsinə səbəb oldu. 2016-2017-ci

tədris ilində ADNSU-ya qəbul olan 2268 nəfər abituriyentin orta balı 436-ya bərabər olmuşdur. Mühüm göstəricilərdən biri də ölkə üzrə I ixtisas qrupuna imtahan verənlərin 51,8%-nin ADNSU-nu seçməsidir.

2016-2017-ci tədris ilinin əvvəlindən etibarən “Elektron Universitetin” – Unibook layihəsinin istismara verilməsi ilə tədris prosesinin tam elektronlaşdırılması gerçəkləşdirilməklə yanaşı imtahan prosesinin daha da təkmilləşdirilməsi mümkün oldu. İmtahan nəticələrini tam şəffaf və obyektiv şəkildə keçirilməsinə zəmanət yaranan yeni sistem nəticələrin 24 saat ərzində elan olunmasını da təmin etdi. 2017-ci il qış imtahan sessiyasının davam etməsinə baxmayaraq 25 yanvar tarixinə olan məlumatı görə, ADNSU tələbələrinin imtahanlarda orta müvəffəqiyət və keyfiyyət göstəricisi 80%-dən

Nüfuzlu ali təhsil müəssisələrimiz

yüksək olub ki, bu da islahatların aparıldığı qısa müddəti nəzərə alındıqda olduqca, kifayət qədər yaxşı nəticədir. İmtahan prosesinə kənar müdaxilələrin məhdudlaşdırılmasının iki mühüm effekti oldu. Birincisi, tələbələr bilik əldə olunmasına ciddi ya-naşmağa başladılar. İkincisi, professor-müəllim heyəti özü də tələbələrin biliyinin obyektiv qiymətləndirilməsinin gərəkliyini anladı və qarşidan gələn imtahan sessiyasında şifahi imtahan götürəcək müəllimlərin sayı artırıldı.

ADNSU-da aparılan islahatların birinci istiqaməti tələbələrə verilən biliklərin onlara dünya təhsil məkanına integrasiya olunmaq imkan yaratması ilə bağlıdır. Əksər hallarda ADNSU-nun tələbə və məzunları təhsilini xarici ölkələrdə davam etdirməyə yola düşdükdə doğma ali məktəbdə onlara verilən biliklərin köhnə, bəzən isə tamamilə yararsız olduğunu gördürlər. Bu vəziyyətin aradan qaldırılması üçün Təhsil Nazirliyinin dəstəyi ilə ADNSU-nun tədris proqramlarının Avropa və dünya standartlarına uyğunlaşdırılmasına başlandı. Hazırda ADNSU-dakı tədris proqramlarının bir qismi Avropa standartlarına uyğunlaşdırılıb, bəzi ixtisaslar Avropa standartlarına uyğunluq sertifikatları alıb. Bu həmin ixtisasların Avropa ölkələrində tanınması deməkdir. Nümunə olaraq Almanyanın Köln Tətbiqi Elmlər Universiteti, Avstriyanın Qrats Texniki Universiteti və Polşanın Varşava Texnologiya Universiteti ilə birgə "Proseslərin avtomatlaşdırılması mühəndisliyi" və "Elektroener-

etika mühəndisliyi" ixtisasları üzrə bakalavr, "Enerji menecmenti" (neft sənayesində) ixtisası üzrə magistr hazırlığı proqramlarından gedir. Bu üç ixtisas Almanyanın Təhsil Proqramları üzrə Akkreditasiya Agentliyi (ASIİN) və Mühəndislik üzrə Akkreditasiya üçün Avropa Şəbəkəsinin (ENAE) 16 yanvar 2017-ci il tarixli qərarı ilə Avropa Standartlarına uyğun ixtisaslar kimi akkreditasiya olunub. Fəaliyyətdə dönyanın qabaqcıl ali məktəbləri ilə əməkdaşlığı özünün prioritetlərindən biri elan etmiş ADNSU hazırda 40-dan çox ölkənin 90-dan çox universiteti ilə əməkdaşlıq edir. Bu baxımdan ADNSU-nun Almanyanın Zigen Universiteti ilə birgə üç ixtisas üzrə bakalavr hazırlığı, ABŞ-ın Corciya Dövlət Universiteti ilə birgə MBA və BBA proqramları qeyd oluna bilər. Tələbələrə keyfiyyətli təhsil verilməsində universitetdə gerçəkləşdirilən "Erasmus+" və "Mövlənə" mübadilə proqramlarının da xüsusi rolu vardır. «Erasmus+» kredit mobililiyi çərçivəsində ADNSU tələbələri Avropa, "Mövlənə" proqramı

ilə isə Türkiyə universitetlərində akademik mübadilə aparılır. Bundan əlavə, ABŞ-ın Corciya Dövlət Universiteti, Almanyanın Zigen Universiteti və Böyük Britaniyanın Lester Universiteti ilə tələbə mübadiləsi sahəsində əməkdaşlıq edilir. Hər il onlarla tələbə mübadilə proqramlarından yararlanır. Xaricdə təhsil aldıqları müddət ərzində tələbələr oxuduqları ixtisaslar üzrə qabaqcıl universitetlərdə tədrisin necə keçirildiyinin şahidi olur və onlara analoji tədrisin ADNSU dəvətləri çərçivəsində verilməsini də tələb edirlər. Tələbələrin ixtisasları üzrə müasir biliklərə yiye-lənmək istəyi, onlara həqiqi bilik verilməsini tələb etmələri çox sevindirici haldır. Bazar iqtisadiyyatının əsas prinsiplərdən biri – tələbin təklifi formalasdırıldı kimi, tələbələrin də yaxşı təhsil almaq tələbatının ödənilməsi istəyinin təmin olunması universitetdə müasir biliklərə sahib olan professor-müəllim heyətinin formalasdırılmasına start verilməsini şərtləndirdi. ADNSU həmişə özünün güclü professor-müəllim heyəti, alımləri ilə seçilib. Ha-

Nüfuzlu ali təhsil müəssisələrimiz

zirdə ADNSU-da 586 müəllim heyəti təhsilə cəlb edilib. Onlardan 63 nəfər professor, 346 nəfər dosent, 51 nəfər baş müəllim, 126 nəfər müəllim və asistent vəzifələrində çalışır. Tələbələrə keyfiyyətli təhsil verilməsi məqsədilə bir tərəfdən universitet müəllimlərinin əməyinin stimullaşdırılması, digər tərəfdən gənc müəllimlərin işə götürülməsi həyata keçirilir. Birinci istiqamət üzrə hər bir müəllimin müqavilə əsasında işləməsi və yüksək maaş alması üçün müəyyən bal toplaması tələb olunur. Hazırda ADNSU-da müəllimlərin tədris və elmi fəaliyyətində göstərdiyi nəticələrə uyğun olaraq, əgər tələb olunan bali toplayarsa baza maaşından əlavə 400 manat da ala bilər. 2017-ci ilin yanvar ayında ilk dəfə olaraq professor-müəllim heyətinin üzvləri arasından tələb olunan meyarlara cavab verən 81 müəllim müəyyənleşdirilib. Digər tərəfdən universitetdə təhsil alan II kurs magistrlərin arasından professorların tövsiyəsi ilə ən istedadlıları seçilərək ADNSU-nun

nəzdindəki kollecdə tam ştatlı müəllim kimi əmək fəaliyyətinə başlayıblar. Pedaqoji sahədə təcrübə qazanan gənclərin tədris-cən universitetin özündə tədris prosesinə cəlb olunması planlaşdırılır. Bu istiqamətdə ardıcıl fəaliyyətin nəticəsi olaraq artıq bir neçə ildən sonra universitetin pedaqoji heyətinin gəncləşdirilməsinə zəmin yaranacaq.

Bununla yanaşı ADNSU-da həmçinin Təhsil Nazirliyinin SABAH qrupları layihəsinin gerçəkləşdirilməsi də tədrisin keyfiyyətinin yüksəlməsinə xidmət edən amildir. SABAH qrupları ali təhsil sistemində yeni və fərqli mühitin yaradılması, sadıqlı, bacarıqlı və hazırlıqlı tələbə yetişdirilməsi, əmək bazarının artan tələblərinə uyğun kadrlar hazırlığının təmin edilməsi məqsədilə yaradılıb. Hazırda ADNSU-nun SABAH qruplarında 337 tələbə təhsil alır, onlara 137 müəllim müxtəlif ixtisaslar üzrə müvafiq fənləri müasir metodlarla tədris edir.

ADNSU-da tədrisin keyfiyy-

ətinin yüksəldilməsinə xidmət edən layihələrdən biri də Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin və Fransa Respublikasının dövlət başçısının birgə təşəbbüsü ilə yaradılmış Fransız-Azərbaycan Universitetidir (UFAZ). 2016-2017-ci tədris ilindən etibarən ADNSU-nun nəzdində, Fransanın Strasburq Universiteti və Renn-1 Universiteti ilə birgə yaradılmış UFAZ-da 4 ixtisas üzrə tədris həyata keçirilir:

1. Geofizika mühəndisliyi;
2. Kimya mühəndisliyi;
3. Kompüter elmləri;
4. Neft-qaz mühəndisliyi.

Dövlət İmtahan Mərkəzinin keçirdiyi mərkəzləşdirilmiş imtahanlarda I qrup ixtisasları üzrə 500 və daha yüksək bal toplayan tələbələr ADNSU-nun Strasburq Universiteti və Renn - 1 Universiteti ilə birgə hazırladığı daxili imtahanlarda iştirak etdilər. UFAZ-a ilk qəbul olmasına baxmayaraq abituriyentlər UFAZ-a böyük maraq göstərdilər. Fransa tərəfinin hazırladığı suallar əsasında təşkil olunan imtahanda 141 gənc UFAZ tələbəsi adını qazandı. Tədris tamamilə fransız programına əsaslandığına görə UFAZ-in məzunları sonda müvafiq olaraq iki diplomla (ADNSU və Strasburq Universitetinin Renn-1 Universitetinin diplomları ilə) təmin olunacaq. Bütün ixtisaslar üzrə tədris 4 il (1 il hazırlan + 3 il əsas tədris müddəti) olmaqla tamamilə ingilis dilində aparılır. Semestr ərzində yaxşı nəticə göstərən tələbələrin Fransada yay möktəblərində və bir mübadilə semestrində iştirak etməsi nəzərdə tutulur. UFAZ iki

Nüfuzlu ali təhsil müəssisələrimiz

istiqamətdə çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Birincisi, UFAZ Azərbaycan tələbələrinə ölkə hüdudlarını tərk etmədən dönyanın aparıcı universitetlərindən olan Strasburq və Renn - 1 universitetlərinin dönyanın hər yerində tanınan diplomlarını qazanmaq kimi unikal şans təqdim edir. İkincisi, UFAZ-ın fəaliyyəti ADNSU-ya Strasburq və Renn-1 universitetlərinin tədris proqramlarından bəhrələnmək və universitetdə tədrisi Avropa və dünya standartları səviyyəsinə yüksəltmək üçün əlavə imkanlar yaradır. UFAZ-da təhsil tamamilə ingilis dilindədir.

Onu da qeyd edək ki, azərbaycanlı tələbələrin dünya təhsil məkanına integrasiyası üçün ən vacib məsələlərdən biri də onların xarici ölkələrdə təhsil ala bilmələri üçün ingilis dilini akademik səviyyədə bilmələridir. Bu məqsədlə ADNSU-da 14 ixtisas üzrə ingilis dilində tədrisin həyata keçirilməsi təmin olunub, 300-dən çox tələbə artıq ingilis-dilli sektorda təhsil alır. Növbəti tədris ilində isə belə ixtisasların sayının 23-ə çatdırılması, tələbələrin sayının 500-ü keçməsi nəzərdə tutulub. Yuxarıda da qeyd olunduğu kimi, bu məqam həm Azərbaycan təhsil sisteminin, həm də azərbaycanlı tələbələrin beynəlxalq integrasiya və mübadilə proqramlarında daha rahat iştirak etməsinə imkan yaradacaq. Bundan əlavə, ingilis dilində yüksək səviyyəli təhsilin təklif olunması bir çox ölkələrdən əcnəbi tələbələrin cəlb edilməsinə, ADNSU-nun mühüm beynəlxalq təhsil mərkəzinə çevriləsinə

təkan verəcək.

ADNSU-nun fəaliyyətinin ikinci mühüm istiqaməti əmək bazarının tələbatına uyğun kadrları yetişdirilməsidir. Bu istiqamətdə universitetdə ilk növbədə sənaye müəssisələrində tələbələrin təcrübə keçməsinin qeyri-formal və intensiv xarakter alması, buraxılış işlərinin, kurs layihələrinin, dissertasiya işlərinin mövzularının sənaye müəssisələrində olan

uyğun iş tapmalıdır. Əgər 1 ildən artıq müddət keçibse və məzun hələ özünə iş tapmayıbsa, deməli ali məktəbdə ona yaxşı təhsil verilməyib. ADNSU-nun hədəfi bütün məzunlarının işlə təmin olunmasıdır.

Onu da qeyd edək ki, tələbələrin sənaye müəssisələrində təcrübə keçməsi qarşılıqlı faydalı bir prosesdir. Əgər bir tərəfdən müəssisə ADNSU ilə əməkdaşlıq

mövzuları əhatə etməsi istiqamətində addımlar atıldı. Bu həmcinin ADNSU-ya sənaye müəssisələrinin dəyişən tələb və maraqları barədə daim məlumatlı olmağa imkan yaratdı. Bu məqsədlə universitetdə gerçəkləşdirilən gündəlik təcrübə proqramı ADNSU-nun ən uğurlu layihələrindən biri olub gələcəkdə məzunların işə düzəlmə kimi problemlə üz-üzə qalmamasını təmin edəcək. Dünya təcrübəsinə əsasən universitet məzunu 3 ay, 6 ay və ya 1 il ərzində ixtisasına

sayəsində özü üçün yararlı kadr-ların yetişdirilməsində iştirak edirsə, digər tərəfdən universitet də özünün tədris planlarında yeni tələblərə uyğun dəyişikliklər etməklə, universitetin maddi-texniki bazasının yaxşılaşdırılmasına dəstək verə biləcək potensial tərəfdaşlar tapmaqla qazanc əldə edir. ADNSU-nun bu əməkdaşlıqdan əldə etdiyi daha bir qazanc bəzi məzunlarının təcrübə keçidləri müəssisələrdə işlə təmin olunmasıdır.

Bu istiqamədə daha bir addım

ADNSU-da ildə iki dəfə - dekabr və may aylarında Məzun-Karyera sərgilərinin keçirilməsi oldu. 2016-cı ilin dekabr ayında keçirilmiş ilk Məzun-Karyera sərgisində 35-dən artıq müəssisə özünün vakant iş yerləri, kadrlara qoyduqları tələblərlə bağlı məlumat verdilər. Sərgidə 2000-dək tələbə iştirak etdi. İlk təcrübənin uğurla həyata keçməsi may ayında baş tutacaq. Məzun-Karyaera sərgisində daha yüksək nəticələr əldə ediləcəyinə inam yaradır.

radılmış və istedadlı tələbələr və magistrlerlə yanaşı doktorantların, universitet müəllimləri və professorların iştirak etdiyi startap məktəbinin məqsədi elmdə olan yeniliklərin əsasında minimal investisiya qoyuluşu tələb edən biznes layihələrin hazırlanması və istehsalın qurulmasıdır. 2015-2016-ci tədris ilinin sonunda, hazırlanmış layihələrdən 15-nin geniş təqdimatı keçirilib və həzirdə onlara investisiyaların cəlb olunması üzərində iş aparılır. Layihələrdən üçü Azərbaycan Res-

rait yaradırsa, digər tərəfdən də ADNSU-nun özünün professor-müəllim heyətinin gəncləşdirilməsi baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. ADNSU-nun nəzdində müəssisələrin yaradılması istiqamətində də iş aparılır və məzunların bir qismının ixtisasları üzrə həmin müəssisələrdə işə cəlb olunması nəzərdə tutulub.

ADNSU-nun fəaliyyətinin üçüncü mühüm istiqaməti təhsil, elm və innovasiyaların integrasiyasına nail olunmasıdır. Müasir dövrdə universitetlər yalnız təhsil ocağı kimi deyil, eyni zamanda elm mərkəzləri kimi fəaliyyət göstərməlidir. Bu məqsədlə universitetdə 3 istiqamətdə iş aparılır:

a) Birincisi, ADNSU-dakı tədris laboratoriyanın yenilənməsi və təkmilləşdirilməsi üçün tədbirlər görülür və artıq bir neçə yeni laboratoriya alınıb, bir neçəsi də müasir standartlara uyğun yenidən qurularaq istismara verilib.

b) İkincisi, ADNSU-nun professor-müəllim heyəti, eləcə də təhsil alan doktorantların dünyanın nüfuzlu elmi jurnallarında məqalələrinin dərc olunmasının stimullaşdırılması istiqamətində iş aparılır. Görülən işlərin nəticəsi olaraq 2016-ci ildə "Web of Science", "Thomson Reuters" kimi nüfuzlu platformaların qəbul etdiyi jurnalarda ADNSU əməkdaşlarının dərc olunmuş məqalələrinin sayı 219-a çatıb. 2015-ci illə müqayisədə bu göstərici 6,4 dəfə yaxşılaşmışdır. Ötən il dünyanın ən mötəbər impakt faktorlu jurnallarında ölkəmiz üzrə dərc olunan 734 məqalənin təxminən yarısının ali məktəblərin alımlarının əqli-

Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatının tam formalaşlığı, ölkə iqtisadiyyatında yaradılan əlavə dəyərin böyük hissəsinin özəl sektorun payına düşdüyü, gənclərin sahibkarlıqla məşğul olmaq istəyinin artdığı bir dövrdə universitetdə tələbələrin universiteti diplomla yanaşı şəxsi biznesi ilə tərk etməsi məsələsinə də diqqət yetirilir. Bu baxımdan ADNSU-da yaradılmış "eazi START" Startap məktəbinin də mühüm əhəmiyyətini qeyd etmək lazımdır. Təhsilin və innovasiyaların sənaye ilə sintezi məqsədilə ya-

publikası Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin nəzdindəki İnformasiya Texnologiyalarının İnkişafı Dövlət Fonduñun elan etdiyi qrant müsabiqəsində qalib gəlib.

ADNSU özünü təhsil sahəsində görən məzunlarının işlə təmin olunması məsələsinə də xüsusi önəm verir. Belə ki, ali məktəbdə təhsil alan magistrantların 80%-nin işlə təmin edilib, onların bir qismi universitetin nəzdindəki kollecdə tam ştatlı müəllim olaraq çalışır. Bu bir tərəfdən onların yetişməsi üçün şə-

Nüfuzlu ali təhsil müəssisələrimiz

nin məhsulu olduğunu nəzərə alsaq ADNSU alımlarının Azərbaycan elminə, onun xaricdə nüfuzunun artmasına verdiyi töhfə çox sevindiricidir.

c) Üçüncüsü, universitetdə təhsil alan tələbələrin innovasiyalara dərindən yiyələnməsidir. Bu məqsədlə universitetdə Azİİ-İT Club yaradılıb. Azİİ-İT Club universitet tələbələri üçün ödənişsiz İT təlimlər həyata keçirir. Dünya şöhrəti Oracle, Microsoft, AutoCAD resursları üzərində qurulan İT Akademiyasını ötən il 100-dən artıq gənc bitirib və müxtəlif səviyyələr üzrə sertifikatlar alıblar. Beynəlxalq sertifikatlı mütəxəssislərin keçdiyi təlimlər 6 sahə (Linux, Oracle, Microsoft Server, Veb programlaşdırma, Şəbəkə idarəedilməsi, Programlaşdırma) üzrə aparılır. Azİİ-İT Clubunu 100-dən artıq gənc bitirib və onların arasında işlə təmin olunmuş gənclərin olması bu sahədə işlərin düzgün istiqamətdə aparıldığına dəlalət edir. Hazırda SAP programı üzrə təlimlərin də təklif olunması üzrə danışıqlar aparılır.

ADNSU-da aparılan islahatların dördüncü əsas istiqaməti keç-

miş Azİİ-nin əcnəbi tələbələrə neft və mühəndislik təhsili verən ali məktəb imicinin qaytarılmasıdır. Vaxtilə keçmiş SSRİ-nin ən nüfuzlu on ali məktəbindən biri olan Azİİ-də əcnəbi tələbələrlə iş ali məktəbin əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri olub. Hazırda isə ADNSU adlanan bu ali məktəbdə 18 ölkədən (Suriya, İran, Türkmenistan, Çin, Vietnam, Türkiyə, Rusiya, İraq, Yəmən, Qazaxıstan, Özbəkistan, Əfqanistan, Yunanistan, Almaniya, Ukrayna, Gürcüstan, Böyük Britaniya, ABŞ) 326 tələbə, o cümlədən 301 nəfər bakkalavriatura, 20 nəfər magistratura, 5 nəfər isə doktorantura səviyyəsində təhsil alır. Tələbələrin istəyindən asılı olaraq təhsil Azərbaycan, rus və ingilis dillərində aparılır. ADNSU-da təhsil alan əcnəbi tələbələr dünya miqyasında universitetin imicinə müsbət təsir göstərməklə yanaşı, Azərbaycan mədəniyyətinin, elminin tanınması və təbliğinə imkan yaradır, ölkəmizə dostlar qazandırır. Mənəvi qazancla yanaşı ADNSU həm də maddi qazanc əldə edir - ölkəmizə əlavə valyuta daxil olur. Bu ADNSU-ya Azə-

baycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin ölkədə formalasdırıldığı yeni iqtisadi modelin tələblərinə uyğun şəkildə inkişaf etməyə əsas verir.

Son məqsəd isə rəqabətə davamlı, elmtutumlu istehsalat sahələrinin qurulması, innovativ texnologiyaların inkişaf etdirilməsi və ADNSU-nun illik büdcəsinin 50%-dən artığını bu gəlirlərdən formalasdırılmasıdır.

Sonda əvvəldə qeyd olunan fikrə qayitmaq istərdik. 2017-ci il Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün iqtisadi inkişaf ili olacaq. Növbəti illərdə həmin iqtisadi inkişaf daha da güclənəcək və ölkəmizin iqtisadi qüdrəti daha da artacaq. ADNSU-nun başlıca hədəfi güclü Azərbaycan iqtisadiyyatının tələbatlarına cavab verən, qüdrətli iqtisadiyyata xidmət edən ali məktəbə çevrilməkdir. ADNSU-nun maddi-texniki bazası, elmi potensialı, ən əsası isə dövlət başçısının təhsilə göstərdiyi diqqət və qayğı bu hədəfə çatmaq üçün geniş imkanlar açır. Universitetin professor və müəllim həyatının üzərinə düşən əsas vəzifə isə bu sahədə yorulmadan çalışmaq, səy göstərməkdir.

Hörmətli redaksiya!

Sizin "Təhsil" jurnalının abunəçisiyəm. Jurnalda gedən bütün materialları maraqla oxuyuram, çünki təqdim olunan rəsmi sənədlər, Təhsil Nazirliyinin göstəriş və təlimatları, eləcə də təhsil problemləri ilə əlaqədar nəzəri və metodik məqalələr, görkəmli mütəxəssislərlə, təhsil işçiləri ilə müsahibələr, dünyagörüşünün genişlənməsinə təsir edən, hər kəsdə maraq doğuran yazılar və digər materiallar biz müəllimlərin öz işini təkmilləşdirməsinə, məlumatlılığının artmasına kömək edir. Jurnalın tərtibi, illüstrasiyalarla təqdimati olduqca xoşagələndir. Müəllimlərin də arzusunu nəzərə alaraq sizdən xahiş edirəm ki, professor Əjdər Ağayevin bir dəfə mətbuatda çap olunmuş, lakin kütləvi yayılmamış, təhsilin modernləşdirilməsi baxımından çox əhəmiyyətli olan «Təlim prosesi: ənənə və müasirlik» adlı məqaləsini «Təhsil» jurnalında da dərc edəsiniz. İstərdik ki, alimin elmi-pedaqoji qənaətləri hazırkı yeniləşmə prosesində nəzərə alınınsın.

Dərin hörmətlə, Xəqani QULİYEV,

Salyan rayonundakı Çuxanlıkənd tam orta məktəbinin müəllimi

Redaksiyadan: Oxucumuz Xəqani müəllimin xahişini və məqalənin aktuallığını nəzərə alaraq Əjdər Ağayevin həmin yazısını dərc edirik.

TƏLİM PROSESİ: ƏNƏNƏ VƏ MÜASIRLIK

Təlim, təlim prosesi haqqında orta əsrlərdən üzü bəri bütün inkişaf etmiş ölkələrdə filosof və pedaqoqlar qiymətli fikirlər söyləmiş, bu barədə çox yazmışlar. Lakin təlim mövzusu, təlim prosesi problemi həmişə mübahisə və diskussiyalar doğurmuşdur. Bu da təbiidir. Çünkü pedaqoji prosesin tərkib hissəsi olan təlim prosesi əvvələn, çox mürəkkəb və müxtəlif fərdi, iradi xarakter xüsusiyyətlərinə malik olan insanla bağlıdır. Öyrətmə mürəkkəb sosial-mənəvi, fiziki-psixoloji və digər yaş, təcrübə və s. fərqləri olan insanların müxtəlif metodik-pedaqoji üsul, vasitə və yanaşmalardan istifadə edərək

qarşılıqlı əməkdaşlığı şəraitində baş verir. İkincisi, öyrənilən və ya öyrədilən biliklərin məzmunu elmin və texnikanın inkişafı ilə yeniləşir, çoxalır, təlim prosesinə müasirlik gətirir. Üçüncüsü, cəmiyyət inkişaf etdikcə, uşaqların məlumatlılığı, təfəkkür inkişafı və s. iradi-idraki keyfiyyətləri ən azı bir qərinə əvvəlki uşaqların səviyyəsindən yüksək olur. Beləliklə, təlim prosesinin təşkilində də, strukturunda da, məzmununda da, forma və metodlarında da təkmilləşmə, yeniləşmə özünü göstərir. Bu hal orta əsrlərdə, XIX əsrde və XX əsrde də belə olmuşdur. XXI əsrde isə daha bariz şəkildə

meydana çıxmışdadır. Buna görə də təlim prosesinin elmi izahı həmişə cəmiyyətin sosial, iqtisadi inkişafından, elmin və texnikanın tərəqqi səviyyəsindən, yeniliklərlə zənginləşən praktik təcrübənin xarakter xüsusiyyətlərindən asılı olmuşdur. Bu gün də belədir. Bugünkü təlim metod və texnologiyaları yeniliklərinin özülü XX əsrin 70-80-ci illərində - keçmiş Sovetlər birliyi ölkələrində, o cümlədən Azərbaycan Respublikasında ciddi şəkildə qoyulmuşdu. Bu yeniləşmə möhkəm elmi və sosial özülə əsaslanırdı və qabaqcıl dünya təcrübəsindən faydalandı. Ona görə də təhsil elmi

Oxucularımızın xahişi ilə

və təcrübəsi bir-birini qidalan-dırırdı və bir-biri üçün bazaya çevrilmişdi.

Bu gün (yəni hazırda) təlim prosesində öyrətmək üçün nədən istifadə edilirsə, hamısına metod deyirlər. Əslində isə onların bir çoxu konkret metodlara aid olan – onun tərkibində yer tutan vasitə və ünsürlərdir.

Mehdi Mehdiyadə təlim prosesində müəllim və şagirdlərin fəaliyyətinin vəhdətinin nəzərdə tutulmasını, təlim prosesində şagirdlərin öyrənməyə təşviq edilməsini məqbul hesab edirdi. O, hər hansı metodun tətbiqindən öncə məqsəd və vasitənin aydın olmasını vacib bilirdi. Buna görə də professor Bəşir Əhmədovun “pedaqoji prosesdə başlıca yeri məqsəd tutur... məqsəd-vasitə-metod ardıcılılığı özünü göstərir” fikrini məqbul sayırdı.

Məhz təlim prosesinin və bu prosesdə praktik işlərin elmi-nəzəri əsasda qurulması məqsəd-çatmanı – səmərəli nəticəni yüksək səviyyədə təmin edir.

Hər bir dərsin təşkili və hə-yata keçirilməsi mövzudan, sinifdən, təchizatdan və s. asılı olaraq qurulur.

Məqsəd-çatmanı təmin edən metod və vasitələr seçilir, tətbiq olunur. Ona görə də “məqsəd-vasitə-metod” formulu, ötən əsrə olduğu kimi, indi də əhəmiyyətlidir.

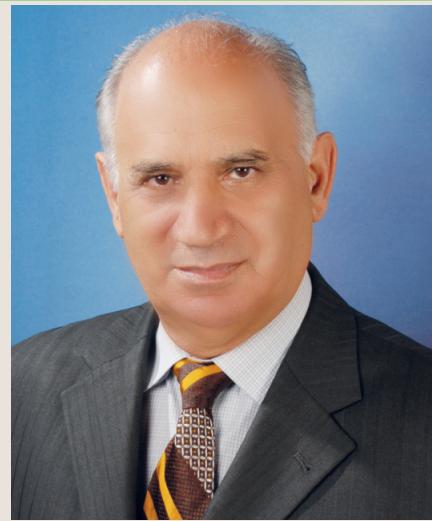
Yeni nəşr olunan - xaricdən tərcümə edilmiş bəzi kitablarda fəal təlim metodları adlandırılan söz assosiasiyanı, əqli hücum,

rollu oyun, debat, esse, sosioloji araştırma, müsahibə, müzakirə və s. ayrıca metodlar kimi götürülməkdənsə, metodlar təsnifatına priyom və vasitələr kimi daxil edilməlidir.

Mən burada axtarış metodlarına diqqəti cəlb etmək istərdim. Ötənlərdə bu metodlara daxil edilirdi: evristik müsahibə və ya qismən axtarış metodu, problemlı şərh metodu, tədqiqat metodu, seminar metodu, referat metodu, disput metodu və s.

İnteraktiv və ya fəal metod adlandırılaraq əqli hücum, esse yazmaq, rollu oyun, müzakirə, debat, işgüzar səs-küy və s. şagirdlərdə müstəqilliyi artırın, məntiqi və tənqidi təfəkkürü gücləndirən metod və ya vasitələr, priyomlar elə həmin mövcud olan axtarış metodları qrupuna daxildir. Bunları xaricdən gətirilən yeni metod kimi dəyərləndirmək düz deyil. Bunların kökü elə ötən əsrin 70-80-ci illərin-dəki metodlar təsnifatında vardır. Ona görə də fəal adlandırılaraq bu metodları tətbiq etmək istəyən müəllim əvvəlcə keçilmiş millitarixi-nəzəri və praktik yolun də-yərlərini öyrənməli, xarici təcrübədən götürülən fəal təlim metodlarını (vasitə və priyomları) bu bazada özünüküləşdirməli, sonra elmi-metodik əsaslarla tətbiq etməlidir.

Ölkədə təlim prosesinin səmərəli nəticələr verməsi üçün cəhdlər edilir. Bu, təkcə milli istək deyil, qlobal cəmiyyət həyatındaki inkişafın tələbidir. Belə ki, təhsil əsri-intellekt əsri hesab

**Əjdər AĞAYEV,
pedaqoji elmlər doktoru,
professor**

edilən XXI yüzilliyin cəmiyyət həyatında baş verən yenilikləri qızımı xətt kimi təhsildən, təlim prosesindən keçir.

Hazırda təhsilin təşkili formaları, məzmunu, təlimin metod və vasitələri, qiymətləndirmə, pedaqoji prosesi idarəetmə və digər məsələlərə elmi və praktik olaraq yenidən baxılır, milli və dünya təcrübəsi dəyərləri nəzərdən keçirilib, in-teqrativ nəticələrə gəlinir. Yeniləşmələr dünya təcrübəsində istifadə edilən anlayışlarla milli pedaqoji prosesə daxil olur və ya daxil etdirilir.

Hazırda pedaqoji mətbuatda və pedaqoji yığıncaqlarda təlimin fəal metodları, metod və texnologiyalar, keyfiyyətin qiymətləndirilməsi, interaktiv metodlar, cütlərlə iş, qruplarla iş, işgüzar səs-küy, rollu oyunlar, in-teqrasiya, mübahisə, esse, tənqidi təfəkkürün inkişaf etdiril-

məsi və onlarla digər anlayışlar işlədir. Beynəlxalq təşkilatlar ayrı-ayrı layihələrlə müəyyən qrup müəllimləri yeni praktik təcrübə və bəlgilərlə tanış edir, onları bu fəaliyyətə hazırlayır. Bu praktik hazırlamada mütərəqqi yönümlə yanaşı, elmi əsaslara diqqət yetirilməməsi, milli-ənənəvi mütərəqqi nəzəri fikir və təcrübələrdən lazımlıca istifadə edilməməsi nəticəsində qeyri-təbiilik yaranır. Belə ki, milli pedaqoji fikir və təcrübə (tarixilik) arxa planda qalır, milli təcrübəvi və nəzəri inkişaf nəticələri (varislik) diqqətdən yandırılır, sərf xarici təcrübə əsasında modernləşmə praqmatizmdən uzağa getmir. Bu isə milli effekt vermir. Məsələn, xaricdən alınmış kurikulum anlayışının təcrübəyə ötürülməsinin müəyyən anlaşılmazlıqlar yaratdığı məlumdur. Çünkü bu anlayış milli pedaqoji təcrübədən meydana çıxmamışdır. Yeni ideyalar, fikirlər milli təcrübəyə daxil edilərək, necə deyərlər, cürcərdilməli, yetişdirilməlidir, bu zaman özünükülləşdirmə getməlidir. Bu isə tarixiliyi, varisliyi və müasirliyi nəzərə almaqla mümkündür.

Milli pedaqoji təcrübə - pedaqoji fikir tarixi-nəzəri və təcrubi olaraq öyrənilməzsə, milli inkişaf tendensiyaları nəzərə alınmazsa (çünki bu, ölkənin, xalqın özünəməxsusluğunu, sosiallığı və fəlsəfi düşüncəsi, sosial-iqtisadi inkişafı və digər müvafiq şərtlərlə şərtlənir), müasir təcrübə geniş yayılı bil-

məz. Ona görə də təhsildə modernləşmə mütləq milli baza əsasında, onun inkişaf səviyyəsi kimi nəzərdə tutulmalı, tarixilik, varislik və müasirlik vəhdətdə və dinamik şəkildə nəzərə alınmalıdır.

Təlim prosesi müasir təlim texnologiyalarına yiyələnməklə müasirləşir, təkmilləşir. Bu, perspektivdə dayanan əsas vəzifələrdən biridir.

Müasir təlim texnologiyası – öyrənmə və öyrətmə fəaliyyətinin təşkilində, pedaqoji prosesin gedişində, yeniləşdirilməsində, qiymətləndirmədə və digər təlim xarakterli işlərdə nəzərə alınan, istifadə olunan iş, forma, üsul və tərzlərin kompleks və əlaqəli həyata keçirilməsidir.

Təlim texnologiyası təhsil pillə və mərhələsinə, təhsilin məzmununa, formasına və təlim (dərs) tipinə görə müxtəlif çələrlə ola bilər. Bununla belə ümumi qaydada təlim texnologiyasının strukturuna öyrədən-öyrənen fəallığının təşkili, öyrənmə nəticələrinin ilkin müəyyənləşdirilməsi – korreksiya aparılması – öyrənmənin daha fəal və müstəqil qurulması – təkmil aparılması, nəticələrin əldə edilməsi və qiymətləndirmə daxildir. Üsul, vasitə və tərzlər, faktik yanaşmalar bu prosesdə öyrədənin ustalığından asılı olaraq əlaqəlilik və öyrənənlə əməkdaşlıq şəraitində yeriñə görə seçilir və tətbiq olunur. Bu, həmişə belə olmuşdur. Dərsi optimallaşdırma, əyanınləşdirmə, intensivləşdirmə,

fənlər və mövzulararası əlaqə yaratma, məntiqi, tənqidi, yaradıcı təfəkkürü, şagird müstəqiliyi və şəxsiyyətini inkişaf etdirmə və formalasdırma məqsədi ilə verilən biliyin məzmununu ötürmək məqsədilə müxtəlif fəal (interaktiv) metodlardan – debatlardan, müzakirə və diskussiyalardan, qruplarla, cütlərlə işdən, əqli hücumdan, didaktik oyunlardan və digər yaradıcı işlərdən istifadə olunur ki, bütün bunlar müasir təlim texnologiyalarından istifadə prosesinə daxildir və bu prosesdə öz həllini tapır. Qeyd etməliyəm ki, bütün bu yanaşmalar dövrün təhsilləndirmə məqsədi və texniki, texnoloji imkanlarına uyğun olaraq müxtəlif adlarda həmişə olmuşdur.

Məlum olduğu kimi, təhsil sosial mahiyyəti fəaliyyət sahəsidir. Təhsilin iştirakçıları yalnız öyrənənlər və öyrədənlər deyil, həm də valideynlərdir, ictimaiyyətdir, sosial təsisatları quran və təmin edən qurumlardır, mətbuatdır, kütləvi informasiya vasitəlidir, program, dərslik, elmi-metodik əsər müəllifləridir və s. Bundan əlavə, hər bir bilik verən və bilik alan insan fiziolojipsixi, sosial-mənəvi, əqli-intellektual keyfiyyət və xüsusiyyətlərə fərqli malikdir. Təbii irsi imkanların, mühit və şəraitin, tərbiyəvi təsirlərin doğurduğu, meydana çıxardığı əlamət və keyfiyyətlər də öyrədən və öyrənənə xasdır. Belə olan halda, ümumiyyətlə, müasir şəraitdə təhsilin, təlimin, tərbiyənin təşkili bir sıra vacib

Oxucularımızın xahişi ilə

şərtləri nəzərə almağı zəruri edir. Geniş şərh vermək fikrində olmasam da, yalnız təlim (öyrətmə) prosesində və təlim texnologiyalarından istifadə zamanı keyfiyyətin təminatına xidmət edə bilən bəzi prinsip və şərtləri qısaca oxucuların diqqətinə çatdırmaq istərdim.

Hər bir proses, hadisə, inkişaf özündən əvvəlki vəziyyət üzərində baş verir, qurulur, formallaşır, yəni **tarixini** yaradır. Ötənlərdə yaradılan məzmunu, tutaq ki, təlimin üsullarını və digər pedaqoji təkmilləşmə hallarını bilmədən yenini yaratmaq və qavramaq, perspektivi görə bilmək mümkün deyil. Eləcə də bu günə qədər keçilmiş yoldan **varis** qalanı da saf-çürük edə bilmək, ortaya qoymaq əsasdır. Eyni zamanda, problemə **müsəsirlik**, yeniləşmə təfəkkürü ilə yanaşa bilmək, müsəsirlik tələblərinə uyğun iş qura bilmək, metodika hazırlamaq bacarığı da mühümdür. Yalnız ən azı bu üç prinsip üzrə **elmi-nəzəri, metodiki hazırlığı olan şəxslər** müsəsir, dolğun, düzgün, perspektivli pedaqogika və metodikani yarada bilər ki, bu halda tədris-təlim işinin metodologiyası düzgün həyata keçirilər.

İndiki bəzi hallarda rast gəlinən formalizmi aradan qaldırmaq üçün bir sira şərtlər nəzərə alınmalıdır. İlk olaraq sosial şərtləti qeyd etmək istərdim.

Məktəb-valideyn, direktor-müəllim, direktor-valideyn, sinif rəhbəri-valideyn, müəllim-vali-

deyn (və ya əksinə) münasibətləri şəffaf, pedaqoji-etik normalara uyğun qurulmalı, ələbaxımlıqdan, təmənnalılıqdan uzaq olmalıdır.

Şagirdləri öyrənmək, onları hazırlıq və məlumatlılığına görə qruplara ayırmaq, hər bir qrup üçün ona müvafiq məzmun və üsul seçmək daha məqsədəyəngundur...

İkinciisi, psixoloji-diaqnostik şorttdır. Burada hamiya məlum olan yanaşmalar, psixi hal və halətlərin, temperamentin, məraq və meylin, qabiliyyətin, nitqdə, qavramada, eşitmədə, hərəkətdə və s. qüsurların aşkarlanması, nəzərə alınmasından əlavə təlim prosesinin gedişinin psixoloji-diaqnostik təhlili nəzərdə tutulur. Müəllim (öyrədən) özü öz işini, metodik ustalığını, bilgisini və nailiyyət səviyyəsini həmişə diqqət mərkəzində saxlamalı, özü öz işinin qiymətini aşkarlaya bilməlidir. Yeri gəldikdə şagirdlər də öyrədən-öyrənen əməkdaşlığının keyfiyyət qiymətləndirilməsində iştirak etməli, müəllim onların təkliflərini təlim prosesində nəzərə almalıdır...

Üçüncüüsü, fizioloji-biooji şərtlərin də təlim prosesində nəzərə alınması keyfiyyətə təsir göstərən amillərdəndir. Belə ki, şagirdlərdə səs, boy, coşqunluq, süstlük və s. bu kimi müxtəlifliyin nəzərə alınması xoşagelməyən, yaxud güllüş doğuran hansı əlamətinsə qabarmasına kömək edir.

Təlim texnologiyalarının tət-

biqində intellektuallıq, maddi-texniki təminat, pedaqoji-metodik ustalıq, həyatla əlaqəlilik və fəaliyyət üçün praktik hazırlıq şərtləri də vardır. Bütün bunlar müəllimin yaradıcı fəaliyyəti ilə tənzimlənir və öz həllini tapır.

Cənub guşəsində isinən, zəngin, sərvətli, bərəkətli torpaqda boy atan, 11 iqlimdən 9-nu hiss edən, genində Şərqi müdrikliyinin təbii imkanları olan insanın təlim-tərbiyəsi onun öz potensialına uyğun qurulmalıdır. Onun üçün praqmatiklik azdır, o, həyat, insan, əmək, cəmiyyət fəlsəfəsinə də bələd olmalı, coşgunluğunun tələbinə uyğun olaraq yüksək estetik mədəniyyətə, ünsiyyət və davranış normalarına sahib olmalıdır. Azərbaycanda kurikulum – tədris planı, tədris programı və dərsliklər milli mütəxəssislər tərəfindən düşünülməli və hazırlanmalıdır, o şəxslər tərəfindən ki, Azərbaycanın klassik və müasir təhsil nəzəriyyəsi və təcrübəsinə mükəmməl bələddirlər. Burada mütəxəssisin ixtisasa uyarlıq şərti diqqətdən yayınmamalıdır. Məsələn, rus dili, yaxud ingilis dili üzrə mütəxəssisin Azərbaycan dili üzrə kurikulum hazırlaması nə etik cəhətdən, nə də peşəkarlıq cəhətdən məqbul sayılaz.

Göründüyü kimi, təlim prosesi tarixi-nəzəri və təcrubi bilikləri, varislik ötürüclülüğünü nəzərə almaqla və müasir intellektual və texnoloji tələblərini yerinə yetirməklə modernləşdirilə bilər.

Azərbaycan dilimiz milli kimliyimizdir

Heydər Əliyev: «Hər bir xalqın milliliyini, mənəvi dəyərlərini yaşadan, inkişaf etdirən onun dilidir».

Ana dili! Nə qədər ali bir kəlmə. Bir layla tək ruhumuza süzülən müqəddəs qida. Sən nə qədər əzəmətli, qüdrətli, şairanəsən mənim doğma dilim. Bu günə qədər saflığını, təmizliyini, zənginliyini qoruyub saxlayan, işgalçıların təzyiqindən, minilliklərin sınağından qalib çıxan dilimiz haqqında yazı hazırlamaq isteyərkən Azərbaycan söz sənətinin incilərini xatırladım. Sən Koroğlunun, Babəkin döyüş çağırışı, Nəsiminin, Xətainin, Mirzə Cəlilin əsərlərinin ahəngisən. Məhz həmin mütefəkkirlərin, şair və yazıçıların sayesində Azərbaycan dili öz şirinliyini, bədiiliyini qoruyub saxlayaraq bugünkü nəsillərə ərməğan olub.

Hər il bütün dünyada olduğu kimi Azərbaycanda da 21 fevral Beynəlxalq Ana Dili Günü kimi böyük coşgu ilə qeyd olunur. Xatırladaq ki, bu tarixi gündə - 1952-ci il fevralın 21-də Pakistanda benqal dilinin qadağan edilməsinə etiraz edənlərdən 4 nəfər şəhid olub. Banqladeş səfirliyinin təşəbbüsü ilə həmin şəhidlərin xatirəsinə ehtiram əlaməti kimi 21 fevral YUNESKO tərəfindən Ana Dili Günü elan edilib. Bu tarixi gün hər kəsə öz doğma dili ilə qürur duymağın, onu qorumağı bir daha xatırladır.

Azərbaycan dilinin inkişafı, problemləri daha çox XX əsrlə bağlı olub. Həmin dövrə Azərbaycan ədəbi dili bənzərsiz bir problemlə qarşılaşır. Bu da daha çox bədii əsərlərin dili və mətbuat problemi idi. Azərbaycan ədəbi dilinin müasir mərhələsində mühüm hadisələrdən biri Azərbaycan ədəbi dilinin dövlət dili statusu alması olub. Bu gün dilimizin xoşbəxt günlərini yaşamasının bir səbəbi də azərbaycanlı olması ilə fəxr edən ümummilli liderimiz Heydər Əli-

yevin dilimizə göstərmiş olduğu qayğı və diqqətin nəticəsidir. Azərbaycan dilinin zəngin lüğət tərkibinə yaxşı bələd olan, ədəbi və xalq danışq dilini dərindən bilən Heydər Əliyev dövlət dilinin inkişafı mərhələsində yaranmış vəziyyəti nəzərə alaraq 2001-ci il iyunun 18-də «Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında», həmin il avqustun 9-da «Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında» fərmanlar imzalamışdı. Həmin fərmanlarda dilimiz əldə etdiyi uğurlarla yanaşı, yaşadığımız dövrə dövlət dili sahəsində yaranmış problemlər də geniş təhlil edilmiş və həmin problemlərin həlli yolları göstərilmişdi.

«Hər bir Azərbaycan vətəndaşı, hər bir azərbaycanlı öz ana dilini, Azərbaycan dilini, dövlət dilini mükəmməl bilməlidir» deyən dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev ana dilimizin saflığının qorunması üçün mühüm işlər görmüşdü. Latin qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçid də dilimizin inkişafında Heydər Əliyevin misilsiz xidmətlərindəndir. Hər il avqustun 1-i ölkəmizdə Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili günü kimi qeyd edilir. Bütün bunlar dilimizə yüksəliş, yeni nəfəs verdi. Bu gün Azərbaycan dili təkcə respublikamızda deyil, həm də bir çox ölkələrdə yaşayıb-yaradan əlli milyonluq xalqın dilidir. Ana dilimizi dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinin təməli hesab edən ümummilli lider Heydər Əliyevin davamçısı Prezident İlham Əliyev də bu sahəni diqqətdən kənardı qoymayıb. Ölkə rəhbərinin 2012-ci il tarixli «Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilciliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı haqqında» sərəncamı buna

21 fevral Beynəlxalq Ana Dili Günüdür

sübutdu. Bu gün beynəlxalq tədbirlərdə Azərbaycan nümayəndələri doğma ana dilində dövlətinin hüquqlarını, mənafeyini müdafiə edirlər.

Ölkə rəhbəri İlham Əliyev 2015-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 70 illik yubileyinə həsr olunmuş ümumi yığıncaqdakı çıxışında dil məsələsinə də toxunaraq demişdir: «Əsrlər boyu Azərbaycan xalqını bir xalq kimi qoruyan bizim mədəniyyətimiz, incəsənətimiz, musiqimiz, xalçaçılıq sənətimiz və digər ənənələrimiz olubdur. Bizim bu sahədəki bütün fəaliyyətimizin əsasında Azərbaycan dili dayanır. Azərbaycan dili bizi bir xalq, bir millət kimi qoruyub. Əsrlər boyu biz başqa ölkələrin, imperiyaların tərkibində yaşadığımız, müstəqil olmadığımız dövrde milli dəyərlərimizi, ana dilimizi qoruya, saxlaya bilmişik. Azərbaycan dilinin saflığını qoruya bilmişik. Ona görə bu gün bəzi hallarda görəndə ki, dilimizə xaricdən müdaxilələr edilir və bəzi hallarda bu müdaxilələr Azərbaycanda da dəstək qazanır, bu məni doğrudan da çox narahat edir. Azərbaycan dili o qədər zəngindir ki, heç blr xərici kəlməyə ehtiyacı yoxdur. Bir daha demək istəyirəm ki, biz əsrlər boyu dilimizi qorumuşuq. Bu gün də qorumalıyıq. Biz Azərbaycan dilinin saflığını təmin etməliyik. Əlbəttə, bizim vətəndaşlar, xüsusilə gənc nəsil nə qədər çox xərici dil bilsələr, o qədər yaxşıdır. Ancaq ilk növbədə, öz ana dilini bilməlidirlər. Digər tərəfdən, imkan verməməlidirlər ki, ana dilimizə yad kəlmələr daxil olsun. Buna ehtiyac yoxdur. Ancaq biz bunu görürük. Bəzi xadimlərin, hökumət üzvlərinin çıxışlarında, bəzi televiziya verilişlərində, Milli Məclisdə eşidirəm ki, kənar kəlmələrdən istifadə edilir. Buna ehtiyac yoxdur. Əlbəttə, mən bu sahədə mütəxəssis deyiləm, ancaq bir vətəndaş kimi, hesab edirəm ki, yeni kəlmələrin icad edilməsinə heç bir ehtiyac yoxdur. Lügətimiz o qədər zəngindir ki, bunu qorusaq və gələcək nəsillərə əmanət kimi təhvıl

versək, bu, bizim bu sahədəki ən böyük nailiyətimiz olacaqdır».

Azərbaycan dili Azərbaycan xalqının varlığıdır. Min ildən artıq tarixi olan bu dildə nə qədər gözəl əsərlər yaranıb, nə qədər hikmətli sözlər söylənilib. İlk dəfə Şah İsmayıllı Xətainin hökmədarlığı, sonra Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə dövlət işləri Azərbaycan dilində aparılıb. Müstəqillik əldə edildikdən sonra qəbul edilən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dövlət dilimizin Azərbaycan dili olması təsbit olunub.

«Dilimiz çox zəngin və ahəngdar dildir, dərin tarixi köklərə malikdir» - deyən Heydər Əliyevin dil siyasəti dilimizin inkişafı istiqamətində göstərdiyi tarixi xidmətlər əsl məktəbdir və bu təcrübədən daim istifadə olunur və bundan sonra da olunacaqdır. Dilçilik Azərbaycanda inkişaf etmiş sahədir. Orta məktəblərdə bu dilin tədrisinə qayğı daha da artırılmaqdadır. Bu işdə ən şərəfli peşə sahibləri olan müəllimlər daha da fəal çalışaraq milli sərvətimizi şərəflə gələcək nəsillərə ötürürülər.

Ana dili! Məhz bu dilin köməyi ilə biliklərə yiyələnib, arzularımızı, sevincimizi, kədərimizi bildirmişik. Bu dillə fəxr etməyə dəyər. Həm də ona görə fəxr etməyə dəyər ki, bu dil bizi dünyaya gətirən Anamızın dilidir. Torpağında böyüdüyümüz Vətənimizin dilidir. Azərbaycan Respublikasının Dövlət dilidir.

Hazırladı: Günel ŞİRVANLI

Xocalı qətliami qan yaddaşımızdan silinməyəcək

Xocalı faciəsi bir daha onu göstərdi ki, ermənilər Azərbaycanın təkcə torpaqlarına göz dikmək, ərazilimizi qəsb etmək yox, xalqımıza qarşı soyqırımı törətmək kimi vəhşi bir yola düşmüslər. Bu, Xocalı hadisələrində özünü açıq-aşkar bürüzə verdi. O dəhşətli gecədə Azərbaycan xalqının üzərinə bir süngü sancıldı. O süngü indiyədək bizi sizildadır. Bu yara hələ sağalmayıb, bağlanmayıb. Bu yara qəlbimizdə həmişə olacaqdır. Qeyd etdiyim kimi, gecə vaxtı dinc əhaliyə hücum etmək, uşağı, qadını, qocanı, xəstəni vəhşicəsinə yerindəcə məhv etmək, öldürmək və onlara görünməmiş qəddarlıqla əzab-əziyyət vermək düşmənlərimizin nə qədər vəhşi olduğunu bir daha sübut edir.

Heydər ƏLİYEV

Xocalı faciəsi iki yüz ilə yaxın bir müddət ərzində erməni millətçilərinin və onların havadarlarının xalqımıza qarşı apardığı etnik təmizləmə və soyqırımı siyasetinin davamı və qanlı səhifəsi idi. Bu mənfur siyasət xalqımıza saysız-hesabsız müsibətlər və əzab-əziyyətlər gətirmişdir.

*İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti*

Ermənilər təkcə XX əsrin son 90 ilində azərbaycanlılara qarşı 86 soyqırımı həyata keçirmişlər. Qəsbkar ölkənin silahlı qüvvələri 1991-ci il dekabrın 15-də Cəmilli, dekabrın 24-də Meşəli, dekabrın 28-də Kərgican, 1992-ci il yanvarın 18-19-da Nəbilər, fevralın 12-nə keçən gecə Malibəyli və Quşçular kəndlərini yandırıb külə döndərdilər, dinc sakinləri isə qətlə yetirdilər. Fevralın 25-dən 26-na keçən gecə isə əsrin ən böyük faciəsi – Xocalı soyqırımı baş verdi. Bu soyqırımı Xatın, Sonqmi, Ruanda, Srebrenica və Holokost faciələri ilə eyni sıradə durur. Bu faciə tarixdə böyük rezonansa səbəb

olmuş və dinc əhaliyə qarşı töredilən cinayət aktı kimi yaddaşlara həkk olmuşdur. Həmin gecə ermənilər Xankəndidəki Rusiyaya məxsus 366-cı mototatıcı alayının iştirakı ilə Xocalıda 613 nəfəri vəhşicəsinə qətlə yetirdi, 487 nəfər yaralandı, 1275 nəfər əsir alındı. Əsir götürülenlərdən 150 nəfərinin taleyi indiyədək məlum deyil, 6 ailə məhv edildi, şəhər odlara qalanıb yandırıldı. 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq bir valideynini itirdi. Oldırılanların 106 nəfəri qadın, 83 nəfəri isə uşaq idi. Faciə nəticəsində şəhid olanların 335 nəfəri dəfn olunub. 56 nəfər xüsusi amansızlıqla və

qəddarlıqla qətlə yetirilib.

Azərbaycan xalqına qarşı misli görünməmiş bu qanlı soyqırımı, kütləvi və amansız qırğın aktı erməni qəsbkarlarının Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü hədəf götürmiş məqsədyönlü irticaçı siyasetinin növbəti heç bir miqyasa sığmayan ən qanlı səhifəsidir. Bu soyqırımı təkcə Azərbaycan xalqına deyil, bütün insanlığa, küll halında bəşəriyyətə qarşı törədilmiş irimiyyaslı cinayət idi.

Ölkəmizin həmin o ağır vaxtlarında dahi şəxsiyyət, xalqını özündən artıq sevən, dünyaşöhrətli siyasetçi Heydər Əliyev respublika rəhbərliyində ➤

26 fevral Xocalı Soyqırımı Günüdür

olsaydı, nəinki Xocalı faciəsinin, həm də bundan 2 il əvvəl 20 Yanvar faciəsi də baş verməzdi, eyni zamanda bundan sonra torpaqlarımızın 20 faizinin itirilməsi, bir sözlə, digər faciələr də, şübhəsiz başımıza gətirilməzdi.

Yeri gəlmışkən qeyd etməyə dəyər ki, erməni təcavüzü nəticəsində respublikamızın torpaqlarının 20 faizi işğal edilərək, 900 yaşayış məntəqəsi zəbt edilmiş, 4366 sosial obekt, 690 məktəb, 280 uşaq bağçası, 862 klub, 932 kitabxana, 1831 kinoqurğusu, 855 məktəbəqədər müəssisə, 656 poliklinika, ambulatoriya, aptek və digər tibb müəssisəsi, 10 məscid dağdırılmış, Ermənistandan qovulmuş soydaşlarımızın 980 kəndi ələ keçirilmiş və bütün var-dövləti orada qalmışdır. Nəticədə respublikamıza təxminən 500 milyard ABŞ dollarından artıq məbləğdə ziyan dəymışdır.

Xocalı faciəsi nəticəsində respublikamızın flora və fauna-sına, bir sözlə, ekoloji durumuna ciddi zərər dəymışdır və bu zərər, vurulan ziyanın məbləği ilbəil, aybaay deyil, gün-bəgün artır.

Xocalı faciəsi 1993-cü ilin 15 iyun tarixində ümummilli lider Heydər Əliyev hakimiyətə qayıtdıqdan sonra öz siyasi-hüquqi qiymətini almışdır. Belə ki Azərbaycan Respubli-

kasının Milli Məclisi 24 fevral 1994-cü il tarixli iclasında «Xocalı soyqırımı (genosidi) günü» haqqında qərar qəbul etmişdi. Qərarın 1-ci maddəsində göstərilirdi ki, 1992-ci il fevralın 26-da erməni təcavüzkarları tərəfindən törədilmiş, Azərbaycan xalqının milli faciələrindən və bəşər tarixinin qanlı səhifələrindən biri olan Xocalı hadisəsi hər il fevralın 26-da «Xocalı soyqırımı günü» elan olunsun və bu barədə beynəlxalq təşkilatlara məlumat verilsin.

Qeyd etmək lazımdır ki, Xocalı soyqırımına məruz qalmazdan əvvəl, yəni 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecəyə qədər artıq 4 ay idi ki, şəhər hər tərəfdən mühasirədə idi. Fevral ayının 13-də son dəfə Xocalıya çox az miqdarda ərzaq gətirən hərbi vertolyot düşmüdü. Məhz həmin vertolyotla 80-nə yaxın qadın, kişi, xeyli sayda uşaq şəhərdən çı-

xarılmışdı.

Xocalı faciəsindən əsrin dördüncü biri qədər – 25 il keçir. O dəhşətli, üzüntülü tarixdən bizi günlər, aylar, illər uzaqlaşdırırsa da, həmin faciə xalqımızın qəlbində sağılmayan yaraya çevrilib. Nə qədər Azərbaycan xalqı var, qocaman tarix var, Xocalı qətləməni da o tarixdə əbədi qalacaq.

Xocalı faciəsi ərəfəsində həmin dəhşətlərin canlı şahidi olmuş bir neçə xocalılı ilə görüşdüm. Onlardan biri də 1960-cı il fevralın 1-də Xocalıda anadan olmuş, burada həyata göz açmış, Xocalının sadiq sakinlərindən biri, hazırda kökün həyatı yaşıyan 57 yaşlı Səriyyə Müslümqızıdır. Bu adı oxuculara təqdim etməyə, onun haqqında geniş danışmağa ehtiyac yoxdur. Səriyyə xanım ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüş, bu faciəni ilk dəfə lentə alan Çingiz Mustafayevdən sonra ikinci şəxsdir ki, o müdhiş soyqırımı və həmin gecə qətlə yetirilən xocalılar barədə yazdığı 20 kitabda geniş məlumat vermişdir. Onun dediklərini, şahidi olduqlarını oxuculara təqdim edirəm.

- Xocalıda doğulmuşam. Elə valideynlərim, babalarım da bu qədim məkanda anadan olub, burada yaşıyib, ömürlerini burada başa vurmuşlar. Qısası, Xocalı mənim baba ocağımdır. Qəribədir ki, mən də faciə baş

26 fevral Xocalı Soyqırımı Günüdür

verən ayın 1-də Xocalıda həyata göz açmışam. Xocalının hər qarış torpağı, hər küçəsi, hər daşı, hər dalanı, hər cığırı mənə tanışdır. İndi məni aparib Xocalının hər hansı bir küçəsinə qoysalar, gözüyümulu o məkanın adını dəqiq deyərəm. Xocalıda orta məktəbi, sonra da Xankəndidə Pedaqoji Universiteti bitirmişəm. 22 yaşında gənc müəllim olaraq Xocalının fidan balalarına dərs demişəm, onların vətənpərvərlik ruhda böyümələri üçün əlimdən gələni əsirgəmirdim, hər birinin qəlbinə yol tapmağı bacarırmışdım. Onlar da məni çox sevir, xərimi əziz tutur, müxtəlif suallarla mənə müraciət edir, hər sərrini mənə söyləyirdilər.

Xocalı faciəsi haqqında danışmaq mənim üçün çox çətinidir. Bu gün Xocalı yoxdur, erməni vandalları onu viran qoydu, yerlə-yeksan elədi.

Amma nə yaxşı ki, orada baş verən hadisələri öz gözləri ilə görən şahidlər var. Nə yaxşı o torpaq uğrunda iş görən, ürəyi Vətən üçün çırpinan, Vətən üçün çalışan insanlar var. Xocalı haqqında çox danışılıb, çox deyilib. Deyilir, bundan sonra da deyiləcək. Mən də bir xocalılı kimi o dəhşətləri araya-ərsəyə gətirdiyim 12 kitabda əks etdirməyə çalışmışam, həmin kitablar xarici dillərə tərcümə olunub. Sənədlə film-lərində Xocalı qətləmə barədə, faktlar əsasında fikrimi söyləmişəm, hələ söyləyəsi çox sözüm var, sağlam olsun.

Onu da söyləyim ki, 1988-ci ilə qədər Xocalının 7 min əhalisi var idi. 1998-ci ildən sonra Dağlıq Qarabağın digər kəndlərindən olan məcburi köçkünlər, eləcə də Qərbi Azərbaycandan və Özbəkistanın Fərqaqə vilayətindən olan qaçqınlar Xocalıya pənah gətir-

dilər. Burada rahat yaşayır, zəhmətlə məşğul olurdular. Belləcə, Xocalının əhalisinin sayı 10 min nəfəri ötdü. Balaca bir kənd böyüdü, şəhər və rayon statusu aldı. Bu da əbədi düşmənlərimizi qıcıqlandırmağa başladı və onlar namərdəcəsinə Xocalıya hücum edərək dinc əhaliyə ağlaşığmaz divan tutdular, şəhəri viranəyə döndərdilər.

Məni dünyasını dəyişmiş və əsir-girov götürmiş uşaqların taleyi ən çox narahat etdiyi üçün növbəti bir kitabı - «Onlar heç vaxt böyüməyəcəklər» i böyük bir ürək ağrısı ilə yazıb ərsəyə gətirdim. Kitab Xocalıda şəhid olmuş, əsir və girov götürülmüş, itkin düşmüş uşaqların taleyindən bəhs edir. Mən Xocalı şəhər 1 nömrəli orta məktəbdə müəllim işləmişəm. Şagirdlərimin 5 nəfəri XI sinifdə oxuyurdur. Mən onların sinif rəhbəri idim. Onu da vurğulayıbm ki, Xocalı 4 il idim, mühəsirə şəraitində yaşayırdı. Ona görə həmin gənclər təhsildən ayrılmadan həm də Xocalı özünü müdafiə batalyonuna yazılışdilar. Xocalı hadisəsi zamanı da onlardan şəhid olan, girov götürülən, itkin düşən oldu. Həmin kitabı başa çatdırıb oxuculara təqdim etmək çox üzüntülü idi. Çünkü onların hər birisini şagirdim kimi lazımlıca tanıydım. Kitabın redaktoru da mərhum journalist Məmməd Nazimoğlu idi. Əsas məqsədim bir müəllim kimi dərs dediyim uşaqların ➤

26 fevral Xocalı Soyqırımı Günüdür

qarşısında son borcumu yerinə yetirmək idi.

Onu da diqqətə çatdırırm ki, fevralın 25-dən 26-na keçən gecə haqqında ətraflı bir məlumat yox idi. Çünkü həmin gecə Kətik meşəsində jurnalıst də yox idi. Həmin gecə mən anamı, yaxınlarımı itirmişdim. O vaxt Az.TV-nin müxbiri Al-lahverdi Əsədov mənə bildirdi ki, xarici jurnalıstlər bir qrup yaradıblar – Xankəndiyə gedirlər. Təklif etdi ki, mən də onlara qoşularaq ora gedim, bəlkə yaxınlarımdan bir xəbər tutə bildim. Çünkü onlar əsirlərlə də görüşəcəkdilər. Getdim. Qrupla görüşdüm. Amma bildirdilər ki, onlar dəstəni könüllülərdən yaradırlar, buraya azərbaycanlıları, yaxud hər hansı bir türkү daxil edə, onların təhlükəsizliyinə təminat verə bilməzlər.

Həmin müdhiş gecədə mən Rəfiqə anamı, əmimin 3 igid oğlunu – Etibarı, Sabırı, Mobilini və bir xeyli yaxın qohumları itirdim. Əmimin oğlanlarından

biri o vaxt Viktor Polyaniçkonun sürücüsü idi. Onu 1991-ci il noyabrın 1-də Əsgəranda öldürmüdürlər. Əmim də övladlarının dərdi ilə dünyadan köcdü. Mən bacımla böyük əzab-əziyyətdən sonra yarican vəziyyətdə Ağdamə gəlib yetişə bildik, oradan da sonra Pirşağıdakı 2 sayılı evtikmə kombinatında məskunlaşdıq.

Xocalı sakini, müəllim, ziyalı kimi bu şəhərdə yaşayanların demək olar ki, çoxunun adını və soyadını, ünvanını əzbər bilirdim. Xocalı faciəsi zamanı bir çox Xocalı ailəsinin neçəsinin öldüyü, neçəsinin itkin düşdüyü və ya girov götürüldüğünü söyləyə bilərəm. Məsələn, həmin faciədə Raya Kərim qızı Əbdülova ərinini, ömr-gün yoldaşını itirmişdir. Yeri gəlmışkən onu da qeyd etməyə dəyər ki, 1992-ci il yanvarın 28-də Şuşa yaxınlığında vertolyot vurulandan sonra Xocalının başının üstünü qara buludlar almağa başlayır. Belə ki

həmin vertolyotda şəhid olan 5 pilotdan biri də Raya xanımın bacısı oğlu Bəhram İsmayılov idi. Xocalının igid və dönməz, mərd oğullarından biri də Xocalı aeroportunun rəisi, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əlif Hacıyev idi. O, Xocalının belinin sütunu idi desəm, doğru olar. Əlif xocalıların himayədarı, köməkçisi, bir növ xilaskarı idi. Belə ki bu qorxmaz insan neçə-neçə qadını, uşağı, qocanı vertolyotla ən çətin məqamda Xocalıdan çıxarmışdı. Raya xanımın əri Yelmar 50-60 nəfəri maşınınına yiğib yola salmaq üçün aeroporta aparmışdı. Ata 19 yaşlı oğlu Zahidi vertolyota mindirmək istəsə də, o, təkidlə Xocalını tərk etməyəcəyini, atasını qoyub getməyəcəyini bildirmişdi. Raya xanımgıl də Xocalıdan çıxanların içərisində olurlar. Beləliklə, Rayagil şəhərdən çıxırlar, oğlu isə atasını ilə birgə Xocalıda qalır, cünki onların hər ikisi Xocalı özünümüdafıə batalyonunda döyüşürdü.

Fevralın 25-dən 26-na keçən gecə rus ordusunun 366-cı motoatıcı alayı Xocalıya hücum etdi. Ermənilər dinc əhaliyə divan tutdular, tarixdə misli görünməmiş vəhşilik törətdilər. Heç kimə – nə uşaqlara aman verildi, nə qocalara, nə də qadınlara. Xocalıların bəzisi qarda, şaxtada donub gözlərini yumdu, çətinliklə, min bir əzab-əziyyətlə canlarını qurtaranlar isə sağlamlıqlarını itirdilər, çoxları həmişəlik sıkəst

26 fevral Xocalı Soyqırımı Günüdür

oldu. Nə qədər insan əsir götürdü. Raya xanımın həyat yoldaşı Yelmar və oğlu Zahid də əsir götürülənlərin arasında olur. Onlar - 25 nəfər Xocalı özünü müdafiə batalyonunun döyüçüsü fevralın 27-də sona qədər döyüşmiş, qeyri-bərabər döyüşdə ermənilər tərəfindən mühəsirəyə alınaraq əsir götürülmüşlər. Ermənilərin əsirlərə işgəncələr vermələrini, qadın və qızlarımıza zorakılıq etdiklərini görən Yelmar dözə bilməyərək erməniləri rus dilində söymüşdü. Təhqir olunduqlarına dözməyən vəhşi ermənilər oğulun və başqa əsirlərin gözü qabağında Yelmarı güllələyirlər.

Sonralar həmin əsirlərdən geri qayıdanlar Zahidin əsirlikdə olduğunu söyləsələr də, amma ondan heç bir xəbər çıxmır. Ölümündən sonra isə Yelmar Əbdülov ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən «İgidliyə görə» medali ilə təltif olunur.

Söhbətimizin sonunda **Səriyyə Müslümqızı**na iki sualla müraaciət etdim:

- **Səriyyə xanım, Xocalı faciəsi ermənilərin bizə qarşı törətdiyi qanlı cinayətlərin bir epizodudur. Bu illər ərzində müxtəlif xarici səfərləriniz zamanı, yaxud mediada üzləşdiklərinizə əsasən tək-tək ermənilərin Xocalı hadi-**

sələrinə görə heç xəcalət çəkdiklərini, ya da hər hansı bir peşmançılıq keçirdiklərini hiss etmisinizmi?

- Çox maraqlı sualdır. Bildirim ki, tərif olmasın, gəncliyimdə çox fəal olmuşam, komsomol təşkilatı katibi kimi, eləcə də təhsil şöbəsində işimlə əlaqədar olaraq ermənilərlə çox temasda olmuşam. Müəyyən bayramlarda, tarixi günlərin qeyd olunduğu tədbirlərdə bir yerdə temasda olurdum. Hələ o vaxtlar hiss edirdim ki, onların bizə qarşı heç xoş niyyəti, doğmalığı olmayıb, çünki onlar çörəkləri dizi üstə olan məkrli insanlardır. Bütün tədbirlər erməni dilində keçirilirdi. Konfransların birində Dağlıq Qarabağ məsələsini ortaya atdırılar. Biz bir qrup azərbaycanlı etirazımızı bildirərək ayağa qalxdıq. Onda bizə cavab verdilər ki, xoşunuza gəlmirsə, gedə bilərsiniz. Bilin: Qarabağ bizim olacaq, bu torpaq sizin deyil. Biz isə zali tərk etdik.

Yaxud başqa bir misal. 1982-ci ildə mən məktəbliləri İrəvana ekskursiyaya aparmışdım. Kilsəyə girəndə gördüm ki, orada «erməni soyqırımı»nı təbliğ edən kitablar var. Kitabların birini götürüb vərəqlədm. Orada göstərilirdi ki, guya türklər erməniləri qırıblar, insanların kürəklərinə qaynar sa-

movar bağlayıblar və s. hədy-anlar. Ermənilər başqa cinayətləri kimi Xocalı hadisələrinin törədilməsinə çoxdan hazırlaşdılar. Biz isə o zaman beynəlmiləlçilikdən dəm vururduq.

- **Xocalı soyqırımının 25 il- liyi tamam olur. Yenə müxtəlif idarə və müəssisələrdə tədbirlər keçiriləcək, müxtəlif layihələrdən söz açılacaq. Xocalı soyqırımı haqqında həqiqətlərin dünyaya çatdırılması üçün uzun illər ərzində səballı işlər ortaya qoyan Səriyyə Müslümqızının bu barədə təklif və tövsiyələri var mı?**

- Doğrudan da nə üçün Xocalı ilə bağlı tədbirlər ancaq bu hadisələrin ildönümləri ərəfəsində keçirilir? Belə ki mən bəzən bir gündə 7-8 tədbirə dəvət alıram. Bəlkə bu tədbirlərin hamısını 26 fevrala salma-yaq, Xocalı faciəsi zamanı həlak olanların hər birini müxtəlif günlərdə yad edək, Xocalının həqiqi qəhrəmanlarından danışaq?

Bu gün mənim və Xocalı uşaqlarının ciyində ağır bir yük var. Xocalı dərdini valideynlərimiz bizə ötürüb. Bu gün Xocalı uşaqlarının bircə arzusu, bircə ümidi var: Baba yurdumuza dönüb onun sönmüş ocağını yandıraq. Yandıraq ki, bir daha sönməsin. Bax, yalnız o zaman şəhid olmuş uşaqların nigaran ruhları şad olar...

İdris HACİZADƏ

Vətənpərvər övladlar yetişdirək

Azərbaycan xalqı gələcəyimiz olan gənc nəslin vətənə məhəbbət, xalqa, elinə və obasına hörmət, soyköküna, öz ata-babalarının ənənələrinə sədaqət ruhunda tərbiyə olunmasına həmişə böyük məsuliyyətlə yanaşmış və ona həyatı əhəmiyyətli məsələ kimi baxmışdır. Bu bir həqiqətdir ki, vətənpərvərlik insanda fədakarlıq, qəhrəmanlıq və məğlubedilməzlik hissi yaradır, apardığı mübarizədə onda inam hissini gücləndirir.

Sakini olduğumuz bu dünya bizdən həyati bacarıqlara iyiyələnən insanın tərbiyə olunmasını tələb edir. Təhsil alan uşaq və gənclərin dövlətçilik ruhunda tərbiyəsi prioritet məsələlərdəndir. Ənənəvi olaraq bütün tip təhsil müəssisələrində Azərbaycan Respublikasının atributları təbliğ olunur, məktəblilərdə onlara məhəbbət hissi aşınır. Dövlət bayrağının, Dövlət gerbinin, Dövlət himminin yaranması, dövlət rəmzlərimizin mənaları uşaqlara hələ məktəbəqədər təhsil müəssisələrində aşılanır. Bu, çox önemli məsələdir.

Gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda yetişdirilməsi müharibə şəraitində yaşayan ölkəmiz üçün həddən artıq önəmlidir. Gənclərə milli ruhun aşilanmasına hələ körpə yaşlarından başlanmalı, uşaq bağçalarında, orta məktəblərdə, mətbuat səhifələrində və televiziyalarda bu məsələyə mütəmadi olaraq güclü şəkildə xüsusi önəm verilməlidir. Müasir dövrdə təhsilin qarşısında qoyulmuş fəal vətəndaşlar yetişdirmək vəzifəsi də məhz sistemli, ardıcıl aparılan vətənpərvərlik tərbiyəsi nəticəsində reallaşdırılır.

Müstəqil Azərbaycanımızın memarı və qurucusu olan ulu öndər Heydər Əliyev demişdir: "Bizim gənclər, təhsil alan nəslimiz gərək məktəblərdə ilk addımlarından vətənpərvərlik əhvali-ruhiyyəsi ilə tərbiyə olunsun. Bütün dərslər, xüsusən də humanitar fənlər gərək gənclərimizə

**Gülnaz ABDULLAYEVA,
Bakının Sabunçu rayonundakı
T.İsgəndərov adına 142 nömrəli tam orta
məktəbin direktoru, əməkdar müəllim**

Vətənə sədaqət, vətənpərvərlik ruhu aşılasın, tərbiyə etsin».

Bəllidir ki, təlim-tərbiyə işinin bütün sahələrində olduğu kimi, vətənpərvərlik tərbiyəsinin də əsası uşaq bağçalarında qoyulur, sonra isə ibtidai siniflərdə və sonrakı təlim pillələrində daha da inkşaf etdirilir. Bu mənada böyüməkdə olan nəslin vətənpərvərlik tərbiyəsində ibtidai sinif müəllimlərinin üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Onlar məktəbə qədəm qoyan uşaqların qəlbini elə ilk günlərdən Vətənə məhəbbət ruhu aşılamağa, onu güclü vətənpərvərlik hissini çevirməyə çalışmalıdır. Şagirdlərin vətənpərvərlik və vətənə məhəbbət hissi ilə tərbiyəsinin ən vacib məqamlarından biri onların yaşadığı kənd, şəhər, ölkə haqqında geniş məlumatla malik olmaları və onu tanımlarıdır. Ölkəmizin tarixi haqqında sistemiş şəkildə uşaqların başa düşəcəyi tərzdə verilən məlumatlar da vətənpərvərlik tərbiyəsində mühüm rol

Gənclərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi

oynayır. İstər dərsliklərdəki ayrı-ayrı mətnlərdə, istərsə də aparılan tərbiyəvi səhbətlər və tədbirlər zamanı verilən belə məlumatlardan şagirdlər Vətənimizin zəngin tarixi, xalqımızın zaman-zaman öz varlığını qorumaq üçün apardığı mübarizələr, azadlıq və müstəqillik uğrunda gedən mücadilələr haqqında biliklər əldə edirlər, bu biliklər sonradan əqidəyə çevrilərək onlarda vətənpərvərlik hissələrini daha da gücləndirir.

“Vətənpərvərlik” məfhumu öz məzmununa görə çoxşaxəlidir və onu heç bir sözlə əvəz etmək mümkün deyil. Bu hissə uşaqlarda tədricən formalasır. İnsan dünyani dərk etdikcə, Vətəninə, torpağına məhəbbəti, sevgisi artır, vətənpərvərlik hissələri güclənir. Torpaqlarımızın işgal altında olduğu bir şəraitdə biz uşaqlarda Vətənə, torpağa, elə-obaya sevgi, məhəbbət hissini formalasdırmaq məqsədilə müxtəlif tədbirlər həyata keçiririk. İşgal günləri ərefəsində uşaqlar arasında xüsusi müzakirələr aparılır, bu günlər xüsusi olaraq şagirdlərə xatırladılır. Bundan əlavə, məktəbimizdə işgal günləri ərefəsində müxtəlif müsabiqələr keçirilir, divar qəzetləri, şeir və ya inşa yazı müsabiqələri, rəsm sərgiləri təşkil olunur.

Yuxarı siniflərdə vətənpərvərlik tərbiyəsinin aşilanması daha asan formada həyata keçirilir. 3-4 yaşında uşağa isə nə qədər mühərribədən danışsaq da, o, heç nə anlamayacaq. Sadəcə olaraq ona düşmənlərimizi tanıda bilərik. Ona görə

də uşaqlara Vətənə aid şeir və mahnilər öyrətməklə onlar üçün vətənpərvərlik mövzusunda açıq məşğələlər təşkil etmək olar. Məktəbimizdə hər səhər Azərbaycan Respublikasının himni oxutdurulur, uşaqlara bayraqımızın, gerbimizin mənası öyrədir.

Bilirəm ki, oxularımızın böyük əksəriyyətini ziyanlılar, müəllimlər təşkil edir. Bunu nəzərə alaraq sizi bir sual ətrafında düşünməyə səsləyirəm. Uşaqlarda vətənpərvərlik hissini necə yaratmaq olar, müəllim buna necə nail ola bilər?

Bəlkə biz bu tərbiyəni uşaqlara lazıminca aşılaya bilmirik, elə buna görə də hərbi məktəblərə üz tutan məzunlarımızın sayı azlıq təşkil

edir. Bəlkə təhsil müəssisələrində hərbi hazırlıq və fiziki tərbiyə dərslərinə daha çox diqqət ayırmalıdır. Fikrimcə, hərbi hazırlıq və fiziki tərbiyə fənlərini tədris edən müəllimlərimiz bir araya gəlib bu istiqamətdə birgə səmərəli iş görməlidirlər.

Mənə elə gəlir ki, bu tərbiyəyə ibtidai sinifdən “Yaxşı nədir, pis nədir?”, “Biz dostuq”, “Biz hansı qaydalarla yaşayırıq?” kimi mövzularla başlayıb, daha sonra “Mənim şəhərim”, “Mənim ailəm”, “Ölkəm, onun paytaxtı, simvolar”, “Vətənimin təbieti”, “Vətənimin müdafiəçiləri” və s. mövzularda səhbətlər aparmaqla davam etmək lazımdır. Bütün bunları müxtəlif formalarda həyata keçirmək olar: tarixi və bay-

Gənclərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi

ram günlərində gəzintilər, söhbətlər, mühabibə veteranları ilə görüşlər, ekskursiyalar təşkil etmək; qəhrəmanlıq, igidlilik, döyümlük, Vətən uğrunda döyüşə həmişə hazır olmaq kimi mövzularla onları məlumatlandırmaq olar. İnanıram ki, belə söhbətlər zamanı uşaqlar tez böyüyüb, əsgər olmaq, torpağı, Vətəni qorumaq istəyəcəklər.

Ümumiyyətlə, düşünürəm ki, fənnindən asılı olmayaraq, hər bir müəllim şagirdlərə vətənpərvərlik duyusunu öyrətməyi bacarmalıdır. Çünkü müəllim məktəbdə ilk növbədə şəxsiyyət yetişdirir və çalışmalıdır ki, həmin şəxsiyyət də Vətəninə, millətinə layiq bir tərzdə yetişsin. Keçirilən dərslərdə işgal olunmuş torpaqlarda fədakarlıqla döyüşən Milli Qəhrəmanlarımızı tanıtmaq, Qarabağı və onun başına gətirilən faciələri uşaqlara çatdırmaq lazımdır. Bir insan öz ölkəsi, Vətəni haqqında nə qədər çox məlumat alarsa, torpağını da bir o qədər çox sevər, onun milli sərvətlərinə, milli dəyərlərinə

növbəti tədbir barədə danışmaq istəyirəm. Məktəbin akt zalında Mübariz İbrahimovun böyük şəkli asılmışdı. Tədbiri giriş sözü ilə bu sətirlərin müəllifi açdı. Azərbaycan torpaqlarının azadlığı, müstəqilliyi və suverenliyi uğrunda şəhid olmuş Azərbaycanın oğul və qızlarının ruhu bir dəqiqlik sükütlə yad edildi. 11b sinif şagirdi Ə.Sevən, 10 b sinif şagirdi A.Nurlan çıxış edərək M.İbrahimovun keçdiyi hər bir Azərbaycan gəncinə nümunə olan döyüş yolundan danışdır. Şagirdlər A.Rauf, O.Fərəc, Günel Orucova,

Kənan Hüseynli, Nurlan Qarayev, Murad Novruzov Mübariz İbrahimova həsr olunmuş şeirlər söylədilər.

Tədbirdə 3 c sinif şagirdi Arif Məlikov səhnədə Mübariz İbrahimovun

qırılmaz tellərlə bağlanar və onu qorumağı özünə borc hesab edər. Bir də axı Azərbaycan mühabibə şəraitində yaşayır, torpaqlarımız hələ öz xilaskarını gözləyir. Ona görə də bizim təhsil ocağında tez-tez Böyük Vətən mühabibəsi iştirakçıları, Qarabağ mühabibəsi veteranları və Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları ilə görüşlər keçirilir. Elə bu günlərdə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mübariz İbrahimovun doğum gününə həsr olunmuş

obarzını canlandırdı. 10 a sinif şagirdi Şirzad Quliyev Mübarizə həsr olunmuş mahnını ürək yanğısı ilə ifa etdi. Sonra da Milli Qəhrəmanın həyat və döyüş yolunu əks etdirən sənədli film nümayiş etdirildi. Tədbirin sonunda gənclər Mübariz kimi Vətəni qorumağa and içdilər.

Gəlin, övladlarınıza “Vətən uğrunda ölməyə deyil, Vətən uğrunda öldürməyə” şüarı altında tərbiyə edək! Elə Mübariz İbrahimov kimi!

O, 23 YAŞINDA TORPAQLARIMIZ UĞRUNDΑ ŞƏHİD OLDU

Söhbət Milli Qəhrəman Çingiz Qurbanovdan gedir

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün qorunub saxlanılmasında xüsusi xidmətlərinə və döyüş tapşırığını yerinə yetirərkən göstərdiyi şəxsi igdliyə görə əsgər Çingiz Salman oğlu Qurbanova "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilsin (ölümündən sonra).

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan
Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 7 fevral
2017-ci il**

Mən bu qənaətdəyəm ki, hər bir Milli Qəhrəmanın həyat tarixçəsini – bioqrafiyasını vərəqləyəndə, görürsən ki, o qəhrəman hələ uşaqlıqdan, özünü tanışından gəncliyinin coşgun vədəsinə qədər bütün hərəkətləri – davranışçı, götür-qoyu, çevikliyi, həyata baxışı, adam-lara qarşı münasibəti, işgüzarlığı, mərhəməti, cəsarəti və

vətənpərvərliyi ilə yaşıdlarından xeyli fərqlənir. Bütün bu insani keyfiyyətləri gələcəkdə onun tanınmış bir şəxs olacağı, adı dillərdə gəzəcəyinə yeqinlik yaradır. Yaxın keçmişə nəzər salsaq, Xocalı soyqırımında fədakarlıq-qəhrəmanlıq nümunəsi göstərərək erməni vandallarının müxtəlif işgəncələrlə qətlə yetirdikləri insanları – qocaları, cavanları, qadınları, uşaqları lətə alaraq o aqlasığmaz faciəni vaxtında dünyaya bəyan etmiş Çingiz Mustafayev, Qarabağ mühəribəsində

düşmənə ağır zərbələr endirən, çoxlu sayda erməni əsgər və zabitini məhv edən, nəhayət, qeyri-bərabər döyüsdə həlak olan Mübariz İbrahimov yada düşür. Bəli, onlar canlarından artıq sevdikləri Vətən uğrunda, torpaq uğrunda canlarından keçərək şəhidlik zirvəsinə yüksəldilər.

Haqqında söhbət açmaq istədiyim Milli Qəhrəmanımız Çingiz Qurbanov da sələflərinin ardıcılı kimi onların müqəddəs həyat yolunu davam etdirdi, düşmənlə ağır döyüş-

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları

lərdə Azərbaycan əsgəri adını doğruldaraq qəhrəmancasına həlak oldu.

Çingiz Salman oğlu Qurbanovun qısa, lakin hamiya, xüsusilə bugünkü gəncliyə nümunə olan bioqrafiyası var. Çünkü cəmi 23 il yaşadı və ömrünün bahar çağında Vətənin ən yüksək mükafatı olan «Qızıl Ulduz» medalı və Milli Qəhrəman adına layiq görüldü.

Çingiz Qurbanov 24 noyabr 1994-cü il tarixində Qusar rayonunun məşhur Həzrə kəndində doğulmuşdur. 2001-ci ildə Həzrə kənd tam orta məktəbinin I sinfinə qəbul olunur. Çingiz hələ aşağı siniflərdə bacarığı, nümunəvi təlim-tərbiyəsi ilə seçilən şagird kimi xatırlanır. Bütün fənlərə eyni dərəcədə maraq göstərən Çingiz hərbi-idman oyunlarında daha çox fəallıq göstərir, baş-qalarından fərqlənirdi. O, 2011-ci ildə təhsil aldığı məktəbin “Xəzri” komandasının tərkibində “Sərhəd” hərbi-idman oyunlarının respublika turunda iştirak etmişdir. 18 yaşında qoynunda böyüyüb pərvazlanlığı təhsil ocağını müvəffəqiyyətlə bitirərək kamal attestatı alır, məktəbə və doğma müəllimlərə «Əlvida» deyərək qaynar həyatın qoyunu atılır.

Sonra da Çingizin Bakı həyatı başlayır. Unudulmaz tələbəlik illəri ona da qismət olur. O, Azərbaycan Texniki Universitetinin tələbəsi adını qazanır.

Bu ali məktəbə «Xüsusi texnika və texnologiya» fakültəsində elmi biliklərə yiyələnir. 2016-cı ildə həmin fakültədə optik cihazlar ixtisasını qazanır. Heç öz ixtisası üzrə işə başlamamış hərbi xidmətə səfərbər olunur. Beləliklə, 1 iyul 2016-cı il tarixindən Çingiz Qurbanov Azərbaycan Silahlı Qüvvələri quru qoşunlarının əsgəri kimi xidmətə başlayır. Əsgər Çingiz Qurbanovun döyüş yolu uzun olmur. Doğru deyirlər ki, qəhrəmanlıq üçün vaxt məhdudiyyəti olmur. Biz bunu tarixdən dəfələrlə görmüş və müşahidə etmişik. Çingiz Qurbanov da bu baxımdan ixtisna təşkil etmədi. Belə ki cəmi 5 ay döyüş bölgəsində düşmən mövqeləri ilə üzbeüz dayandı. 2016-cı il dekabrın 29-da isə səhər saatlarında Ermənistən silahlı qüvvələrinin kəşfiyyat qrupu Azərbaycan-Ermənistən dövlət sərhədini pozmağa cəhd göstərir. Nəticədə düşmən tərəfi döyüş zamanı canlı qüvvə sarıdan xeyli itki verərək geri çəkilməyə məcbur edilir. Həmin döyüşdə əsgər Çingiz Qurbanov düşmən təxribatının qarşısını alarkən qeyri-bərabər savaşda böyük şücaət göstərərək qəhrəmancasına həlak olur. Ermənilər 3 həftədən çox idi ki, bütün beynəlxalq normaları pozaraq Azərbaycan Ordusunun şəhid olmuş əsgəri Çingiz Qurbanovun cəsədini geri qaytarmaqdan imtina edirdi.

Nəhayət, şəhid mərhumun nəşri fevralın 5-də geri qaytarıldı. Qeyd edim ki, ölkə başçısının tapşırığı və səyi ilə Müdafiə Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilən müvafiq tədbirlər, ATƏT-in fəaliyyətdə olan şəxsi nümayəndəsi səfir Anjey Kasprşik və Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin vasitəciliyi ilə hərbi qulluqçumuzun meyitinin geri alınması prosesi Qazax rayonunun Bala Cəfərli kəndi istiqamətində baş tutdu. Şəhid Ç.Qurbanovun cənazəsi qarşı tərəfdən qəbul edildikdən sonra hərbi ehtiram qaydalarına uyğun olaraq fəxri qarovalun müşayiəti ilə Bakı şəhərinə götürüldü.

Şəhidlə vida mərasimi fevralın 6-da saat 09:30-da Müdafiə Nazirliyinin Təlim-Tədris Mərkəzində keçirildi. Şəhid Çingiz Qurbanov fevralın 6-da böyük izdihamla Qusar şəhərindəki Şəhidlər Xiyabanında torpağa tapşırıldı.

Bu yaxınlarda ölkə Prezidenti Milli Qəhrəman Çingiz Qurbanovun ailəsinə Bakı şəhərində 3 otaqdan ibarət mənzilin verilməsi və Qusarda fərdi yaşayış binasının tikilməsi üçün sərəncam imzalamışdır.

Milli Qəhrəman Çingiz Qurbanovdan qalan xatirələr

Zarema Fərəməzova - Çingizin ibtidai sinif müəllimi:

- Mən Çingizin ibtidai sinif rəhbəri olmuşam. Çingizi təbiyeli, ağıllı, dərrakəli, mehriban, səmimi, başlıcası isə vətənpərvər bir oğlan kimi xatırlayıram. O, çalışqanlığı və bacarığı ilə həmyaşıdlarından fərqlənirdi. Dərsə həmişə hazırlıqlı gələr və səliqəli geyinərdi. Heç vaxt "Yaza bilmədim", "Yadımdan çıxdı", "Oxuya bilmədim" kimi bəhanələri dilə getirməzdı. Zəhmətsevən, çətinliklərdən qorxmayan dözümlü bir şagird idi. "Azərbaycan dili", "Riyaziyyat" və "Fiziki tərbiyə" fənlərinə daha çox fikir verərdi. Sinifdə uşaqlara verdiyim suallara hamidən tez cavab verərdi. Onda fikrini aydın, dəqiq və ətraflı izah etmək qabiliyyəti çox güclü idi. Dərsimi əvəz edən başqa müəllimlər də Çingizin hazırlıqlığını, bacarıq qabiliyyətini müşahidə etmişdilər. Çingiz qayğı, mərhəmət və nəzakəti ilə özünü uşaqlara sevdirmişdi.

Müəllimlərə qarşı son dərəcə hörmətcil idi. Ümumiyyətlə, böyüklərə hörmət, kiçiklərə qayğı qəlbinə hakim idi. Köksü altda təmiz və pak bir ürək döyündürdü.

...Bu gün isə dərs dediyim sinifdə uşaqlara Çingizin qəhrəmanlığı haqqında ürəkdlusu danışıram. Şagirdlərimə Vətənə, torpağa qarşı sevgi, vətənpərvərlik hissələri oyamağa çalışıram. Bir sözlə, mən şagirdim olmuş Çingiz ha-

qında xoş xatırələrdən savayı heç nə xatırlaya bilmərəm. O, həm sevimli şagird, həm də doğma bir insan kimi qəlbimdə çox böyük bir iz buraxıb. Amma yoxluğuya əsla barışa bilmirəm. Ancaq nə edəsən? Qisməti belə imiş. Çingiz cismən bizimlə olmasa da, ruhən bizimlədir. Axı şəhidlər ölmürlər – əbədiyyətə qovuşurlar.

***Məhəmmədrəşid Babaliyev
– yuxarı sinifdə Çingizin sinif rəhbəri:***

- Çingizi hələ aşağı sinifdən bilik və bacarıqlı, dərin düşüncəli, mehriban və səmimi, uşaqlarla tez ünsiyyət qurmağı bacaran şagird kimi tanıydım. Sonra da onların sinif rəhbəri oldum. Çox çevik, gülərzə oğlan idi. Mütaliəni çox sevərdi. Mən deyərdim ki, sinifdə ondan çox mütaliə edən şagird yox idi. Məktəbdə keçirilən müxtəlif tədbirlərdə fəal iştirak edər, həmişə hər yerdə öndə getməyə çalışardı. Çingizə dərs demiş başqa müəllimlər də bu gün onun haqqında ancaq xoş sözlər söyləyir, onu Vətəninə, torpağına hədsiz məhəbbəti olan, qorxmaz, sözübütöv, mərd bir şagird kimi xatırlayır, onun qəhrəmanlığı ilə qürur duyduqlarını dile getirirlər. Şəhid Çingiz bu gün də bizim aramızdadır, onu daim qəlbimizdə yaşadırıq.

Bəxtiyar Rəfixanov – Həzrət kənd tam orta məktəbin GÇH

rəhbəri:

- Çingizi mən qeyri-adi bir gənc kimi tanıydım. Hər şeyə maraq göstərən Çingiz çox səmimi və təvazökar, özünə məxsus həyata baxışı olan bir gənc idi. İdmanı və hərbi oyunları çox sevirdi. Tez-tez GÇH-yə gələr, müxtəlif silah növləri ilə maraqlanar, mənə müxtəlif və maraqlı suallarla müraciət edərdi. Mən hərbi müəllim kimi onun bu sahədəki hədsiz marağına heyran qalar, onun verdiyi bütün suallara cavab verməyə çalışar, istədiyi vaxt onunla görüşüb səhbət etməyə hazır olduğumu nəzərinə çatdırardım. Çingizin hələ orta məktəbdə hərbi silahlarla, hərbi texnika ilə maraqlanması, bu sahədə geniş məlumatə malik olmasının nəticəsidir ki, o, Qarabağ döyüşlərində ermənilərin dövlət sərhədimizi pozmaqla törətdikləri təxribatın qarşısının alınmasında qəhrəmanlıq nümunəsi göstərmüşdür. Bu qeyri-bərabər döyüşdə Çingiz şəhid olmuş, ölümündən sonra Milli Qəhrəman adına layiq görülmüşdür.

Çingiz Qurbanov təkcə orta təhsil aldığı Qusar rayonundakı Həzrət kənd tam orta məktəbin kollektivinin deyil, bütün Azərbaycan xalqının qəlbində özünə heykəl qoyub.

***İdris HACİZADƏ,
«Təhsil»***

Avropa Komissiyasının Qonşuluq və Genişlənmə Müzakirələri üzrə baş direktoru rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə Dövlət Dəmir Yolu Liseyində olmuşdur

Yanvarın 30-da Avropa Komissiyasının Qonşuluq və Genişlənmə Müzakirələri üzrə baş direktoru **Kristian Danielson** (Christian Danielson) rəhbərlik etdiyi 8 nəfərdən ibarət nümayəndə heyətiylə respublikanın tanınmış ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrindən olan Dəmir Yolu və Metropoliten üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin qonağı olmuşdur. Nümayəndəlik Dövlət Dəmir Yolu Liseyinin modernləşməsi ilə bağlı müzakirələr aparmışdır.

Təhsil Mərkəzinin direktoru, fəlsəfə doktoru, dosent Həsən Bayramov qonaqlara Dövlət Dəmir Yolu Liseyinin tarixindən bəhs edərək, peşə təhsili və təlimi sektorunda müəyyən edilmiş prioritətləri, o cümlədən peşə təhsili və təlimi sektorunun iqtisadiyyatın digər sektorları ilə qarşılıqlı əlaqədə olmaqla, onların potensialının tam reallaşdırılmasında mühüm rol oynadığını və bu sektora qoyulan investisiyalar nəticəsində iqtisadiyyata multiplikativ təsir göstərdiyini vurgulamışdır. O qeyd etmişdir ki “Qloballaşma, qlobal iqtisadi mühit, məhsuldarlıq tələbləri və məşğulluq üçün təhsilə diqqətin artması mühüm qlobal trend iqtisadi məhsuldarlığın amili kimi peşə təhsili və təliminin əhəmiyyətini artırır. Eyni zamanda qloballaşma ölkələr arasındaki əlaqələri genişləndirir və bunun nəticəsi olaraq təhsil

sistemlərinin fəaliyyət və effektivliyinin müqayisəsinə maraq artır. Məhz bunun nəticəsidir ki, peşə təhsili rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın və inkişaf etmiş cəmiyyətin təşəkkül tapmasında böyük əhəmiyyətə malikdir”.

Liseyin direktoru işəgötürən müəssisələrlə, Azərbaycan Dəmir Yolları QSC və Bakı Metropoliteni QSC ilə qarşılıqlı əməkdaşlığın perspektivlərinə də toxunmuş, liseyin modernləşdirilməsində, xüsusiilə maddi-texniki və tədris-istehsalat bazasının gücləndirilməsində adıçəkilən təşkilatların rolundan, şagirdlərin peşəkarlığında həmin müəssisələrdə keçirilən istehsalat təcrübəsinin əhəmiyyətindən danışmışdır.

Qonaqlarla liseydə keçirilən görüşdə Təhsil Nazirliyinin Bey-

nəlxalq əməkdaşlıq şöbəsinin müdir müavini Pərviz Yusifov, Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin işəgötürənlərlə əlaqələr və peşəyönümü şöbəsinin müdiri Eldar Salahov iştirak etmiş, liseyin problemləri, perspektivləri, onun modernləşdirilməsi ilə bağlı nümayəndə heyəti ilə fikir mübadiləsi aparmışlar.

Qonaqlar Təhsil Mərkəzinin “Avtotormoz”, “Metropoliten”, “Hərəkət heyəti”, “Elektrotexnika” və s. kabinetlərində olmuş, şagirdlərlə, mühəndis-pedaqoji heyətlə görüşmüş, liseyin tədris həyatı ilə tanış olmuşlar.

Aybəniz MƏMMƏDOVA,
Dəmir Yolu və Metropoliten
üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil
Mərkəzinin tərbiyə işləri üzrə
direktor müavini

UŞAQLARDA NİTQ QÜSURLARI VƏ ONLARIN ARADAN QALDIRILMASI

**Kar və zəifeşidən
uşaqlar nitq formaları-
nın müxtəlifliyi və qav-
rama üsulları ilə
xarakterizə olunur.**

**Karlarda nitqin forma-
laşması xüsusi təhsil
şəraitində bütün qo-
runmuş analizatordan
kompensasiya olunmuş
istifadəyə əsaslanır.**

**Yalnız surdopedaqo-
qun köməyi ilə göz və
qulaq qavraması (səs-
gücləndirici aparatdan
istifadə etməklə) dak-
til-vibrasiya həssashiğı
ilə genetetik hisset-
məni aktiv cəlb etmək
mümkündür.**

Müəllim uşaqlara dil orqanının işləmə funksiyasını başa salır, həmçinin öz eşitməsi ilə uşaqların nitqinin düzgün səslənməsinə nəzarət edir. O, kar şagirdlərdə dil orqanının hərəkətini başa düşərək mənimsənilməsinə

**Dilarə DOSTUZADƏ,
*ARTİ-nin İnkluziv
təhsil şöbəsinin dosenti,
pedaqogika üzrə fəlsəfə
doktoru***

müvafiq olan səs, söz və cümlələrin tələffüz etməsinə kömək edir.

Kar şagirdlərdə şifahi nitqin formalaşması dil fəaliyyətinin bir komponenti olaraq eşitmə qavranılmasıının inkişafi üçün intensiv iş şəraitində aparılır. Surdopedaqoq isə kar şagirdləri yazılı və şifahi daktıl nitqə öyrədir. Ona görə ki, eşitməsi qüsurlu uşaqlar üçün

yazılı və şifahi daktılə ünsiyyət saxlamaq asan olsun.

Yazılı və şifahi daktıl nitqindən istifadə olunması lügət ehtiyatının artmasına, yeni söz və cümlələrin başa düşülməsinə kömək edir. Təhsilin ilkin mərhələsində kar şagirdlər şifahi daktılə ünsiyyət əsasında müəllim və ətrafdakı uşaqlarla danışıq dilinə yiyələnlərlər.

Erkən yaşda eşitməsi zəifləmiş uşaqların nitqləri onlarda olan qalıq eşitmə əsasında inkişaf edir. Normal danışıq səsinin natamam qavranılma imkanı şifahi dillə onun müxtəlif pozuntuları olsa belə, müstəqil mənimsənilməsinə kömək edir. Xüsusi təhsilə qədər uşaqda nitq hərəkətlərinin mənasının başa düşülməsi formalaşır, söz və cümlənin mənasının dərk edilməsi baş verir. Zəifeşidən uşaqlarda sözləri xatırladan, lakin təhrif olunmuş sözlər, kom-

Mütəxəssis məsləhəti

plekslər mümkün mənə kəsb edir. Eşitmənin qavranılma imkanı sözün natamam səs imkanından ibarət olmasına baxmayaraq, uşağa sərbəst olaraq bir qədər söz ehtiyatı əldə etmək imkanı verir. Məktəbdə təhsilin başlanması ilə eşitmənin intensiv inkişafı və istifadəsi şəraitində müstəqil lügət ehtiyatının artmasına və nitqin qrammatik quruluşunu mənimsəməyə imkanı artırır.

Məktəbəqədər yaşda, sonra məktəbdə xüsusi təhsil zamanı zəifeşidən uşağın nitqi bir-birindən fərqlənir. Bu fərq zəifeşidən uşağın müəyyən dərəcədə eşitmənin köməyilə ətrafdakılarla dil ünsiyyəti zamanı müstəqil şəkildə yiylənməsi ilə əlaqədardır. Bu, kar və zəifeşidən uşaqların xüsusi təhsilinin müxtəlif şərtlərini tələb edir.

Kar və zəifeşidən uşaqlar nitqin qavranılmasına görə də seçilirlər. Karlar nitqi göz və qulaq-göz (səsgücləndirici aparat vasitəsilə) analizatorları ilə yalnız xüsusi təhsil prosesində qavrayırlar.

Zəifeşidənlər nitqin qavranılmasına görə müstəqil yi-

yələnmə imkanına malikdir-lər (qulaq seyvanı yaxınlığında danışiq səsi ilə). Həmçinin onların ətrafdakılarla təbii ünsiyyət prosesi vasitəsilə imkanları olur. Zəifeşidənlərin eşitməsi yaxşı olduqda, onların təlim-tərbiyə prosesində iştirak etmək imkanı (göz vasitəsilə qavranılmasının əhəmiyyəti) böyük olur.

Eşitməsi qüsurlu uşaqlarda nitqin göz analizatoru vasitəsilə qavranılmasının əhəmiyyəti qüsurun ağır olması ilə artır. Kar və zəifeşidən uşaqlarda dilin qavranılması xüsusiyyətləri pedaqoji prosesdə müxtəlif tələblər irəli sürür. Gec kar olan uşaqlar üçün xüsusi məktəbdə ayrıca qrup təşkil edirlər. Onlarda eşitmə qüsurunun müxtəlif dərəcəsi və dilin saxlanılmasının müxtəlif səviyyəsi müşahidə olunur. Gec kar olmuş uşaqların dilinin inkişafı eşitmə əsasında təbii dil ünsiyyəti şəraitində olur. Bu cür uşaqlar dilə yiylənmiş olurlar.

Gec kar olmuş uşaqların əksəriyyəti xüsusi məktəblərə daxil olarkən artıq qulaq qüsurunun ağır dərəcəsini

almış olurlar. Ona görə də dilin intensiv tərəfinin formalması məsələsi ön plana çəkilir. Beləliklə, dilin söz və ya qulaq-göz üsulu əsasında səsgücləndirici aparatdan istifadə olunur.

Gec kar olan uşaqlarda doğadan oxumağa yiylənmə prosesi eşitməsi tam pozulmuş uşaqlardan fərqlidir. Kar və zəifeşidən uşaqlar dodaqdan oxunu dilin formalması zamanı öyrənirlər. Gec kar olanlar isə eşitməni itirdikləri zaman artıq dilə yiyləndikləri üçün şifahi nitqi göz analizatoru vasitəsilə qavrama vərdişini xüsusi olaraq öyrənməlidirlər.

Gec kar olmuş uşaqlara dodaqdan oxunu öyrətmək böyük çətinliklər törədir. Gec kar olmuş uşaqların xüsusi təhsil prosesində formalılmış kinestetik və müvafiq olaraq söz və cümlə tələffüzünün göz obrazı əsasında yeni əlaqə təşkil etmək, kar uşağın qarşılıqlı aktivliyini artırmaq lazımdır. Çünkü gec kar olanlar kar və zəifeşidən uşaqlarda nitqin formalması və qavranılması bir-birindən fərqli olur.

Eşitmə çatışmazlığı olan

uşaqların diferensial təhsili probleminin həllində ünsiyət zamanı daktıl və əl-qol hərəkəti dilinin istifadəsi məsələsi başlıca əhəmiyyət kəsb edir. Tez kar olmuş uşaqların əl-qol hərəkəti, dilinin işlənilməsi zərurəti onun ünsiyətdən istifadə etməsi üçün yaranır.

Söz dilinin öyrənilməsinə qədər əl-qol hərəkəti uşaqların həyat təcrübəsinin zənginləşməsinə, təfəkkürün inkişafına və ətraf mühitlə əlaqə yaratmaq istiqamətlərinə kömək edir.

Karların əl-qol hərəkətlərinin köməyilə ünsiyəti onların söz dilinin inkişafını üstələyir. Buna görə də əl-qol hərəkətindən, təlim-tərbiyə prosesində köməkedici vasitə kimi uşaqların söz dili kasad olduğu zaman istifadə oluna bilər. Ancaq söz yazılı və şifahi dilin formalaşmasına əsasən dərs prosesində jest dilinin istifadəsi azaldılır.

Zəifeşidənlər üçün məktəbdə jest dilinin istifadəsi qadağandır. Belə ki bu uşaqlarda dilin inkişafi təkcə xüsusi təhsil şəraitində deyil, həm də ətrafdakılarla birbaşa

ünsiyətinə tələbat böyük olduqca, uşaqların müstəqil şəkildə dili daha aktiv inkişaf edir. Zəifeşidənlərdə jestin ünsiyət zamanı istifadə olunması onların söz dilinin inkişafını gecikdirir. Surdopedaqoq zəifeşidən uşaqlarda jest dili vasitəsilə danışmaqdan çəkinməli, təhsil prosesində lazım olan bütün vasitələrdən maksimum istifadə etməlidir. Zəifeşidən uşaqları kar uşaqlarla bir sənifdə və ya bir məktəbdə oxutmaq, jest dilindən istifadə etmək olmaz. Çünkü o nitqin göz vasitəsilə qavranılma vərdişlərinin formalaşmasını tormozlaşdırır.

Gec kar olmuşlarda şifahi dil ancaq dil ünsiyəti zamanı saxlanıla bilir.

Daktilologiyanın istifadəsinə söz dilinin özünəməxsus formalaşması kimi eşitməsi pozulmuş uşaqların xüsusi təhsilin ilkin mərhələlərində icazə verilir. Məktəbdə kar uşaqların öyrənilməsində şifahi daktıl nitqi təhsilinin ilkin mərhələlərində başlangıç forma şəklində, dil ünsiyətinin formalaşması prosesinə əsasən istifadə edilir.

Zəifeşidən uşaqlarda inkişaf

etmiş dil, daktilologiya təhrif olunmuş söz, səs, hərf tərkibinin dəqiqləşməsinə xidmət edir. Kar, zəifeşidən, gec kar olmuş uşaqlar eşitmə funksiyasının pozulması və nitqin inkişafında özünəməxsus xüsusiyyətlərə malikdirlər.

Surdopedaqoqun təhsildə əsas vəzifələrindən biri eşitmə çatışmazlığı olan uşaqların kompleks şəkildə öyrənilməsi və pedaqoji təsnifatının təkmilləşdirilməsindən ibarətdir. Bu problemin aktuallığı ona əsaslanır ki, xüsusi məktəbdə etioloji faktorlarla əlaqələnən bir sıra ilkin pozuntuları olan uşaqlar müşahidə olunur. Belə mürəkkəb qüsurların özünəməxsusluğu, eşitmə pozuntusunun intellektual çatışmazlığı inkişafının ləngiməsi, patoloji xarakter və davranışlı diffeksiyal təhsil və tərbiyə prosesi elmi əsas tələb edir. Mürəkkəb qüsurları olan uşaqların inkişaf etdiriməsi xüsusiyyətinin hərtərəfli öyrənilməsi, onların pedaqoji təsnifatının təkmilləşdirilməsi təhsil-tərbiyə işinin korreksiya dərəcəsinin artmasına kömək edər.

Dərs nümunəsi

Səs dalğaları

Fizika fənni. VII sinif.

Mövzu: Səs dalğaları.

Standartlar:

- 1.1. Fiziki hadisələrə dair bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.
- 1.1.3. Səs hadisələrini əlamətlərinə görə şərh edir.
- 1.1.4. Səs hadisələrinə aid müşahidələrini ümumiləşdirib təqdim edir.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi, coğrafiya.

Məqsəd: Səs dalğalarına aid həyatdan nümunələr göstərir, səs dalğalarının yaranmasına dair müşahidələrini təqdim edir.

Səs dalğalarının həyatda necə yayıldığını göstərir və buna aid sadə təcrübələr aparır. Bərk cisim, maye və qazlarda səsin necə yayıldığını fərqləndirir.

İş forması: Kiçik qruplarla.

Mehriban
ƏHMƏDOVA,
*Şamaxı şəhər 3 nömrəli
tam orta məktəbin
fizika müəllimi*

Dərsin mərhələləri:

Dərs nümunəsi

Yonəldici suallar.

1. Bu şəkillərdə nə görürsünüz?
2. Bu hadisələr haqqında nə bilirsiniz?
3. Bunların oxşar cəhətləri nədir?

Tədqiqat suali.

1. Səs necə yaranır?
2. Səsin yayılması nədən asılıdır?

Tədqiqatın aparılması

Qrupların adları kağıza yazılır və bükülür.
«Külək»

«Səs»

«Su»

«İldirim»

Şagirdlər həmin vərəqləri götürməklə 4 qrup yaranır. Onlar qrup liderlərini təyin edirlər.

Hər qrupa təqdim olunan materialın icrasına başlanır.

«Külək» qrupu: İş vərəqi – 1.

Göstərilən şəkildə xətkeşin bir ucunu masaya sıxıb, masadan çıxan digər ucunu rəqs etdirirlər.

Suallar:

1. Xətkeşin rəqs etdirirək, nə müşahidə etmək olar?
2. Xətkeş nəyi rəqs etdirir?

«Səs» qrupu: İş vərəqi – 2.

Musiqi alətindəki simi dartıb-buraxdıqda səs çıخارır.

Suallar:

1. Musiqi alətindəki simi dartıb-buraxdıqda çıxan səs necə yaranır?
2. Simin rəqsi davam etdikcə nə müşahidə etmək olar?

«Su» qrupu. İş vərəqi – 3.

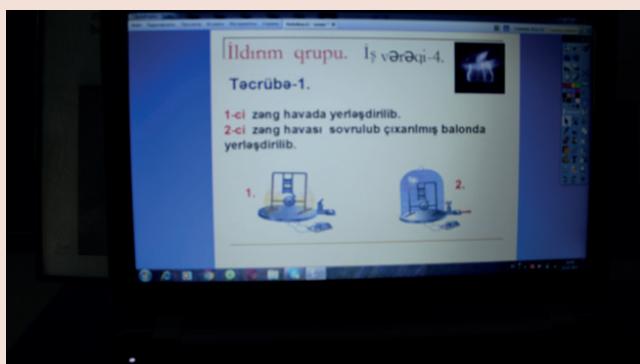

Dərs nümunəsi

Suallar:

- Təbii səs mənbələrinə misal göstərin;
- Təsvir olunmuş şəkildə səsin necə yayıldığını müəyyən edin;
- Qaşıqları havada bir-birinə vurduqda səs eşidilərmi? Bəs qaşıqları suyun içində bir-birinə vurduqda səs eşidilərmi? Nə üçün?

«İldirim» qrupu. İş vərəqi – 4.

Suallar:

- Şəkillərdə verilmiş hansı misalda zəngin səsi eşidilməz və nə üçün?

2. Balona yenidən hava buraxılırsa, bu zaman nə müşahidə edərsiniz?

Məlumat mübadiləsi.

Qrupların liderləri işlərini təqdim edir.

Məlumatın müzakirəsi.

Təqdimatlar müzakirə olunur, düzgün olmayan fikirlər varsa birlikkə izah olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticə:

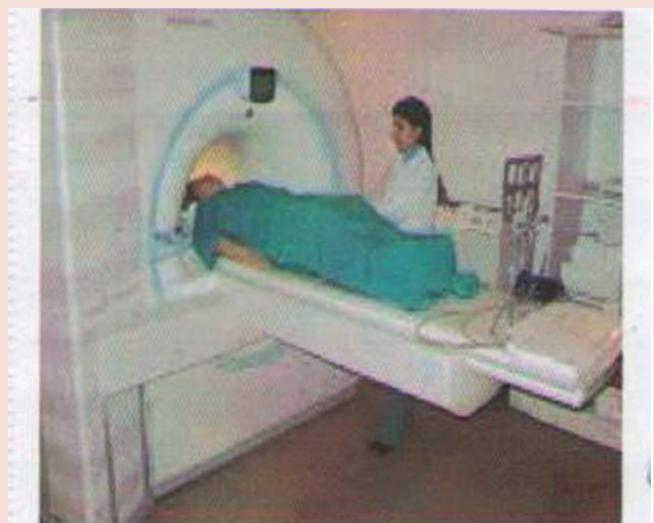
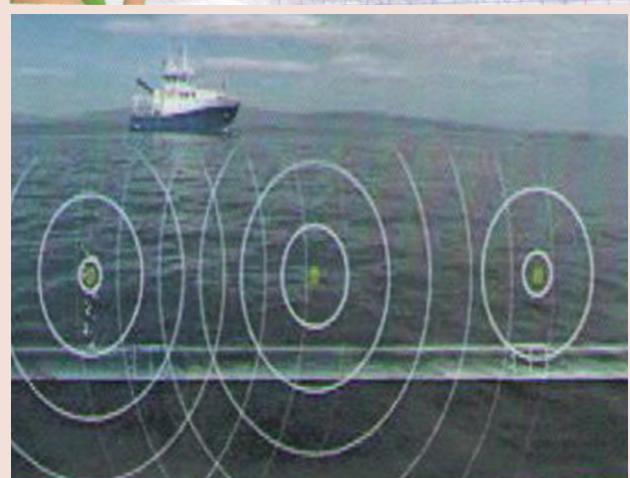
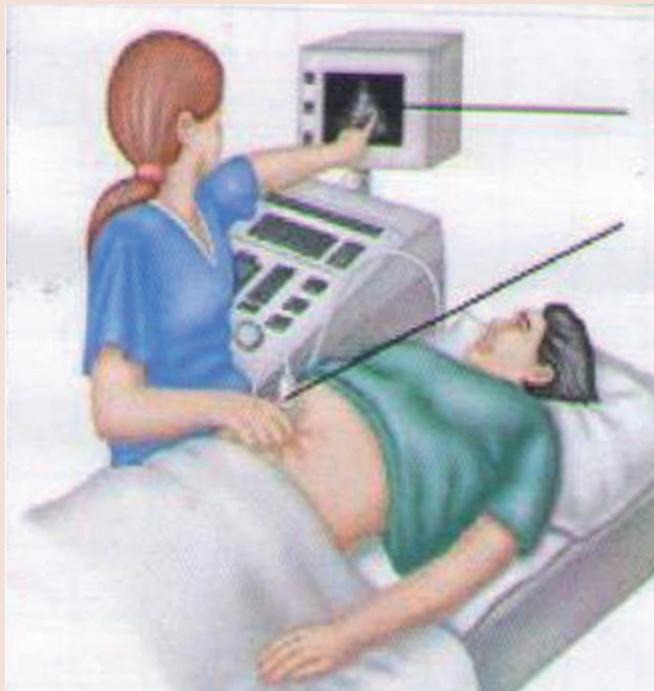
- Səsin nə olması və onun yayılmasının mühüm xassələrindən necə asılı olmasını müəyyən edir.
- Səs dalğalarının nə kimi əhəmiyyətə malik

olması, onun təbiətdə geniş yayılması, eləcə də məişətdə, texnikada istifadə olunması haqqında məlumat verir.

Səsin məişətdə və texnikada əhəmiyyəti (tətbiqi)

Dərs nümunəsi

Səs dalğalarına həyatdan nümunə götirmək və internetdən ona aid şəkillər toplamaq və həmçinin layihədən alınan hadisəyə aid esse yazmaq.

Qiymətləndirmə

Qruplar Meyar	«Külək»	«Səs»	«Su»	«İldirim»
Səs dalğalarının yaranmasına dair müşahidələrini təqdim edir.				
Səsin müxtəlif mühitlərdə yayılmasına dair sadə təcrübələr aparır.				
Əməkdaşlıq edir.				
Yekun (Nöticə)				

Klassik irsimizdən

Xalid Xürrəm Səbribəyzadə və Cavid əfəndi

XX əsrin əvvəllərindən 30-cu illərin sonunu əhatə edən ya-
radıcı filosof, şair-dramaturq Hüseyin Cavid əfəndi Azər-
baycan ədəbiyyatına özünəməxsus üslubu ilə qədəm
qoymuşdu. Yaradıcılığının ilk illərindən başlayaraq müxtə-
lif qəzət və jurnallarda nəşr edilən mütəfəkkir sənətkar tez
bir zamanda məşhurlaşmış, böyük oxucu kütləsinin rəğbə-
tini qazanmışdı. Harada yaşamasından aslı olmayaraq yaz-
diği şeirlər bir çox mətbuat orqanının səhifələrini.

“Şərqi-Rus”, “Füyuzat”, “Həqiqət”, “İqbəl”, “Yeni İrşad” və s. bəzəmişdi. Belə mətbuat orqanlarından biri də Birinci Dünya müharibəsi ərəfəsində Azərbaycanda romantik türkçülük xəttini həyata keçirən “Şəlalə” jurnalı idi. Mətbuat tariximizdə bir sıra xüsusiyyətləri ilə diqqət çəkən “Şəlalə” jurnalı “Füyuzat” romantik ədəbi-jurnalistika məktəbinin davamçısı idi. “Füyuzat”的 davamı olan “Şəlalə”nin dili və üslubu arasında böyük bir bənzərlikvardı, hətta demək olar ki, eyni idi. Elmi-publisistik yazınlara, dini, tarixi və coğrafi ocerklərə, tərcümə əsərlərinə, romanlardan parçalara, hekayə və şeir örnəklərinə yer verilən “Şəlalə”də də demək olar ki, füyuzatçıların mövqeyi eks olunurdu. Səhifələrində Osmanlı-türk mədəniyyətinin, elmi-nəzəri fikrinin dərin təsiri duyulan jurnalda daha çox türkiyəli müəlliflərin: X.X.Səbribəyzadə, N.Kamal, M.Ə.Yurdaqul, M.A.Ersoy, H.Tələt, Ə.Hikmət, R.Fəryad, Ə.Necdət, R.Təfiq, Rəbi, H.Şünas, İ.Səfa, Cənab Şəhabəddin və s. əsərləri nəşr edildi. Və sözsüz ki, bu yazıların sənətkarlıq xüsusiyyətləri, dil, üslub və düşüncə tərzi jurnalın ideya-bədii səviyyəsinə güclü təsir edirdi. Osmanlı şivəsinin təbliğ olunduğu “Şəlalə”nin səhifələrində yer alan məqalələrin eksəriyyəti bu şivədə verilirdi. Bunun səbəbini isə belə izah edirdilər: “Müxtəlif səbəblərdən müxtəlif şəkil-lərə düşən türk ləhcələrinin heç biri ədəbi və ümumişlək dil kimi götürülə bilməz. Yalnız İstanbul ləhcəsi bu xüsusiyyəti daşıyır. Çünkü İstanbul şivəsi bugünkü türk şivələri arasında ən ziyadə işlənmiş olanıdır” (“Şəlalə”, 1913, №1).

Lütfiyyə
ƏSGƏRZADƏ,
AMEA Nizami adına
Ədəbiyyat İnstitutu,
filologiya üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent

Türkiyə mətbuatından alınan materialların çap edildiyi, Osmanlı türkçəsinin ədəbi dil kimi qəbul edilməsi haqqında polemikaların, diskussiya və müzakirələrin yer aldığı, İstanbul türkçəsinin Azərbaycan ədəbi dili kimi qəbul edilməsi ilə bağlı xeyli sayda məqalənin yer aldığı jurnalda, Cavid əfəndinin “Sevinmə, gülmə, quzum kimsənin fəlakətinə!...” şeri də (1913-cü il 2 mart) nəşr edilib, ancaq müəyyən dəyişikliklərlə. Bu, şairin adıçəkilən jurnalda nəşr olunan ilk və son şeiri olub,

çünkü “Sevinmə, gülmə, quzum” şeirinin müəyyən dəyişikliklərlə “Şəlalə”də nəşr olunması yaradıcılığında orijinallığa xüsusi fikir verən, daim “yazıcı fikrinə, sənətkar şəxsiyyətinin toxunulmazlığının müdafiəsi məsələsinə ciddi yanaşmış” (2, 51) Cavid əfəndini jurnalın redaktoru Xalid Xürrəm Səbribəyzadə (Osmanlı ədibi, şair, nasir və publisist) tərəfindən şeirinin kiçik dəyişikliklərlə də olsa nəşr olunması haqlı olaraq nəzəri salmış, narahat etmişdi. Yaradıcılıqda orijinallığa müstəsna əhəmiyyət verən Cavid əfəndi “Azər” əsərinin əlyazmasında yazdığını; “İmlasına toxunmamalı!” sözləri ilə möhürüünü vurur. Təbii ki bu tendensiya ilə yazıcı-yaradan şair şeirinin üzərində oynanılmasına, əl gəzdirilməsinə baxan qala bilməzdə və qalmamışdı da. “Şəlalə” jurnalının redaktoru Səbribəyzadənin bu özbaşınalığına münasibət bildirən şair yazdı: “Şu yuxarıdakı mənzüməcik keçən həftələrdə “Şəlalə” məcmuəyi-ədəbiyyəsinə gəndərilmiş və dördüncü nömrədə təb edilmişdir.

Fəqət hər nədənsə, məcmuənin müsəhhəhi-ədəbisi dördüncü misraya bir (mərhəmət taqıtmış), yeddinciye və bir taqım (altun, gümüşlər) hədiyyə etmişdi. Ehtimal ki,

yedinci misradakı (düşünmüş) feli İstanbul türkçəsinə baxan qaldığından müsəhhəhi-möhtərəm təshih və təbdilə lüzum görmüş.

Lakin bu fel bizdə müstəqil olduğundan yazıcı söylədiyindən əsla məhzur görməyiz. Bununla bərabər yenə qardaşa lütf və müavinətə təşəkkür edənlərdəniz. Fəqət o islah edilmiş misralardakı vəznsizliyi və qırıqlığı nəyə həml edəcəyimizi digər arqadaşlarımla bərabər bir dörtlü anlayamadıq” (16).

Məktubun yüksək bir nəzakətlə yazılmamasına baxmayaraq, Səbribəyzadənin müəllifin icazəsi olmadan şeirində dəyişikliklər etməsinin Cavid əfəndini sinirləndirdiyi açıqlaşkar görünməkdədir. Sözsüz ki, belə olmasaydı, bu məktub yazılmazdı. Məktub yazımaqla fikrini bildirməkdə sənətkar haqlı idi, çünki Səbribəyzadənin bu “düzəlişləri” nəinki şairin “imlasına toxunmamalı” xəbərdarlığına zidd idi, həmçinin qeyd edildiyi kimi, şeirdə “vəznin” pozulmasına səbəb olmuşdur. Xalid Xürrəm Səbribəyzadənin bu “düzəlişlərini” haqlı olaraq “lüzumsuz” görən şair məktubda özünə yaraşan bir üslubda ona dərs verir: “Bu xüsusda təfsilata lüzumsuz görüb yalnız osmanlı (türk) ədəbiyyatına dair yazılmış qəvaid kitabına diqqət edilməsini acizanə rica

edərim. Yalnız məsələnin incə bir nüqtəsi var ki, mühərririn təhsis edəyim deyə vəzni pozmuşdur. Şübhəsiz, bu nüqtəyi bildiyi üçündür ki, heç bir xüsusda bir söz belə söyləmir... Bilməm, təshih etmək, vəzni əzib qırmaqmı deməkdir?” (10).

Sənətkarın yazdığı məktub cavabsız qalmır, üzr diləmək yeri mübahisəni daha da qızışdırmaq yolunu tutan jurnalın redaktoru X.X.Səbribəyzadə saymazyana bir şəkildə bu işdə “səlahiyyətli” olduğunu vurğulayaraq yazar: “Biz idarəmizə gələcək ovraqı təshih etməyə səlahiyyətliyiz. Və bu səlahiyyətimizi məcmuəmizin qabığı üzərində bəyan etmişiz. Şəraitimizi nəşr və təhrir etməyə də bizzat “Hüseyin Cavid” əfəndi səbəb olmuşdur. Binaəleyh idarəmizə əsər göndərənlərə biz təbe deyiliz” (16).

X. X. Səbribəyzadənin məsələyə bu cür yanaşması qızığın mübahisələrə yol açmış, şairin məsləkdaşları. Seyid Hüseyin, Gəncədən Əhməd Cavad, Salman Mümtaz və s. qoşularaq redaktora bu məsələdə haqsız olduğunu bildirmişlər. Hətta şairin Naxçıvanda yaşayan və müəllimliklə məşğul olan böyük qardaşı Şeyx Məhəmməd Rəsizadə də “İqbəl”in redaksiyasına “Məhəmməd ibn Abdulla” imzası ilə məktub yazaraq məsələyə öz münasi-

Klassik irsimizdən

bətini bildirməklə yanaşı, Səbribəyzadəyə üsulluca həddini də bildirmişdir: “Tənqidin üslubu o deyildir ki, başqasının kəlamını təsürrüf edib də, başqa şəklə salıb nəşr etsin; bəlkə münəqqid borcludur ki, tənqid etmək istədiyi kəlamı eynən dərc etdikdən sonra kəndi mülahizatını da əlavə eləsin. “Əshabi-ədəb” o vaxt hər kimin haqlı olduğunu mühakimə edib də təqdir və təhsin edərlər” (11).

Jurnalın redaktorunun özünün bu qədər sərbəst, bir qədər də məsuliyyətsiz və rahat aparması, şairin sənətkar şəxsiyyətinə toxunması Cavid əfəndinin dostlarını və eyni zamanda onu sevən oxucularını narahat etmişdi. Məsələn, Gəncədən Əhməd Cavad müəllimi Hüseyn Cavid əfəndinin Səbribəyzadənin hücumundan nəinki müdafiə etmiş, hətta onun şeirlərini “Şəlalə”nin baş mühərririnin şeirlərinin yerində, dərginin birinci səhifəsində görmək istədiyini böyük cəsarətlə dilə gətirmışdır: “Bir tənqid ki, məhəbbət və səmimiyyətdən ari, xüdfuruşluq və xidkamlıq nəticəsi olaraq yürüdülürsə, o yürüməz, daha doğrusu yürüyəməz, yürürsə belə əmin olmalı ki, səbatsız olur. Çapıq yorulur” (4, 26).

Beləliklə, Səbribəyzadəyə insanlıq və tənqid necə olur,

dərsi verən Cavid əfəndi kimi Ə. Cavad da Xalid Xürrəmə “tənqidin mahiyyəti, prinsipləri haqqında əməlli-başlı dərs verdikdən sonra” (4, 26) onun misralarını dəyişməyə cürət etdiyi Cavid əfəndini “Azərbaycanın adlı, sanlı şairi” adlandırır, “dərginin hər sayısında yuxarı başa çıxardığı şeirlərinə və müəllifinə də münasibət bildirdi: “Sizdə bitərəflik yoxdur. Əgər ol-sayıdı, “Şəlalə”nin hər sayısında yuxarı başa çıxardığınız şeirlərinizi bir kərəcik nəzərdən keçirərdiniz. Bunu siz yapmadınız. Sizdə başqasını sevmək xassəsi yoxdur ki, öz yerinizi onu keçirəsiniz. Bunu yazmaqda məqsədim “mənimkini başda yaz!” - iddiasında bulunmaq deyildir. Vətənimizdəki adlı, sanlı şairlərimizi heçə saydığınıizi sizə anlatmaqdır. Misal istərsəniz, başda bir üfürükə yixmağa çalışığınız həssas şairimiz, müəllimim Rəsizadə Hüseyn Cavid əfəndini göstərə bilərəm... Siz ona da ilishdiniz” (4, 26). Əhməd Cavad Səbribəyzadəyə “”Şəlalə”nın hər sayısında yuxarı başa çıxardığınız şeirlərinizi bir kərəcik nəzərdən keçirərdiniz” yazmaqda haqlıydı. Çünkü jurnalda dərc olunan yazıların çoxunu Səbribəyzadə özü yazdı. Onun “Şəlalə”də “Altun qələm”, “Səbribəyzadə X.”, “Xürrəm”, “X.” imzaları

ilə xeyli sayıda şeir, hekayə və məqaləsi çıxmış, “Sarı yarpaqlar”ı “Naşadın dəftəri-xatiratından” başlığı altında bir neçə nömrədə dərc edilmişdi” (14, 271).

Səbribəyzadəni “müstəsna bir məxluqə bənzədən”, eyni zamanda da onun “Altun qələm” imzasına toxunan Əhməd Cavad yazdı: “Düşünüb yazmaq əlindən gəlməyən qələminiz, doğrudan da, “altun”danmı, yoxsa İstanbuldakı o eski fikirli, dargözlü qələm arqadaşlarınız tərəfindən hədiyyə olunan həzrəti-Nuh qələmlərindənmidir? Burası mənim ən çox maraq etdiyim bir nüqtədir” (4, 26). Tədqiqatçı Aybəniz Kəngərlinin də qeyd etdiyi kimi, “Bu mülahizədə Cavidin toxunulmazlığı, adlı-sanlı şairlərə necə yazmaq dərsi öyrətməkdən belə çəkinməyən Səbribəyzadə ilə müqayisədə sənətkar kimi, daha yüksək tutulması, ona bir büt, klassik kimi yanaşılması aydın sezilir. Bu münasibət, heç şübhəsiz Cavidin yaradıcılığına bir küll halında yanaşılmasından, onun yaradıcılığındakı milli ruhun da qədərincə dəyişirləndirilməsindən doğurdu” (4, s. 26).

Öz böyüklüğünü yaradıcılığda olduğu kimi həyatda da qoruyan, sənətin, ədəbiyyatın əfəndisi Cavid əfəndi Səbribəyzadəyə ünvanlanan son

məktubunda yazılırdı: “Məzkur misraların əslində olduğu kimi “Şəlalə” vasitəsi ilə bildirilməsini əvvəlcə idarədən rica etmişdim. Ərzi aciznamə diqqət edilsə idi, ehtimal ki, hər iki tərəf etilafçı olmaqdan çəkinib qareləri bu qədər incitməzdi. Möhtərəm müsəhhinin kiçik bir etinasızlığı (!); tabiri məruz buyurulsa-məgrurluğu (!) bunca keşməkeşə səbəb oldu” (10).

X. X. Səbribəyzadə tərəfindən edilən bu “etinasızlığı” haqlı olaraq qəbul etməmiş Cavid əfəndi yaradıcılıqda orijinallığın qorunub saxlanması, sənətkar şəxsiyyətinə hörmət edilməsi məsələsini müdafiə etməklə yanaşı, yersiz məgrurluğu da yabançı bir hal kimi təkzib etmişdi (istəristəməz ədibin “Topal Teymur”unda Əmir Teymurun İldırım Bəyazid haqqında dedikləri yada düşür; “Məğrurluq onun gözlərini kör etmişdir”). Cavid əfəndi “Məzkur misraların əslində olduğu kimi “Şəlalə” vasitəsi ilə bildirilməsini rica etsə də” Səbribəyzadə buna etinasız yanaşmış, öz hərəkətinə bərraət qazandırmağa çalışmışdır; “Biz idarəmizə gələcək ovraqı təshih etməyə səlahiyyətliyiz.”

Yaranmış mübahisələrə hətta o zaman sürgündə olan, Cavid əfəndinin və Ə. Kama-

lin təsiri ilə sonetlər yazmış (“Yəs”, “Hicrandan şikayət”, “Əlvida” və s.), bir sıra yazılarında Cavid sənətinə böyük ehtiramını ifadə etmiş Əlipaşa Səbur da dostu Seyid Hüseyinə yazdığı məktublarda Cavidin mövqeyini müdafiə etmiş, ziyanlılarla həmfikir olmuşdu.

Səbribəyzadəyə yazılanların yer aldığı “İqbəl” qəzeti (1913, 5 may) bu məsələyə öz mövqeyini; “qəzətin mütləq fikirlərin çarpışması ilə gerçəkliyin parlamasına xidmət edəcək ədəbi mübahisələrə açıq” olduğunu və özlərinin “bu mübahisələrdə bitərəf qaldıqlarını” bildirmişdi. Həqiqətən də, mübahisələrdə bitərəf mövqe tutan “İqbəl”da Xalid Xürrəm Səbribəyzadənin “Bir cavab” (8 may 1913), Hüseyin Cavidin “Cavablara cavab, yaxud ikinci rica” (12 may 1913) adlı yazıları çap olunmuş və yekun olaraq “İqbəl” qəzeti öz mövqeyini belə ifadə etmişdir: “Artıq bu mübahisənin nəzakət və hörmət dairəsində qalması “İqbəl”ində mətlubu idi. Şükürlər olsun, Hüseyin Cavid əfəndi həzrətləri nəzakəti-həqiqi mənasında yoğrulmuş bir mehri-mükərrəmətlə buna xitam verdilər” (Cavidin bu nəzakəti haqqında Seyid Hüseyin Bakıdan Höstərxana,

Əlipaşa Hüseynzadəyə yazdı: “Əgər “İqbəl”da Hüseyin Cavid əfəndinin cavabi-ədibənəsini oxumuşsunuz isə, Cavidin necə alicənab, nasıl nəzakətli bir mühərrir olduğunu kəsdirərsiniz, zənn edirəm” (13, 80).

Qeyd edək ki, ətrafında uzun mübahisələr yaranmış “Şəlalə”nın ömrü o qədər də uzun olmamış, az zamanda bağlanmışdır. “Füyuzat”ın davamı olan “Şəlalə”nın bağlanma səbəbini məhz yürüdüyü dil siyasetində görülmüşdü. M. Məmmədzadə “Azərbaycan Türk mətbəati” əsərində yazır: “Əsasən Osmanlı mətbuatından alınma əsərlərin buraxıldığı “Şəlalə”də ətraflı və müntəzəm programlı məlumat görmək mümkünür Fəqət məcmuənin nöqsan cəhətdən siyasəti “osmanlılıq”, “əski osmanlı lisani” prinsipini müdafiə etmək olduğu üçün bu ətrafdə uzun mübahisələr oyanmışdı” (12, 83).

Maraqlıdır, Cavid əfəndi də türkçü, turançı idi. Təhsili İstanbulda almışdı, İstanbul türkçəsinə vaqifdi və İstanbul türkçəsində yazdı. Əgər, həqiqətən də, “Şəlalə” “Füyuzat”ın davamı idisə, xüsusən də dil siyasetində, o zaman Cavid əfəndi ilə əməkdaşlıq etmək Xalid Xürrəm Səbribəyzadəni se-

Klassik irsimizdən

vindirməli idi. Elə isə Cavid əfəndi Səbribəyzadəni nədən bu qədər narahat edirdi?

Qeyd etmək lazımdır ki, Səbribəyzadə yalnız Cavid əfəndiyə qarşı deyil, ümumiyyətlə, Azərbaycan yazıçılarına kinayə ilə yanaşmış, onları “kinayə yazıçıları” adlandırmış, əsərlərini çap edərkən belə onları ifşa etmək məqsədini izləmişdir: “...bura yazıçılarının yazılarını son iki səhifəmizdə dərc edişimiz digər səhifələrimizdəki əşar və məqalət ilə aralarında ləfzən və mənən mövcud olan fərqi-əzimi maddətən göstərmək arzusuna məbni idi. Yoksa onların yazıları... “Şəlalə”də degil, süpürüntü səbətində yer bulurdu” (“Şəlalə”, 1914, № 1).

İsa bəy Aşurbəylinin yardımçı ilə Azərbaycanda çap olunan “Şəlalə” jurnalının “Azərbaycan mədəni mühitinə, bədii fikrinə, ədəbi dilinə meydan oxuması” (3, 40), ədəbiyyat nümayəndələrinə dil uzatmasına “Molla Nəsrəddin” jurnalı və “İqbal” qəzeti biganə qalmayıb; “İstiyor idik ki, ədəbiyyatı pək tərəqqi etmiş olan osmanlı üsuli-təhririni tərvic etdirəlim, zatən “Şəlalə” də bu məqsədlə çıkiyordu” (18) – deyə məramını bəyan edən “Şəlalə”nin dil siyasetini kəskin tənqid edirdilər. Osmanlı şि-

vəsinə qarşı yerli şivəni – Azərbaycan türkçəsini qoyan mətbu orqanlar (“Molla Nəsrəddin” jurnalı və “İqbal” qəzeti) arasında ciddi mübarizə gedirdi. Dil məsələsi ilə yanaşı, “Şəlalə” həm də qadın azadlığının qatı əleyhdarı idi. “Molla Nəsrəddin” və “İqbal” bu məsələ də də “Şəlalə” ilə razılaşdırıb, jurnalın bu nöqtəyi-nəzərini kəskin tənqid edirdilər.

Digər tərəfdən də jurnalın redaktoru X.X.Şəbribəyzadənin heç kimlə razılaşmaması, iradları qəbul etməməsi bu mübahisələri daha da gücləndirirdi. Sözsüz ki, bu qədər “müstəbeh” və “dikbaş” olan Səbribəyzadəni o illərdə Tiflisdə yaşamasına baxmayaraq, artıq Azərbaycanda tanınan və sevilən Cavid əfəndinin məşhurluğu, şöhrəti qıcıqlandırılmışdı. O, kimsəni özündən əvvələ buraxmaq istəməmişdi. Cavid əfəndinin isə bu illərdə mətbuat səhifələrində nəinki yaradıcılığına geniş yer verilir, hətta mətbuatda ona həsr olunmuş şeirlər boy göstərirdi. Əli Nəzminin 1914-cü ildə “İqbal”da dərc edilmiş şeirində şairin şöhrətli sənətkarlığı ilə yanaşı, nəcib insanlığı da diqqətə çəkilirdi:

**“Bir çöhrə durur pişi-
xəyalimdə didərgün
Ərz eyləyir alqış o simada**

təbiət.

**...Bir çöhrə ki, sinəmdə
onun sevgisi mədfun
Bir çöhrə ki, vardır
ürəyimdə ona şəfqət.
Məndən ona alqış, ona
təzim, ona hörmət (7).**

Şeirdən də göründüyü kimi, şairin sənəti və şəxsiyəti qarşısında “təzim” edənlər, “alqış” deyənlər, hörmət və ehtiram bildirənlərin sayı çox idi. Səbribəyzadənin bu hörmət və ehtiramı görməməsi və ya görmək istəməməsi ancaq Cavid əfəndinin möhtəşəm sənətinə olan qısqanlığı, təbiətindəki müştəbehliyi ola bilərdi. Hər nə səbəbdən olursa, olsun, Türkiyədən vətənimizə gələn və burada “Şəlalə”də redaktorluq edən Xalid Xürəmin Cavid əfəndiyə dil uzatması, cəsarət edib onun şeiri üzərində düzəlişlər aparması doğru deyildi və o ziyanlılar tərəfindən layiq olduğu cavabları almışdı. “Şəlalə” ilə vuruşanlardan biri də Əli Nəzmi idi.

Milli mentalitetimizdə gələn qonağa ehtiram göstərilməsi, başa keçilməsi kimi məsələlər məlumdur (hətta Cavid əfəndinin ilk mənzum dramı olan “Ana”da bu özünəməxsus bir şəkildə eks olunub). Lakin “gəmidə oturub gəmiçi ilə dava edən” Xalid Xürə-

mın hərəkət və davranışları, jurnalda yürüdüyü dil siyaseti, sivri dili və hədsiz nəzakətsizliyi və saymamazlığı ilə ev yiyələrini o qədər çıldırtmış ki, Əli Nəzmi onun "qonaq" olduğunu unudaraq və haqlı olaraq tənqid "atəşinə tutmuşdur:

**"Şəlalə" ilə çox vuruşduq biz
Yoxdu bu jurnalda türk
dilindən iz.
Yarı ərəbcəydi əşar, məqalə
Gülmək lazımlı idi bu
qəmli halə.
"Qonağa hörmət"i atıb
unutduq,
Səbribəyzadəni atəşə tutduq.
Həqqiyə heç vermək olmaz
idi həqq,
Ona dil öyrətmək lazımdı
mütləq (5, 60).**

Göründüyü kimi, hal və davranışları ilə Azərbaycan mədəni mühitinə, bədii fikrinə, ədəbi dilinə meydan oxuyan bu "qonaq" - Səbribəyzadə əksər ziyalılar tərəfindən qəbul olunmamış, tənqid edilmişdi.

Jurnalın Azərbaycanda və İsa bəy Aşurbəylinin maddi dəstəyi ilə nəşr edilməsinə baxmayaraq, X. X. Səbribəyzadə Azərbaycan yazıçı və şairlərini nəinki ətrafına toplamamış, əksinə onlara ögey münasibət göstərmiş,

"Şəlalə"dən kənarda saxlamışdı. Hələ o zaman Seyid Hüseyin Bakıdan Həştərxana, dostu Əlipaşa Hüseynzadəyə yazdığı məktubunda bu məsələlərə münasibət bildirərək yazırırdı: "Mənim yazığım "Şəlalə"yə gəlir. İbtidada o çıxdıqca bütün Qafqazın cavan mühərrirləri iştirak etməyə qalxışdırılar. Bu hərif məhz meydanda tək qalmaq üçün şü yazıçıların yazdıqlarını "Səli-qəmizə müvafiq etməyir" - deyərək, güşeyi-nisana atdı. Bəzilərini "Altun qələm" tənqid edərək, bəzisini Hüseyin Cavid əfəndinin şeiri kimi "təshih" edərək, fəna bir hala qoydu, zatən mənim də "Şəlalə"yə qarşı yazdığını bu nüqtədən irəli gəlmişdir. Hüseyin Cavid kimi möhtərəm bir zata yazdığını cavabında gah; "Məqsədinizi əvvəlcədən bizə qandırmış olsayıdnız nə şeiriniz "Şəlalə"də dərc edilərdi, nə də "Şəlalə" çağlardı" (6, 65), gah da "Biz məhz sizi yazıçılığa təşviq üçün şeirinizi dərc etdik. Və illa şeiriniz "Şəlalə"də dərc ediləməzdi" (6, 65) - deyə yazar. Bütün bunlarla, "bu kimi mütəkəbbiranə və xud-pəsəndanə ləfzlər işlətməklə redaktoru olduğu "Şəlalə"yə "müdhiş zərbələr vurmuş" Xalid Xürrəm Səbribəyzadə sonunda Bakını tərk etmiş,

buna səbəb olaraq Türkiyədə vacib işi olduğunu göstərmişdir. Səbribəyzadənin Azərbaycanı tərk etməsini bir çox mətbu orqanlar kimi "Tərcüman" qəzeti də sevinclə qarşılımış: "Lisan və üslubunun ağırlığından, mündəricatının faydasızlığınından və məsləkinin mühafizəkarlığından, ya da məsləksizliyindən şikayət verilən "Şəlalə" məcməsi nəhayət Xalid Xürrəm Səbribəyzadənin idarəsindən qurtuldu" - deyə fikir bildirmişdir. Səbribəyzadənin Bakını tərk etməsini "Molla Nəsrəddin" jurnalı da özünəməxsus şəkildə qarşılımış, onun gedişinə Ə.Qəmküsərin jurnalda dərc olunmuş "Getmə" (5 fevral 1914, №4) adlı satirası ilə münasibət bildirmiştir.

Bəzi qüsurları olsa da "Şəlalə" jurnalı "XX əsr Azərbaycan mətbuatında türkçülük ideyalarının təbliğində önemli tarixi rol oynamış milli Azərbaycan mətbu orqanlarından biri olmuş" (17, 33), az bir müddətdə olsa da, Azərbaycan ədəbiyyatı ilə Osmanlı (Türk) ədəbiyyatları arasında bir körpü yarada bilmişdir. Jurnal Azərbaycan-Türkiyə ədəbi əlaqələrini öyrənmək baxımından əhəmiyyət kəsb edir.

Görkəmli şəxsiyyətlərin həyatından

ƏL-XARƏZMİ (787 - 850)

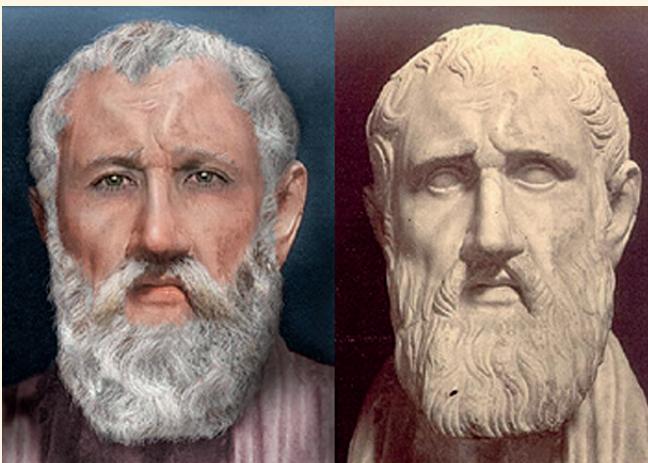
Orta əsr riyaziyyatçısı və astronomudur. Hesab haqqında traktatların müəllifidir. XII əsrde onun əsərləri ərəb dilindən latin dilinə tərcümə olunmuşdur və onun əsasında avropalılar hind mövqeli hesablama sistemi ilə tanış olmuşlar.

Əl-Xarəzmi özünün «Kitabi müxtəsər əlcəbr vəl-muğəbəla» əsərində ilk dəfə olaraq cəbrə riyaziyyatın müstəqil bir sahəsi kimi yanaşmış, 1 və 2 dərəcəli tənliklərin sistematiq həllərini vermişdir. Bu əsər uzun əsrlər boyu Avropa alimlərinin stolüstü kitabı olmuşdur. İlk dəfə Əl-Xarəzmi hər hansı həddin bərabərliyin bir tərəfindən digər tərəfinə keçidkədə işarəsinin əksinə dəyişdiyini vermişdir. Onun astrolyabiya, günəş saatı, astronomiya, trigonometrik cədvəllər haqqında əsərləri vardır. Əl-Xarəzminin 1878-ci ildə tapılmış ən son əsəri «Yer Kürəsinin forması haqqında» adlanır. Müasir riyaziyyatda alqoritm anlayışı Əl-Xarəzminin avro-palaşdırılmış adından götürülmüş və onun şərəfinə adlandırılmışdır.

ZENON (b.e. 490 - 430 illər)

Qədim yunan filosofu, 40-dan artıq ziddiyətli fikrin müəllifi kimi tanınır. Bu ziddiyətli fikirlər çoxluqlara, sonsuzluqlara və hərəkətə aiddir. Məşhur «Axilles və tısbağı» ziddiyətinin müəllifidir.

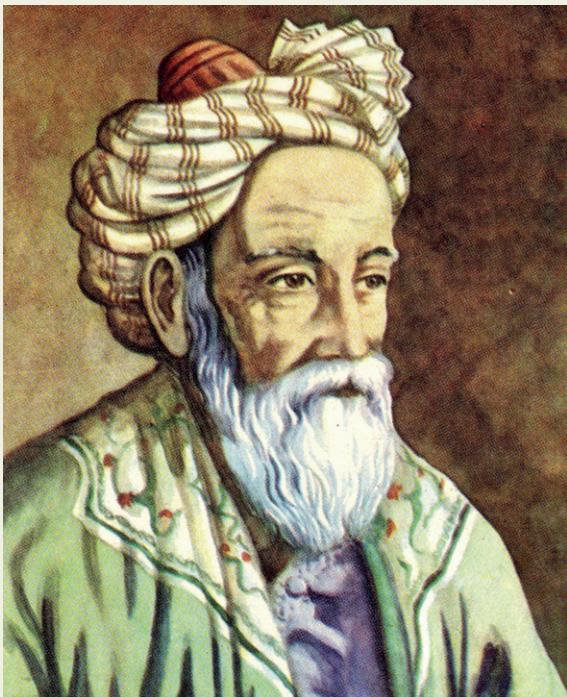
Bir dəfə tələbələri Zenona belə bir sualla müraciət edirlər: «Müəllim, siz bizə nisbətən daha artıq elmə sahibsiniz, lakin aşkar suallara da cavab verərkən xeyli fikirləşirsiniz. Nə üçün?»

Taxta üzərində bir böyük, bir kiçik dairə çəkən böyük alim deyir: «Kiçik dairənin sahəsi - bu sizin bildikləriniz, böyük dairənin sahəsi - bu mənim bildiklərim olsun. Gördüyünüz kimi mənim bildiklərim sizin-kindən çoxdur. Lakin bu dairədən kənardə qalan hamısı nə mənim, nə də sizin dərk etmədiyimzdır. Bilirsiniz ki, böyük çevrənin uzunluğu kiçik çevrənin uzunluğundan çoxdur. Deməli, mənim bildiklərimin bilmədiklərimlə sərhədi sizinkindən çoxdur. Buna görə də mən həmişə çox fikirləşib, sonra cavab verirəm.

ÖMƏR XƏYYAM (1048-1131)

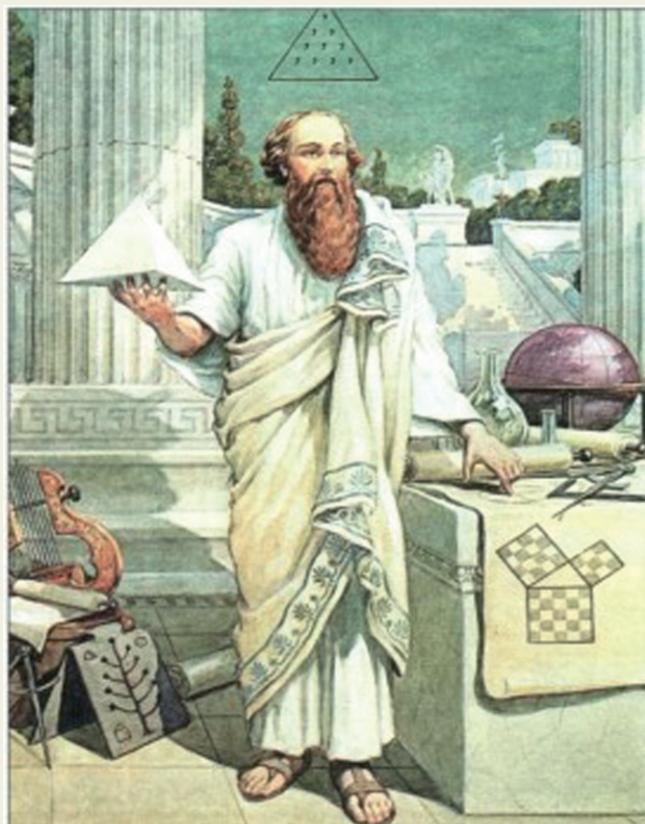
Dahi fars-tacik şairi Ömər Xəyyam orta əsrlərin ən böyük cəbrşünas alımlarından biri idi. Ömər Xəyyam Nişapur şəhərində çadraçı ailəsində anadan olmuş, İsfahanda, Səmərqənddə və İran və Orta Asiyənin bir sıra şəhərlərində yaşayıb yaratmışdır. Gənclik illərində Ömər Xəyyam astronomiya və riyaziyyat, daha sonra isə coğrafiya, fəlsəfə və poeziya ilə maraqlanmış və məşğul olmuşdur. Çox təəssüf ki, onun ilk işi olan «Hesabın çətinlikləri» əsəri bize gəlib çatmamışdır. Daha sonra Ömər Xəyyam özünün ən səballı əsəri olan «Əl-cəbr və əlmüqəbala çalışmalarının isbatı haqqında» traktatını yazmışdır. Bu kitab da o dövrün demək olar ki, cəbr elminin bütün sahəsini əhatə edirdi. Bu əsərində Ömər Xəyyam cəbri tənlikləri siniflərə ayırmış; bir, iki, üç dərəcəli tənliklərin həlli yolları-

nın geniş şəkildə təhlilini vermişdir. Bu isə cəbrə müstəqil elm kimi baxmaq idi. Üç dərəcəli tənliklərin həndəsi şərhini verməsi Ömər Xəyyama dünya şöhrəti gətirdi. Təsadüfi deyildir ki, Ömər Xəyyamin fikirlərinə istinad edən fransız riyaziyyatçısı R. Dekart riyaziyyatın yeni sahəsini - «Analitik həndəsə»ni yaradmışdır.

Ömər Xəyyamın şairliyindən söhbət düşəndə, dahi alim deyərdi:

-Mən şair deyiləm, mən alıməm, şair Fir-dovsidir.

SAMOSLU PİFAQOR (e.d: 570 - 500)

Qədim yunan alimi və mütəfəkkiri, pifaforizmin banisi olmuşdur. Həndəsənin inki-

Görkəmli şəxsiyyətlərin həyatından

şafında böyük xidmətləri var. Düzbucaqlı üçbucaq üçün - Pifaqor teoremini o vermişdir. Bir neçə çoxbucaqlının və çoxüzlünün qurulması qanuna uyğunluğunu və oxşarlıq anlayışını elmə o daxil etmişdir. Tək və cüt, sadə və mürəkkəb ədədləri də elmə o gətirmişdir.

Riyaziyyatçı Pifaqor boks üzrə iki dəfə olimpiya çempionu olmuşdur.

Özünün adı ilə adlanan məşhur teoremi kəşf edərkən Pifaqor özünü o qədər xoşbəxt hesab etmişdir ki, sevindiyindən alim yüz öküz qurban kəsmişdir. Buna görə də bu teoremi bir neçə əsr «Heka, tobma» - yüz öküz teoremi adlandırmışlar.

Pifaqordan «dost nədir?» deyə soruşanda o, deyərdi: «Dost ikinci mən deməkdir» və 284 ilə 220 ədədlərinin dost ədədlər olduğunu bildirmişdi. Bu ədədlərdən biri o birinin bölgənləri cəminə bərabərdir: $284 = 1 + 2 + 4 + 5 + 10 + 11 + 20 + 22 + 44 + 55 - 110$; $220 = 1 + 2 + 4 + 71 + 142$; Burada $\{1; 2; 4; 5; 10; 11; 20; 22; 44; 55; 110\}$ ədədləri 220 - nin, $\{1; 2; 4; 71; 142\}$ ədədləri isə 284 - ün bölgənləridir.

Pifaqordan soruştular ki, «necə oldu ki, siz, həndəsəşunas oldunuz?» Böyük alim zərafatla: - «Yəqin, məni uşaq vaxtı küncdə-bucaqda çox saxlayıblar, ona görə», - deyə cavab verir.

NİZAMİ GƏNCƏVİ (1141-1209)

Dahi Nizami Gəncəvi «Sirlər xəzinəsi» əsərində riyaziyyatın ecazkarlığı və onun əxlaqi xüsusiyyətləri haqqında belə deyir:

**Təbiət gümüşünü gəl zəhmətlə yoxla sən!
Təbiət qızılını riyaziyyatla bağla sən!
Ta ki, riyaziyyatla bir kamala çatasan,
Nadanlığın daşını birdəfəlik atasan!**

Nizami Gəncəvi özündən dörd əsr sonra yaşamış ingilis alimi İ.Nyutondan əvvəl ümumdünya cazibə qanununun riyazi yazılışına daxil olan qravitasiya sabiti haqqında özünün «İqbalmə» əsərində belə yazar:

«Göyə atılan daş yerə tez düşər,
Bu qısa müddətdə işlər dəyişər!»

Daha sonra Nizami Nyutonun I qanunu ilə eynilik təşkil edən beytində yazır:

«Başlanğıc hərəkət olmasa əgər,
Hərəkət edərmi bir cəhrə məgər!»

ABBASQULU AĞA BAKIXANOV

Azərbaycanın böyük mütəfəkkir alimi A.A.Bakıxanov imperator Nikolay ilə oturub-durardı. Lakin heç vaxt onun məclisində şərab içməzdı. Günlərin birində bir məclisdə çarın arvadı Mariya Aleksandrovna qonaqlara deyir: «İndi mən Abbasqulu Ağaya şərab içirdərəm». O, qızıl podnosdan şərabla dolu bakalı götürür və Abbasqulu Ağaya yاخınlaşdır deyir:

-Hörmətli Abbasqulu Ağa, xahiş edirəm, bunu mənim xatirimə içəsiniz!

Abbasqulu Ağa o dəqiqə bakalı qaldırıb

üzünü çevirir çara:

-Ey həşəmətli hökmdarım, siz deyirsiniz için, Allah deyir içmə. Hansınızın sözünə baxım? - deyə soruşur.

-Əlbəttə, Allahın! - deyə çar fikirləşmədən deyir...

Abbasqulu Ağa bakalı podnosa qoyur.

A.A. Bakıxanov müqəddəs Həcc ziyarətindən qayıdanda Məkkə ilə Mədinə arasında Vadəyi-Fatimə deyilən yerdə üzünü Allaha çevirib deyir:

-Ey böyük yaradan, mənim bütün padşahlardan nişanım var, bircə səndən yoxdur, sən də mənə bir nişan ver!

Yanındakı yoldaşlarından biri soruşur:

-Ağa, sən necə nişan istəyirşən?

-Bu müqəddəs yerdə ölmək nişanı!

... Üç gün çəkmir, böyük şair vəba xəstəliyindən vəfat edir və həmin yerdə də dəfn edilir.

Abbasqulu Ağa Kərbəla şəhərindən qayıdarkən yolda təsadüfən İran şahının vəliəhdinin çadırının yanında çadır qurdurur. Səhəri gün vəliəhdin çadırı üzərində belə bir yazı görür:

«Kaş o vaxt, o dəm də,
Ola idi Kərbəlada, bu gənc də».

Abbasqulu Ağa həmin sözlərin altında səliqəli xətlə yazır:

«Busati cəng olan saətdə qoyardı
Dini - imanı aradə qaçardı!»

Bu sözləri oxuyan vəliəhd Abbasqulu

Görkəmli şəxsiyyətlərin həyatından

Ağanın boynunun vurulmasına fərman verir. Abbasqulu Ağa iki rükət namaz qılmaq üçün icazə istəyir, vəliəhd razılaşır. Bir azdan Abbasqulu Ağanı rus ordusunun generalı palta-rında görən vəliəhd Abbasqulu Ağanın ayaqlarına düşüb yalvarır. Abbasqulu Ağa vəlihədi qaldırıb öz çadırına yola salır.

HÜSEYN CAVİD

Gözəllik aşiqi olan böyük şair Hüseyin Cavid universitetin ədəbiyyat fakültəsində qəbul imtahani götürürdü. Abituriyentlərdən çox gözəl bir qız heç bir suala cavab verə bilmir və qızara-qızara deyir:

- Cavid əfəndi, xahiş edirəm, mənə «2» yazma!

Böyük şair deyir:

-Qızım, səni yaradan sənə «əla» yazıb, mən nəkarəyəm ki, yaradana qarşı çıxmış!

...Və qıza «əla» qiymət yazır.

Repressiya dövründə Hüseyin Cavid yeni

quruluşa aid şeir yazmadığına görə onu haqsız yerə tənqid edirlər. Yeri gəlmışkən Hüseyin Cavid o vaxtkı SSRİ dövründə bütün ittifaqda yeganə şair idi ki, kommunist partiyasına və Stalinə şeir həsr etməmişdi. Bunnalara səbrlə dözən böyük şair onu tənqid edənlərə təmkinlə cavab verir:

-Mənim qəlbim çəkməçi dükəni deyil ki, istədiyin ölçüdə ayaqqabı sıfariş verəsən. O, nədən ilham alır, ondan da yazır. Ona heç mən də zor edə bilmirəm.

SƏMƏD VURĞUNUN CAVABI:

Bir dəfə Mirzə İbrahimov Səməd Vurğundan soruşur:

-Ay Səməd, görəşən XXI əsrə bizi yada salacaqlarmı?

Səməd Vurğun bir qədər fikirləşib deyir:

- Mirzə, XXI əsr Azərbaycan oxucuları deyəcəklər ki, XX əsrə Azərbaycanda böyük şairlər H.Cavid, M.Müşfiq və s. şairlər yaşayıb-yaratmışlar. O «və s.» var ha, bax, Mirzə, biz o «və s.» şairlər olacaqıq.

Nizami MİRZƏ

SARICA

Povest

(Əvvəli jurnalımızın yanvar nömrəsində)

II

Sentyabr ayı girsə də, Bakıda hələ havalar isti keçirdi. Yalnız axşamlar Xəzərdən əsən müləyim gilavar, xəzri gün ərzində hökm sürən ilğimi, bürkünü qovub harayasa aparır, yerinə sərməst bir sərinlik gətirirdi. Yay boyu istidən, boğanaqdan əziyyət çəkən şəhər əhli indi heç olmasa axşamlar rahat yata bilirdilər.

Metronun Sahil stansiyasından çıxıb asta addımlarla dənizkənarı parka tərəf irəlilədi. Tələsiyəsi, gedəsi bir yeri yox idi. Vədələşdikləri vaxta hələ xeyli qalmışdı. Duruş gətirə bilmədiyi üçün evdən vaxtından qabaq çıxmışdı. Parka gəldi, ilk görüş yerlərinə, salxımlı söyüd ağacının yanına keçib, agacın altında qoyulmuş skamyada əyləşdi. Həmişə ilk görüşlərinin şahidi olan bu söyüdün altında görüşər dilər. Ağacın altındaki skamyada oturan olsayıdı, başqa yerə getməzdilər, kənarda durub skamyanın boşalmasını gözləyərdilər. Bəlkə bu vərdiş onlarda bir adət halını almışdı. Və bəlkə də bu adət onların məhəbbətlərinə olan sədaqətlərindən yaranmışdı.

Ətrafa göz gəzdirdi. Həmişə qələbəlik olan bu parkda indi adamlar ara-sıra gözə dəyirdi. Əksəriyəti də uşaqlar, ahıllar və qocalar idi. Qondarma Qarabağ problemi ortaya atılanadan, nankor qonşuların torpağımiza təcavüzündən, ölkə daxilindəki kreslo çəkişmələrindən zinhara gələn xalqın başı belə əcaib şəylərə qarışmışdı. İstirahət etmək, dincəlmək, əylənmək kiminsə yadına düşmürdü.

Hər gün kəndlərdən, rayonlardan, şəhərlərdən yeniyetmələri, gəncləri yarıxoş, yarızorla maşınlara mindirib hərbi komissarlığa aparır, ordan da birbaşa qaynar nöqtələrə, cəbhə xəttinə göndərirdilər.

Bu gün evdən bura gələnə qədər onu da bir neçə dəfə saxlamış, tələbə biletini təqdim etdiyi üçün bu-

raxmışdılar. Hələ ki, tələbələrə dəymir, cəbhəyə aparmırdılar.

Vədələşdikləri vaxtdan xeyli keçmişdi. Solmaz isə gəlib çıxmırıldı. Darixmağa başladı. Durub gəzindi. "Bəlkə bir hadisə baş verib, başına bir iş gəlib. O axı heç vaxt gecikməzdi" deyə düşündü. Elə bu an arxadan titrək bir səslə, -Oqtay -deyə çağırıldı. Oqtay geri döndü, gələn Solmaz idi. Onun qarşısına yeridi.

-Solmaz! -deyib qızın əlini, yanaqlarını, gözlərini, dodaqlarını hərarətlə öpməyə başladı. Çiyinlərinə, sinəsinə dağılmış şəvə kimi qara, uzun saçına siğal çəkdi. Ətrafda təkəmseyrok də olsa gəzişən adamların fərqinə varmadan, həya etmədən qızı qucaqlayıb bağrına basdı. Gücü gəldikcə sinəsinə sıxmağa başladı. Solmaz Oqtayın enli sinəsindən ayrılmak, güclü qolları arasından çıxmak üçün çırındı. Oqtaydan bu günə qədər görmədiyi, bu qeyri-adı hərəkətinə məttəl qaldı. -Dəli olmusan? -dedi -Görmürsən ətrafdan baxanlar var. Heç bilirsən nə edirsən, özünü necə aparırsan?

Oqtayın qolları boşaldı, əlləri yanına düşdü, özü də bu çılgınlığına təəccüb elədi. İndiyə kimi hələ heç vaxt Solmazla belə davranışmamış, abır-həya gözləmişdi. Onsuz da gün ərzində çox belə qəribə hallar keçirmişdi. Bir az bundan qabaq valideynləri ilə olan səhbətini yenidən xatırladı. Anasının keçirdiyi həyəcanı götür-qoy etdi. Atasının, bürüzə verməsə də, çəkdiyi iztirabları, düşdүү müdhiş halı xoyal süzgəcindən keçirdi...

Bu gün, dərsdən sonra universitetdən çıxıb bir-başa rayon hərbi komissarlığına gedərək çoxdan götür-qoy etdiyi arzusunu həyata keçirmiş, günü sabahdan cəbhəyə yola düşmək üçün ərizə vermişdi. Komissar Oqtayın soyadını, atasının adını biləndən sonra tərəddüd etmişdi. Bu gəncin tələbə olduğunu, valideynlərini tanıdığını, qanuna əsasən tək övladın hərbi xidmətə aparılmadığını bəhanə gətirərək Oq-

Xocalı soyqırımı bədii əsərlərdə

tayın ərizəsini rədd etmək istəmişdi.

-Mən könüllü gedirəm, buna heç kim qadağa qoya bilməz! -demişdi Oqtay.

Oqtayın təkidindən və bir də cəbhəyə belə hərbi xidmət görmüş savadlı gənclərə böyük ehtiyac olduğunu komissar onun ərizəsini qəbul edib, sabah cəbhəyə yola düşmək üçün ona çağırış vərəqəsi də vermişdi.

Hərbi komissarlıqdan birbaş evə gələn Oqtay çörəyini yedikdən sonra bu xəbəri, sabah cəbhəyə yola düşəcəyini valideynlərinə necə deyəcəyini götür-qoy etmişdi. Cəbhəylə bağlı müəyyən səhbətlər etməklə ata və anasını düzünmə hazırlayan Oqtay.

-Mən də sabah cəbhəyə yola düşürəm-demişdi.

Anası əvvəlcə onun nə dediyini anlamamış, daha doğrusu, qulaqlarına inanmaq istəməmişdi. Sonra məsələnin dəqiqliyini yəqinləşdirib ağarmış sıfətini titrek əlləri ilə tutaraq kresloya çökmüşdü. Xasiyyətini bildiyi üçün oğluna öyünd-nəsihət verməyin mənasızlığını dərk etdikcə dəhşətə gəldi. Nə desə, nə eləsə onu bu yoldan çəkindirmək qeyri-mümkin idi.

Atası kimi öz bildiyinin dalınca gedən, dediyindən dənən deyildi. Atası komissarlıq tərəfindən Oqtaya verilmiş çağırış vərəqinə baxanda rəngi avazıldı, əlləri titrəməyə başladı. Daxili bir həyəcan keçirdiyi gözlərindən oxunurdu. Lakin özünü sindirməməga, tox tutmağa çalışdı. Bu hərəkətiylə o, ömür-gün yoldaşına və bir də həmişə fəxr duyduğu, özünə arxada yaq sandığı yeganə övladı Oqtaya ürək-dirək vermək istəyirdi.

Eynəyini gözündən götürüb stolun üstünə qoydu, əlləri ilə gümüşü saçlarını daradı. Çətin sual qarşısında çar-naçar qalan şagird kimi xeyli fikirləşdi. Birdən-birdə nə deyəcəyini kəsdirə bilmədi. Handan-hana,

-Hə, oğul,-dedi,-mən bu hərəketi səndən çıxdan gözləyirdim. Lap elə müharibə başlayan gündən. Bi-lirdim dözməyəcəksən, bir gün özün qərar verəcəksən. Həmin gün də gəlib çatdı, məhz bu gün öz qərarını özün verdin, yolunu müəyyənləşdirdin. Mənə qalınca isə Tanrıdan sənə kömək dileməkdən başqa gücüm heç nəyə çatmır. Get, Allah amanında ol, oğul! Və bilirom, yanımıza sağ-salamat, qələbə ilə qayıdaqsan. O gözə görünməz bizə bəxş etdiyi ilahi payımızı -səni bizə çox görməyəcək. Səni bizə qaytaracaq.

Örinin son sözlərini eşidən qadın dəhşətə gəldi.

-Heç bilirsən nə danışırsan-dedi. - Bayaqdan elə bilirdim fikirləşib bir yol tapacaqsan, uşağın başına ağıl qoyub, onu bu yoldan çəkindirəcəksən. Sənsə xeyir-dua verib yola salmağa hazırlaşırsan. Gözümüzün ağı-qarası bircə uşağa necə qıyrısan?!

-Səbirli ol, arvad, sənin uşaq saydıığın oğlumuz artıq böyüüb, yekə kişi olub. Hərbi xidməti başa vurub, 4-cü kursda oxuyur. Bir ildən sonra ali təhsilli mütəxəssis olacaq. Öz yolunu özü seçməlidir. Seçib də. Qayıdar gələr, təhsilini sonra başa vurar.

-Heç olmasa təhsilini başa vurandan sonra gedəy-din, ay oğul - dedi və səsindəki titrəyiş aydınca hiss olundu. Bir az da danışsaydı, ağılayacaqdı. Özünü ələ almaq üçün durub mətbəxə keçdi. Yeriməyə taqəti, danışmağa heyi qalmamışdı. İllərlə yol gələn, yol yorğununa oxşayırıdı. Bir stəkan su içib geri qayıtdı.

-Ay bala, camaat müxtəlif yollar axtarır, min cür oyundan çıxır ki, əsgər getməsin. Sənsə tək övlad olduğun üçün icazən ola-ola bu imtiyazdan istifadə etmədin. Könüllü ərizə verib sovet ordu sıralarında iki il xidmət etdin. -Çətinlik görməyən kişidən kişi olmaz-dedin. O xidməti başa vurmusan, çətinliyi görüb geri qayıtmışan. İndi nə olub sənə, bu nə oyundur başımıza açırsan, can bala -deyib, sual dolu baxışlarla üzünü Oqtaya tutdu.

Oqtayın yerinə atası cavab verdi:

-Vətəni müdafiə etmək hamımızın borcudur arvad, torpaqsız Vətən, vətənsiz isə millət ola bil-məz. Bu gün Qarabağın bəzi yerlərini zəbt etmiş nankor ermənilərin qabağına çıxan olmasa, sabah Bakını, birisi gün isə bütövlükdə bütün Azərbaycanı işgal edib sərvətimizi talayar, milletin əl-qol atanını qırar, qalanını isə kölə halına salarlar. Kölə kimi yaşamaqdansa ölüm yaxşıdır -dedi. Sonra üzünü Oqtaya tutdu:

-Bunları gördüyü, başa düşdüyü üçün vicdanının hökmülə hərəkət edib oğlumuz. Səni, məni, xalqımızı, millətimizi, bütövlükdə Azərbaycanı müdafiə etmək, yağı düşməni geri oturtmaq naminə bu qərarı verib Oqtay. Biz onun dalınca ah-zar edib göz yaşı tökməkdənə xeyir-dua verib yola salmalı, onunla fəxr etməliyik.

Ərindən bundan başqa heç nə eşitməyəcəyini yəqinləşdirən ana son ümidi Solmaza bağladı. Oqtay bu yoldan daşındıra bilsə ancaq o daşındırar. Başqa heç kim Oqtaya təsir edə bilməyəcək, – deyə

düşündü.

-Solmaza xəbər vermisən? Qəhrəmanlığını demisən ona? -soruşaraq tikanlı danışğını bürüzə verdi.

-Yox, hələ heç nə bilmir. Ona siz xəbər verərsiz. Mən gedəndən sonra-dedi Oqtay.

-Heç bilirsən nə danışırsan? Sənin işini biz görməliyik? Başqa vaxt etibardan, sədaqətdən, kişilikdən dəm vurursan. Yalana, yalançılarla nifret edirsən. Bu günsə xalxin qızını ümidi edib, qoyub gedirsən. Soruşmaz ki, Oqtayın özünə nə olmuşdu? Özü niyə demədi ki, səni burda başsız qoyub gedirəm. -dedi və üzünü ərinə tutdu: -Sənə dəfələrlə elçiliyini edib, nişanlarını taxaq demişdim. Sənsə qoydun bu gün, sabaha, onsuza da onlar da bilir, biz də, dedin. Bir üzük verməyin nə mənası var, elə nişanlı kimidilər də. Qoy təhsillərini başa vurub diplomlarını alsınlar, sonra toylarını edərik dedin. İndi bilirsən oğlun hara gedir?! Bu dünyanın işini bilmək olmaz, dilim, ağızım qurusun olmadı elə, oldu belə. Camaatın gül kimi qızını niyə biabır günə qoyursuz -dedi və özünü saxlaya bilmədi. Hönkürərək o biri otağa keçdi.

Anasının ağlamağına heç vaxt dözməyən Oqtay onun dalınca getdi.

Oqtayın atası dərin fikrə getmişdi. Həyat yoldaşından Oqtayla Solmazın münasibətini eşidəndə sevinmişdi. Solmazın atası ilə neçə illərdir ki, elmi-tədqiqat institutunda bir yerde işləyirdilər. Möhkəm dost idilər. Ailəvi gediş-geliş, mehriban münasibət qohumluğa çevriləcəkdir. Oqtay Solmazdan dörd yaşı böyük olsa da, universitetdə eyni fakültədə, eyni kursda təhsil alırdılar. Orta məktəbi qurtarandan sonra Oqtay sənədlərini ali məktəbə versə də, konkursa düşmüş, qəbul ola bilməmişdi. Könüllü əsgər gedib, Rusyanın ucqar şəhərlərinin birində iki il hərbi xidmətdə olmuşdu. Qayıdan sonra instituta qəbul olmuş, iki il oxuduqdan sonra seçdiyi ixtisası bəyənmədiyi üçün sənədlərini geri götürüb, universitetə vermiş, qəbul olaraq sevdiyi ixtisas üzrə təhsil almaga başlamışdı.

Onların nişanlanmasına gəlincə isə dünyananın qarşılıqlığını, Qarabağ mühəribəsinin başlanması, oğlu Oqtayın narahatlığını götür-qoy edən ata gözləməyi qərara almışdı. Və bu gün oğlunun çıxardığı qərar, atlığı addım atanın bu mövqeyinə əsas verirdi.

Bir az bundan qabaq həyat yoldaşının "İndi bilirsən oğlun hara gedir?! Bu dünyanın işini bilmək

olmaz, dilim, ağızım qurusun olmadı elə, oldu belə. Camaatın gül kimi qızını niyə biabır günə qoyursuz" deməsi kişini riqqətə götirmişdi. Təkcə oğlunun taleyini fikirləşməyən, yad qızı olan Solmazın da həlinə acıyan ömür-gün yoldaşı gözündə bir daha böyümüştü.

Yan otaqdan Oqtayı çağırıldı;

-Geyin, get Solmazgilə. Həmi qonaqları olarsan, həmi də sabah gedəcəyini deyib onlarla görüşərsən -dedi -Biz də sənin üçün səhərə yol tədarükü görərik, pal-paltarını hazırlayıb biş-düşünü edərik.

-Mənə nə paltar lazımdır, nə də yemək. Orada hər şeyi hərbi hissə verir. Bir də sanatoriyaya getməm ki, mənim üçün yola tədarük göresiniz.

-Ağzın isti yerdədir bala. Fikrin keçmiş sovet ordusuna getməsin. Bizim hazırda hələ ki vahid ordu-muz yoxdur, özünümüdafiə hərbi birləşmələri isə başlarını birtəhər girləyirlər. Sənə yemək də lazımla olacaq, geymək də.

-Hamı necə, mən də elə, orda döyüşənlərin heç birindən artıq deyiləm, ata -dedi Oqtay.

Atası gülümsədi. Oğlunun inadkarlığı, sözübüttövlüyü həmişə xoşuna gəlirdi. Bu inadkarlıq düzlüğün, həqiqətin meyarından yarandığı üçün kişi xoşallanardı. Nə fikirləşdə üzünü Oqtaya tutdu;

-Sən belə et, -dedi, -birbaşa Solmazgilə getmə, əvvəlcə qızın özü ilə kənarda görüş, sabah cəbhəyə gedəcəyini ona danış, sonra evlərinə gedərsiz. Bu xəbəri birdən-birə anasına açmayı, ürəyi xəstədir, ona pis təsir edə bilər.

Onsuza Oqtay bu gün, universitetdə, dərsin sonunda Solmazla görüş təyin etmişdi. Vaxtın yaxınlaşdığını bilən Oqtay paltarını geyinib evdən çıxdı.

Evdən çıxan oğlunun enli küreyinə, uca boyuna, qara qıvrım saçlarına baxan ata təlaş qarışq bir fərəh hissi keçirdi. Oğlu ilə dost kimi açıq danışmağı, onunla səmimi münasibətdə olmağı xoşlayan ata bu vərdişləri oğluna da aşılamişdı. Sabah yeganə övladları cəbhəyə gedəndən sonra bu kiçik ailənin vəziyyəti yaxşı olmayacağına -Təki həmişəlik getməyəsən, sağ-salamat gedib, sağ-salamat qayıdasan, oğul!" deyə düşündü ata...

Vəziyyətin belə şəkil alacağını, ata-anasının bu qədər pəymürdə olacağını düşünməmişdi Oqtay. İndi bu xəbəri Solmaza necə deyəcəyini götür-qoy edir, söhbəti açmaq üçün mövzu axtarırdı. Eşidəndə Sol-

Xocalı soyqırımı bədii əsərlərdə

mazın düşəcəyi vəziyyət, keçirəcəyi təlaş artıq Oqtaya məlum idi. Elə buna görə də sözə haradan, necə başlayacağını kəsdirə, dinib-danışa bilmirdi. Əgər bilsəydi ki, bu hərəkəti doğmalarına belə təsir edəcək, onları müdhiş bələya düçər olublarmış kimi haldan-hala salacaq, aylarla sinəsində, iç dünyasında pünhan gəzdirdiyi arzusunu bəlkə də açıb-ağardaraq reallaşdırırmazdı. Artıq geriyə yol yox idi. Və bir də ürəyinin səsinə qulaq asaraq atlığı bu addıma peşman deyildi. Düşmən gülləsinə tuş gələrək alqanına boyanıb, həlak olmuş şəhidlərimizi, torpağımızdan yer, çörəyimizdən pay verib özümüzə dost saydıǵımız nankor ermənilərin əsir apardıqları qız-gəlinlərimizi, qəlbini qırıq, gözü yaşlı qalmış ağsaqqallarımızı, ağbirçəklərimizi, doğma yurd-yuvəsindən didərgin düşmüs soydaşlarımızı gözü qarşısına gətirdi. "Sürünə-sürünə yaşamaqdansa kişi kimi ölmək daha şərəflidir" deyə düşündü. Atlığı addımdan qürur duyu.

-Niyə gec gəldin, Solmaz? -deyə soruşdu. -Sən axı görüşə gecikən deyildin. Bəlkə məni daha görmək istəmirsin.

-Nə danışırsan Oqtay, bu nə sualdır mənə verirsən? Görmürsən, mən nə vəziyyətdəyəm? -dedi Solmaz.

Oqtay Solmazın üzünə diqqətlə baxdı. Doğrudan da qızın üzündə qan qalmamışdı. Sifəti avazımışdı, iri, qara gözləri kədərlə, təşvişlə baxırdı, tez-tez qalxıb enən sinəsi altında şiddətlə döyünen ürəyinin ritmi sanki bayırdan eşidilirdi. "Olmayla artıq ona deyiblər, xəbər tutub, yəqin anam dilin dinc saxlamayıb, ona deyib ki, məni bu yoldan çəkindirsən".

Oqtayın fikrə getdiyini görən Solmaz dərindən ah çəkdi;

-Heç özündən xəbərin var, nə gündəsən-deyə soruşdu.

-Mənə nə olub ki?

-Necə yəni nə olub, hərəkətlərindən, davranışından bir şey hiss etmirsən, duymursan. Birdən-ikiyə camaat içində məni bayaqkı kimi qucaqlamışan? Rəngin qap-qara qaralıb. Əllərin də ki, titrəyir.

-Hə, günəş batmağa hazırlaşanda mənim də rəngim qaralır. Əllərimin titrəməsinin səbəbi isə görüşə gecikməyin olmuşdur. Ləngidiyini görüb hırslaşmışdım, -deyə zarafat etdi.

Oqtay onsuz da valideynlərinin əzab çəkdiklərini

görəndən sonra qəribə hissələr keçirdiyini bilirdi. Lakin bunu bürüzə vermək istəmirdi, özünü tox tutmağa çalışırdı. Ancaq cidanı çuvalda gizlətmək olmur.

-Demədin axı, sənə nə olub, Solmaz?

-Nə olacaq, qapıdan çıxırdım ki, vay-şivən qopdu, qapıbir qonşumuzun oğlunun meyitini gətirdilər. On gün olmazdı ki, heç kimə demədən, heç kimə xəbər vermədən, işdən gələrkən küçədə tutub zorla avtobusa mindirib hərbi komissarlıq aparıblar, oradan da gecəyən qaynar nöqtəyə cəbhəyə yollaýıblar. Bu gün də meyitini gətirdilər. Heç iyirmi yaşı tamam olmamışdı. Meyiti gətirən zabit deyirdi ki, oğlunuz qəhrəmancasına şəhid olub. Birdən-ikiyə əlinə silah almayan, atəş açmayan, müharibənin nə olduğunu bilməyən bir günc necə qəhrəmanlıq göstərə bilər. Bir həftə ərzində beşinci meyitdir ki, məhləmizə gəlir. Hər küçəyə, hər tinə, hər məhələyə, hər evə, az qala hər mənzilə hər gün meyit gəlir, ağlaşma səsi eşidilir. Dövlətin vahid ordusu, xüsusi hazırlıq görmüş, hərbi sirlərə yiyələnmiş, silahların hər bir növü ilə davranmayı bacaran döyüşçüləri, əsgərləri olmalıdır. Bunlarsa təhsilindən, bacarığından, fiziki hazırlığından asılı olmayıaraq, yolda-izdə əllərinə keçən yeniyetmələri zorla avtobuslara doldurub birbaş cəbhəyə, döyüşə aparırlar. Bu vəziyyət isə millətin məhvini ilə nəticələnə bilər. Sən görsəydi ki, anası necə ağlayır, necə fəryad qoparırdı, heç mənim bu hala düşməyimi soruştazın. Bütün bunları görəndə adamın ciyəri parçaparça olur, Oqtay.

-Darixma, Solmaz bilirəm təsirlənmişən, ancaq hər şeyin bir yetəri, bir sonu olacaq. Olmalıdır da. Hazırda keçid dövründə yaşayırıq, çətinliklərimiz hələ qabaqdadır. Ancaq dözməliyik. Bu gün azgınlaşmış düşmənlərimizin qabağına hazırlıqsız, əli boş da olsa çıxmaliyiq. Əlimizi qoynumuza qoyub təslim olmamaliyiq. Hansı yolla, hansı vəchlə olursa-olsun mübarizə aparmalıyiq. Ordumuz da qurulacaq, Azərbaycanımız da müstəqil respublika kimi dünyada özünə layiqli yer tutacaq. Bunu deməyə ölkəmizin sərvəti, xalqımızın dözümü, dəyanəti əsas verir.

-Yaxşı ki, qardaşım hələ kiçikdir, cəbhə zona­sında xidmət edənəmiz yoxdur. Yoxsa dözə bilməzdəm, ürəyim partlayardı. Anamı hələ demirəm, elə kövrək qəlbə var ki.

Xocalı soyqırımı bədii əsərlərdə

Solmazın son sözlərindən sonra Oqtay fikrə getdi. Bayaqdan onu dözümə hazırlamaq üçün yollar axtarırdı, sabah cəbhəyə gedəcəyini açıb ona demək isteyirdi. Bu fikrindən vaz keçdi. Hələ ki susmağı üstün tutdu. "Mən gedəndən sonra deyərlər, bir az ağlayıb dayanacaq, onsuz da insan zülmə tabedir"- deyə düşündü. Ancaq onu aldatmaq, ona yalan satmaq istəmirdi. Şirin yalandan acı həqiqəti həmişə üstün tutub Oqtay.

Xeyli gəzişdilər. Oqtay ürəyində gəzdirdiyini dili gətirə bilmədi. Müdhis xəbəri sevgilisinə deyib qəlbinə toxunmaq, ürəyini qırmaq istəmədi. Evə qayıtdılar. Solmazgılın evinə bir tin qalmış iri gövdəli, qollu-budaqlı, yaşı bilinməyən çınar ağacının altında ayaq saxladılar. Günəş batmış, axşam çoxdan düşmüdü. Səma aydın və təmiz idi. Lacivərd göylərdə sayrısan ulduzlar göz qırıldı. İstini qovub aparmış, yerinə bir sərinlik, bir sərməstlik gətirmiş sakit əsən gilavar ruh oxşayırı. Ətrafda kimsə gözə görünmürdü. Oqtay Solmazı sinəsinə sixib bərk-bərk qucaqladı, üzündən-gözündən, ətli, gilas dodaqlarından öpməyə başladı. Solmaz çırpındı, müqavimət göstərdi, lakin oğlanın güclü qolları arasından çıxa bilmədi. Tez də süstləşdi, özünü tamam başqa, ecazkar bir dünyada hiss elədi. O qollar arasında əzilmək, bir də əzilmək, oğlanın qaynar, isti nəfəsini udmaq, qalın, ətli dodaqlarının tamını yenə dadmaq istədi. İxtiyarsız qollarını Oqtayın boynuna doladı. İki can bir qəlbə biri-birinə sırməndilər. Kənardan görən, mane olan olmasaydı, saatlarla, günlərlə, aylarla, hətta illərlə bu vəziyyətdə qalmaqdan yorulmaz, əksinə ləzzət alardılar.

Oqtay birinci dəfə idi Solmazı belə çılgınlıqla, belə ehtirasla qucaqlayıb bağıra basır, belə qaynar, belə şövqlə öpüşlərə qərq edirdi. Sevgi ilə, ehtiras ilə döyünen ürəyi az qala yerindən çıxacaqdı. Nəfəsi tincixdığından tövşiyə tövşiyə Solmaz... sənə.. qurban olum. Qurban olum.. sənə Solmaz,-deyirdi. Solmaz heç nə eşitmirmiş kimi ilk dəfə qoynuna atıldığı sərməst dünyasında uyuyurdu. Və bu "dünyada" həmişəlik qalmaq isteyirdi.

Vaxt gözləmirdi. Ayrılmaq, evə getmək lazımdı. Bunu düşünən Oqtayın qolları süstləşib yanına düşdü.

-Solmaz, -dedi, -mən sabah yola düşürəm, döyüş

bölgəsinə, cəbhəyə gedirəm.

Solmaz hələ də öz aləmində olduğu üçün Oqtayın dediklərini dərk edib, başa düşmədi. Aydınlıq gətirmək üçün;

-Hərə gedirsən? -deyə soruşdu.

-Cəbhəyə gedirəm, döyüş bölgəsinə.

Solmaz eşidiklərinə inanmaq istəmədi. Həmişə Oqtayın Qarabağ müharibəsi ilə əlaqədar keçirdiyi narahatlığını xatırladı. "Bundan nə desən çıxar", düşündü və dəhşətə gəldi.

-Doğru sözündü, Oqtay! -deyə həyəcanlı baxışlarla ona baxdı.

-Birdən-ikiyə aldatmışam səni?

-Axı, tələbələri hələ ki aparmırlar. Bir də sən axı tek övladsan. Səni heç aparmazlar. Bəlkə mənimlə zarafat edirsən.

-Bu boyda zarafat olar, doğru sözümüzür, sabah səhər yola düşürəm.

-Səni buna kim vadar elədi?

-Heç kim, öz daxili vicdanım. Bu gün dərsdən sonra hərbi komissarlığa getmişdim. Ərizə yazıb, könüllü getmək istədiyimi bildirdim. Əvvəlcə tərəddüd etdilər, sonra təkidimi görüb razılaşdırılar. Sənədlərimi qeydiyyata alıb əlimə çağırış vərəqi verdilər. Elə buna görə bu gün dərsdən sonra səni evə ötürə bilməmişdim.

Solmaz nə deyəcəyini, necə münasibət göstərəcəyini kəsdirə bilmədi. Oqtayı bu yoldan daşındırmaq üçün yollar aradı. Lakin tərsliyini, sözübütlüyünü, dediyindən dönməyəcəyini fikirləşib dəhşətə gəldi.

-Valideynlərinə demisən?

-Hə, görünüşünə gəlməmişdən qabaq dedim.

-Atan nə deyir bəs?

-Atamı tanımirsan, imkanı olsa özü də gedər. Anam narahatdır, anam! Qorxuram arvada bir şey ola.

-Heç bilirsən nə əmələ əl atmışan. Camaat uşaqlarına dəlilik kağızı düzəldir, yalandan xəstələndirərək həkimlərə əllilik qrupu yazdırıb təqaüdə çıxarırlar, imkanı olanlar sərhəddən keçirib Rusiya şəhərlərinə aparır, orada gizlədirirlər. Düz də eləyirlər. Xəbərin var, gələn meyitlərin çoxu arxadan vurulub.

-Qaçmasayırlar, arxadan vurulmazdalar.

-Sən elə bilərsən. Oqtay, bu müharibə deyil, bu

Xocalı soyqırımı bədii əsərlərdə

siyasi oyundur. Kiminsə xeyrinə oynanılan oyun. Elə bilirsən, döyüşən təkcə erməni döyüşçüləridir? Xeyr, ad onlarındır. Onların arxasında duran qüvvə isə səriştəli rus ordusudur. Təkcə erməni ordusuna qalsa bizimkilər üçcə günə donuzu daridan qovan kimi onları süpürüb torpağımızdan kənara atarlar. İndi bildin ki, canını havayı yerə fəna edirsən. Başa düşürsən ki, sən gedəndən sonra anan nə günə düşəcək. Elə atan da dözməyəcək bu hala. Heç mənim haqqımda fikirləşmişən? Fikirləşmişən ki, anam bu ayrılığa dözməyəcək. Açı çəkəcəyimi, fikir edəcəyimi görüb qubar çıxaracaq, onsuz da xəstə ürəyi buna tab gətirməyib partlayacaq. Özün də yaxşı bilirsən ki, səni məndən az istəmir. Sən fikirləşmirsən ki, gözün görə-görə, ağlin kəsə-kəsə ölümə gedirsən, -dedi Solmaz. Ciyinləri titrədi. Solmaz ağlayırdı.

-Gedənin dalınca göz yaşı tökməzlər, su atarlar, xeyir-dua verib yola salarlar. Bir də alnımızda nə ya-zılıb, qismətimizdə nə var, onu da görəcəyik.

-Qismət, qismət deyirsən, Allahın yazısından danışırsan, heç demirsən ki, Allah sənə ağıl verib, şür verib, düşüncə verib. Fikirləşən, düşünən ağıllı insan belə addımı atmadı. Özündən sonra naçar qalanları düşünerdi, fikirləşərdi.

-Elə düşüncəm olduğuna, sizi fikirləşdiyimə görə bu addımı atmışam Solmaz. Vətəni, sizi, milləti qorumaq, xain düşmənin burnunu əzərək, geri oturtmaq hamı kimi mənim də borcumdur. Şəhid olanlardan, meyiti gələnlərdən, sinəsini gülləyə sıpər edib qanını su kimi axıdanlardan artıq deyiləm. Onlar necə, mədə elə.

-Ağzında Qarabağ deyirsən, o yerlərin sıldırıım qayaları, uçurumu, dağı-dərəsi, kolu-kolagəni, keçilməz meşələri var. Orada döyüşməyə ora bələd olanlar getməlidir. Sizi kimi nabələdlər, xamlar yox. Bu günə kimi əlinə silah alıb bir güllə atmamışan. Rusiyda hərbi inşaat dəstəsində iki il qulluq etsən də, döyüşün nə olduğunu bilmirsən. Gözün görə-görə, ağlin kəsə-kəsə, özünü odun-alovun içində atırsan. Hansı ki, Qarabağdan qaçqın düşən bəzi gənclər gedib vuruşaraq, torpaqlarını azad etmək əvəzinə cəbhədən yayır, döyüşdən qaçıb gizlənirlər.

-Niyə elə deyirsən Solmaz, onlar da döyüşürlər.

-Elə danışırsan ki, elə bil uşaq başı aldadırsan, guya dünyadan xəbərsizəm. Onların bir neçəsini

yaxşı tanıyıram, tirboyun oğlanlardı, axşama kimi küçələrdə avara-avara gəzməkdən, tinlərdə durub tum çirtlatmaqdən, siqaret tüstülməkdən başqa bir şey bilmirlər. Heç olmasa bir işin qulpundan yapış-salar dərddyarıdır. Dindirəndə də -biz qaçqınıq, bizim qaçqınlıq statusumuz var, bizə toxunmaq olmaz -deyirlər.

-Onları qinamaq olmaz, illər boyu dişi, dirnağı ilə tikib qurduları evi-eşiyi, alın təriylə, zəhmətlə qazandıqları vari-dövləti bir anın içində qoyub gəliblər. Xoşluqla gəlməyiblər, başlarını götürüb qaçıblar. Onlara dəyən bizə dəysəydi, çoxdan çəş qalmışdıq.

-Qorxma, bizə də az dəyməyib. Rayonlardan gəlib ali və orta təhsil məktəblərində təhsil alan kasib tələbələr yataqxanalardan çıxarıldı, onlar yerləşdirildi. Tikintisi qurtarıb sahiblərinə paylanılacaq hazır mənzilləri kobud şəkildə, özbaşına zəbt etdikləri üçün 15-20 il ev növbəsində dayananların orderləri əllərində qaldı. Hansı ki, eksəriyyəti kirəkəş yaşayırdı və hələ də yaşamaqla gözləyirlər. Hələ bunlar bir yana dursun, qırılıb məhv olan, itkin düşən, meyiti gələn şəhidlərimizin sayı-hesabı yoxdur.

-Deyirsən əlimizi qoynumuza qoyub gözləyək? Gözləyək ki, düşmən nə vaxt gəlib qapımızın ağızını, kandarımızı keşdirəcək? Qocalarımızı qırıb, cavanlarımızı kölə edərək qul kimi işlədəcək? Bunları gözləmeliyik? Solmaz!

-Xeyr, mən elə demirəm. Dediym odur ki, beş-on nəfər vətənpərvərlə iş keçməz, mənə hasil olmaz. Hamılıqla yumruq kimi birləşməli, səfərbər olub, birgə döyüşməliyik. Varlılar özləri qaçı, uşaqlarını da gizlədirirlər. Qabağa göndərilənlər isə kasib-kusublar, faşir-fuğuralardır. Bir də sənin kimi fanatiklər vəziyyəti düzgün dərk etmədən, başqalarını düşünmədən, sinəsini gülləyə sıpər edib, qanına qəltən olurlar, dünyanın ləzzətini dadmadan gənc yaşlarında ikən həyatını dəyişib əbədiyyətə qovuşurlar. Nə qədər gec deyil valideynlərini, bizimkiləri, bir də məni fikirləş, səhər tezdən get ərizəni geri götür. Fikrini dəyişməyə, ərizəni geri almağa ixtiyarın var.

-Üz vurma, Solmaz. Qərarım qətidir, məni bu yoldan heç kim çəkindirə bilməz. Getdiyim yolu da yaxşı bilirəm. Bir can nə şirin şeydir ki, azğınlaşmış düşmən qabağından qorxub qaçam.

Bayaqdan müxtəlif yollarla Oqtayı fikrindən daşındırmağa çalışın Solmaz buna nail olmadığını dərk elədi. Sevgilisinin mərdliyindən, qətiyyətindən qürur duydu. Son "həmləyə" keçmək üçün ağır da olsa, tutarlı söz axtarırıdı. Tapdı da.

-Sən heç vaxt məni istəməmisən, Oqtay. İstəsəydin, məni atıb getməzdin. İndi ki inadından dönmürsən, gedirsən, onda qulaqlarını yaxşı aç, məni eşit, oralarda, dağdamı, dərədəmi, meşədəmi, bilirəm gülleyə tuş gəlib al-qanına boyanacaqsan, qurda-quşa yem olacaqsan. Heç cəsədin də tapılma-yacaq -dedi Solmaz. Dedi və əlləri ilə üzünü qapayıb hönkürdü. İti addımlarla Oqtaydan uzaqlaşış evlərinə tərəf qaçıdı.

Oqtay Solmazın belə mənfi münasibətinə məəttələ qalmışdı. Sanki bu günə kimi onu yaxşı tanımadı. Onun vətənpərvər olduğunu bilirdi. Hamının halına acıyan, böyüyün, kiçiyin yerini bilən, müləyim xasiyyəti, zəngin daxili aləmi vardı. Bəs bu gün?!... Həyatın ağır anları, müdhiş, gərgin vaxtları insan psixologiyasına təsir edir, onun iç aləmini açıb göstərir. Belə çıxır ki, Solmaz haqqında düşüncələri fərziyyəmiş, yalan imiş, həqiqət deyilmiş.

Bu fikirlərlə evə nə vaxt çatdığını bilmədi. Mənzillərinə daxil olanda, qapı ağızında həmişəki kimi onu ilk qarşılıyan anası oldu.

-Nə qərara gəldin, bala? -deyə soruşdu.

-Qərar artıq verilib, ana. Sabah yola düşürəm.

Anası Solmazın da ona təsir edə bilmədiyini göründə əlinin hər yerdən üzüldüyünü aydın dərk etdi. Qəhərdən boğazı qurudu, nitqi tutuldu, ürəyində təpər, ayaqlarında taqət qalmadı. Kölək kimi yataq otağına keçərək çarpayıya uzandı. Sakit-sakit, içün-için ağlamaqdan savayı gücü heç nəyə çatmadı.

Məsələdən xəbər tutan qohum-qardaş, dost-biliş Oqtaygilə yiğmişdi. Solmazın da valideynləri burada idi. Səhərə kimi heç kim yatmadı, oturub Oqtayın ata-anasına ürək-dirək verdilər. Səhər tezdən Oqtayın inadlı təkidinə görə onu heç kim yola sala bilmədi. Hami ilə gülə-gülə görüşüb hərbi komissarlıqla tək gəldi.

Komissarlıqda xüsusi qeydiyyatdan keçdikdən sonra cəbhəyə yola salınanlarla birlikdə küçəyə çıxaraq onları aparacaq avtobusa yaxınlaşdı. Küçə adamlı dolu idi. Gedənləri yola salanlar arasında Oqtayın kimi-kimsəsi yox idi. Doğmalarının, yaxın-

larının gəlib burada naçar qalmasını istəməmişdi. Buna baxmayaraq, yenə gözləri ətrafi dolandı, kimisə görmək, kiminləsə vidalaşmaq istədi. Elə buna görə də avtobusa minmək üçün arxaya qaldı. Solmazdan küsülü ayrıldığına görə nigarançılıq çəkirdi. Cəbhəyə gedənləri yola salan qadınlar, gəlinlər, qızlar arasında gözü onu arayıb, axtarırıdı. Solmaz isə gözə dəymirdi.

Növbə ona çatdı, avtobusa qalxmaq istəyərkən uzaqdan onlara tərəf qaçan Solmazı gördü. Ayaq saxladı. Solmaza tərəf qaçmaq, onu qucaqlamaq, bağıra basaraq öpüşlərə qərq etmək, görüşüb ayrılməq istədi. Elə bu an komandırın;

-Siravi əsgər, avtobusa qalxın! -əmri eşidildi. Oqtay cəld bir hərəkətlə avtobusa minib arxaya keçdi, arxa şüşənin qabağında dayanaraq dünən axşam incitdiyi, qəlbinə dəydiyi sevgilisinin hərəkətlərini izləməyə başladı.

Komandırın ikinci, -getdik! -əmrini verməsi ilə avtobusun yerindən tərpənməsi bir oldu. Solmaz sürətini daha da artırdı və birdən səndələyərək üzü üstə asfalta yığılmaqdan özünü zorla saxladı. Çətinliklə də olsa müvəzətinə düzəldib uzaqlaşmaqdə olan avtobusun ardınca baxdı. Qolları süstləşib yanına düşdü. Əlində tutduğu bir dəstə qərənfil asfalta səpələndi. Əlləri ilə üzünü qapayıb hönkürməyə başladı. Gecəni sübhə qədər yata bilməmiş, Tanrıdan Oqtaya uğurlu yol diləmiş, səhərə yaxın özü də bilmədən yuxuya getdiyi üçün həyatından artıq sevdidi, ölüm-dirim mübarizəsinə gedən sevgilisini yola salmağa gecikmişdi.

Uzaqlaşmaqdə olan avtobusun özü ilə apardığı Oqtayı geriyə çəkən bir hiss, bir qüvvə vardı. Bu hiss, bu qüvvə asfalta pərakəndə səpələnmiş qərənfillər arasında tənha qalan Solmaz idi.

III

Bir ay idi ki, döyüş bölgəsində, qaynar nöqtədə dəfələrlə ölümlə üz-üzə gəlmiş, lakin taleyin hökmü ilə burnu belə qanamamışdı. Bura gələndə bir neçə gün çətinlik çəksə də, sonralar mərmi partlayışına, gülə səsinə, barit qoxusuna alışdı, vərdiş elədi. Bəcariğını, qorxmazlığını nəzərə alan komandanlıq ona baş gizir rütbəsi vermiş, onu bölmə komandırı təyin etmişdi.

Xocalı soyqırımı bədii əsərlərdə

Tez-tez kəşfiyyata göndərilən Oqtay dünən axşam qaranlıq düşəndən sonra iki nəfər döyüşü yoldaşı ilə təpəlikdə yerləşən kəndə gəlmışdilər. Bu kənd üç gün bundan qabaq erməni qəsbkarları tərəfindən zəbt edilmişdi. Ay işığından ustalıqla istifadə edən Oqtaygil talaqıraqı, meşətrafi kəndə yaxınlaşmış, erməni döyüşçülərinin təxmini sayını, hərbi texnikanın və döyüş sursatının növünü, miqdarını müəyyənləşdirib geri qayıdarkən qəfil gələn bulud Ay üzünü tutduğundan hər tərəf zülmət qaranlığa qərq olmuşdu. Meşənin dərinliyində, qollu-budaqlı bir ağacın gövdəsinə qışılaraq buludun çəkilməsini gözləmişdilər. Xeyli vaxt keçə də, bulud seyrəlməmiş, Ay üzü görünməmişdi. Elə bu an kənddən gələn it hürüməsinin səsi onları diksindirmişdi. Artıq burada qalmaq olmazdı, əvvəla əgər hürən it xüsusi təlim almış itlərdəndirsə erməniləri duyuq sala bilərdi, sonrası da payız olmasına baxmayaraq burada erkən düşən soyuq onların canına işleyirdi. Bunları nəzərə alan kəşfiyyatçılar bayaq gəldikləri yolun əksinə, hərbi hissəyə tərəf istiqamət götürdülər, ehmal addimlarla irəliləməyə başladılar.

Səhər açıldı, onlar hələ də qərargaha yaxınlaşa bilmirdilər. Ətrafi diqqətlə nəzərdən keçirdilər, yolu azdıqlarını indi başa düşdülər. Və o günü axşama yaxın çətinliklə yolu tapıb qərərgaha gəldilər.

Uşaqların sağ-salamat qayıtdıqlarına sevinən komandır Oqtayı yanına çağırıldı, məlumatı dinləyib ona təşəkkürünü bildirdi. Sonra;

-Atan gəlib, -dedi, - ona kəşfiyyata getdiyinizi demə, azdığınızı bildirmə, qoy narahat olmasın. Biz demişik ki, qonşu hissəyə döyüş sursatı aparmısınız. Sabaha kimi qayıdaqsanız. Kişi bütün gecəni yatmayıb, bu gün də gəlmədiyinizi görüb, gün ərzində rahatlıq tapmayıb. Deyərsən ki, maşın xarab olduğu üçün səhər qayıda bilmədik, axşama qaldıq.

-Atam nə vaxt gəlib ki?

-Dünən axşam, siz yola düşəndən sonra.

-İndi haradadır?

-Onu öz otağımda yerləşdirmişəm. Gözəl atanız var, adını eşitmədim, qiyabi də olsa tanıyırdım, tənmiş alım olduğunu biliirdim. Özünü də gördüm.

Oqtay komandırın istirahət otağına girəndə atasını məyus bir görkəmdə, mürgü vuran gördü. Ötən bu bir ay ərzində kişi tamam qocalmış, çal saçları büsbütün ağarmış, şax qaməti sanki, əyilmiş, beli

bükülmüşdü.

Oqtayın qəfil gəlişindən diksinən ata hövəlanakaya qalxıb oğlunu bağrına basdı.

-Oğlum! Balam! -dedi.

Oqtay yenə xislətinə xilaf çıxmadı.

-Ata, niyə gəlmisən? Deməmişdim dalımcان gəlməyin, -dedi.

-Oğul, bu günə kimi qəlbənə dəyməmişəm, heç bir istəyinə mane olmamışam. Ona görə ki, fikirlərin aydın, əməllərin düzgün olub. İstəklərini, arzularını müzakirə edib qarışmağa lüzum görməmişəm və bununla həmişə fəxr etmişəm. Ancaq səndən bir xahişim var, bu ağır gündə müqəddəs atalıq borcumu yerinə yetirməyime mane olma, heysiyyatıma toxunma -dedi və gözləri doldu.

Ömründə atasını ağlayan görməyən Oqtay sarıldı. Kişiinin qəlbənə toxunduğu üçün özünü danladı.

-Ata, məni başa düş, sənə əziyyət vermek istəmirəm. Belə ağır zamanda izafi xərcə düşməyin məni yandırır. Əmək haqqını bilir, maddi durumu nuzu anlayıram. Hələ çəkdiyin əziyyəti demirəm.

-Oğlum, hər bir valideyn ömrünü şam kimi övlad yolunda yandıraraq əriməkdən bezmir, əksinə zövq alır. Nə qədər əziyyət çəksəm də, nə qədər boğazımızdan kəsib xərcə düşsəm də, səni görünçə bütün bunları sənə görə etdiyim üçün bir o qədər sevinir, bir o qədər rahatlıq tapıram, can bala.

Atasını belə kövrək görməmişdi Oqtay. Həyatın ağır, müdhiş anları insanı nə qədər yumşaldar, nə qədər kövrəldərmış. Gecəni sübhə qədər yatmadılar. Onsuz da ara-sıra, pərakəndə partlayan mərmilərin səsindən yatmaq mümkün deyildi. Hər an düşmən tərəfindən hücum gözlənildiyi üçün adamın gözünə yuxu getmirdi. Kişi səhərə qədər düşünmüş, oğlunun bu vəziyyətə necə dözdüyünü götür-qoy etmişdi.

Səhər açılmış, ayrılıq vaxtı çatmışdı. Döyüş zonasından çıxmak üçün komandırın ayırdığı maşına yaxınlaşdırılar. Nəsə yadına düşübmüş kimi əlini cibinə apardı, pencəyinin döş cibindən çıxardığı zərfi Oqtaya uzatdı.

-Al, anan yazıb, -dedi, -Solmaz da, valideynləri də sənə çoxlu salam göndəriblər. Bizdən nigaran olma, yalnız özünü qor, özündən muğayat ol.

Qucaqlaşdırılar. Oğlunu bir də nə vaxt görəcəyini düşünən ata könülsüz ondan ayrıilib xodda olan maşına əyləşdi.

Oqtay gözdən itənə qədər tozanaq qaldırıb uzaqlaşan avtomobilin ardınca baxdı. Yol boyu tozdan yaranmış ağ zolaq ilan kimi maşının ardınca süründürdü.

Atasından zərfi alarkən təəccübənlənmışdı. Anasının məktub yazmaqla arası yox idi. Hələ uzaq Rusiyada hərbi xidmətdə olarkən anası bir dəfə də olsun ona məktub yazmamışdı. "Məktubu uzaqda olanlara yazarlar, Oqtay isə həmişə mənim içimdə, ürəyimdədir. Ona məktub yazmağa mənim əlim gəlməz" demişdi.

Zərfin üstündə yazı və ünvan yox idi. Ağzı yapışqanla yapışdırılıb bağlanmışdı. Zərfi açdı, dörd qatlanmış vərəqlər arasından yerə bir neçə qızılğıl ləçəyi düşdü. Məktub Solmazdan idi. O yazılıdı:

-Əzizim Oqtay, salam! Bilirəm, məndən incimisən. O axşam, o sözləri bilərkəndən deyib səni tutduğun düzgün mövqedən çəkindirmək, fikrindən daşındırmaq istəyirdim. Mən hər şeydən qabaq səni, atanı və ananı düşünürüm. Onların səndən başqa heç kimi yoxdur. Tək övladsan. Sənin yaşamağın, həmişə onların gözü qabağında olmağın onlara su və hava kimi lazımdır. Və bilirəm sən sağ-salamat, uğurla, qalibiyətlə yanımıza dönəcəksən. Mən bunu hiss edirəm və buna əminəm. Ona görə ki, qorxan gözə çöp düşər deyiblər, sənsə qorxmazsan, mətin-sən, dəyanətlisən. Və bir də mənə xəyanət etməzsən, mənə dönük çıxmazsan, bu dünyada məni tək, sənsiz qoymazsan. Elə buna görə də nəyə desən and içə bilirəm, sən sağ-salamat qayıdaqsan. Bunu mənə hissələrim, iç dünyam, ürəyim deyir. İndi biz səninlə qürur duyur, fəxr edirik. Hər an sənin, -Torpaqsız Vətən, Vətənsiz millət olmaz, -sözlərini xatırlayır, tutduğun bu müqəddəs əmələ görə sənə səcdə edir, qarşında baş əyirəm. Gənclərimizin hamısı sənin kimi düşünsəydi Azərbaycan deyilən məmləkətimiz bu qədər zülmə düşər olmazdı, belə ağrı çəkməzdi. Təəssüflər olsun ki, hamı sənin kimi düşünnür. Şəxsi mənafelərini hər şeydən üstün tutanlar heç vaxt belə düşünə, belə hərəkət edə bilməzlər. Odur ki, indi də düşmən tapdağı altında qalan torpaqlarımızın gözü yol çəkir, yad əllərdən xilas olmaq üçün imdad diləyir, sənin kimi mərd oğulları döyüşə çağırır. Məni qınamasalar günü sabahdan gəlib səninlə ciyin-ciyanə döyüşərdim, Oqtay. Təəssüflər olsun ki, adət-ənənəmiz buna yol vermir. Ulu babalarımız döyüşü

qadınlarımıza qadağan edib, vuruşu, cəngi nər oğullarımıza buyurublar. Yoxsa gələr, vuruşardım. Öləndə də bilərdim ki, Vətən yolunda, millət, torpaq uğrunda şəhid oluram. Şəhidlik isə zirvədir, ucalıqdır, müqəddəslikdir.

O gün gecikdim, səni yola sala bilmədim, Oqtay. Bağışla məni. Həmin gecə sübhə qədər yata bilməmişdim. Sonra məni huş aparmışdı. Qəfil ayıldım, axşamdan paltarımı soyunmadığım üçün dəli kimi bayira qaçıdım. Kaş o qərənfilləri almayıydım. Qərənfilləri almaq üçün köşkün qabağında vaxt itirməsəydim sənə çatar, heç olmasa bir-iki dəqiqə səni görər, səni yola sala bilərdim. Nə isə, qismət belə imiş. Ürəyim doludur, ancaq yazmağa söz tapmiram. Fikrimi dəqiqləşdirib ipə-sapa düzərək sənə çatdırıbilmirəm. Sənsiz hər dəqiqəm bir günə, bir saatım bir aya, bir ayım isə bir ilə dönür. Səninlə görüşəcəyim günü səbirsizliklə gözləyirəm. Hər an sənin mənə dediyin, - Mənim həmişə təravətli, Solmaz çıçayım - kəlmələrini xatırlayır və ömrüm boyu bu sözləri səndən eşidəcəyimə inanıram, bunu arzu edirəm. Səni bir daha o gözəgörünməz Allaha tapşırıram. Yolunu gözləyirik.

Hörmətlə, sənin həmişə təravətli, Solmaz çıçayı.

IV

Oqtay bu hissəyə gələndən sonra bir neçə gün döyüş hazırlığı və hərbi təlim keçib, silahlarla davranma qaydalarını öyrənsə də, ailənin tək övladı olduğunu nəzərə alan hissə komandiri onu qaynar nöqtələrə göndərmək istəmirdi. Hissənin daxilində müəyyən işlərin həyata keçirilməsində, təzə gətirilən döyüş sursatlarının anbarlarda yerləşdirilməsi və paylanmasında ondan istifadə edilirdi. Bir neçə gün bu tapşırıqlardan bezən Oqtay komandirin yanına getmiş, mən burası kartof soymağa yox, döyüşməyə gəlmişəm, - deyə narazılığını bildirmişdi. Əsgərin qətiyyətini görən komandır istəməsə də onu qaynar döyüş nöqtələrinə göndərməyə məcbur olmuş və hər vəchlə özünü qorumağı ona tapşırılmışdı.

Oqtayın öz fərqli döyüş metodu vardı. Atışma zamanı ətrafi nəzərdən keçirir, torpaq təpəciyinin, daş yığınının, qaya parçalarının yerini bəlləyir, atışa-atişa tez-tez yerini dəyişir, növbə ilə onların arxasına keçərək mühafizə olunur və bu minvalla düşmənin nişangahından yayınmaqla onların başına

Xocalı soyqırımı bədii əsərlərdə

od ələyirdi.

Və bu ağır döyüslərdən birini heç vaxt yadından çıxara bilmirdi. Hər xatrlayanda ürəyi bulanır, başı gicəllənir, düşmənə nifrəti birə-beş artırdı. Hissəyə təzə gələn, cəmi bircə həftə döyüslərdə qəhrəmanlıqla iştirak edən, gözündə qorxu olmayan boylu-buxunlu, sağlam bir gəncin faciəvi ölümü onu sarsılmışdı. Qızığın döyüş gedirdi. Düşmən tərəfi susmaq bilmirdi. Düşmənin sərrast atlığı mərmi Oqtaydan beş-altı metr aralıda döyüşən həmin gəncin başını boynundan üzüb apardı. Arxası qaya parçasına söykəndiyi üçün gənc yixılmadı, başsız adam kimi əl-qol atdı, təpiyini yerə döydü, bir an keçəndən sonra taqətdən düşüb qaya parçasının dibinə çökdü, oturmuş vəziyyətdə canını tapşırdı. Elə bu an ikinci mərmi partlayaraq yaxınlıqdakı yeddi əsgərin tikələrini göyəsovurdu. Sanki göydən ət parçaları, qan yağışı yağırdı. Başdan-ayağa qana boyanmış Oqtay dəli bir qışqırıqla hayqıraraq düşmən tərəfi aramsız atəşə tutub xəzinəni tamam boşaltdı. Sonra güllesi qurtardığından atəş aça bilmədiyi üçün daha da hiddətləndi, nifrəti söyüslər yağırmışaqla, anlaşılmaz sözlər söyləməklə, yerində atılıb düşməyə, əl-qol atmağa başladı. Ona yaxınlaşan zabit onu yerə yixib ehmallıca sillələməyə, onu özünə gətirməyə çalışdı. Əl-üzünü yudu, bir-iki qurtum su içirdib əli ilə bədənini yoxladı, Oqtay sağ-salamat idi. Bundan sevinən zabit onu çətinliklə də olsa hissəyə gətirdi. Oqtay bir neçə gün çörək yeyə bilmədi. Yemək görən kimi həlak olmuş yoldaşlarının göydən "yağan" ət parçaları gözlərinin qabağına gəlirdi. İçdiyi ancaq su idi. Danışığında, rəftarında, hərəketlərində bir dəlilik, bir havalanıq hiss olunurdu. Bunu nəzərə alan hissə komandırı onu ordu sıralarından tərxis etmək istədiklərini ona deyəndə Oqtaya sanki, tərs bir sillə ilişdirildi. Yuxudan ayılmış kimi, vəziyyətin ciddiliyini, hissə qapılaraq özünü gözdən saldığını başa düşdü. Özünü ələ almağa çalışdı. Ona bir müddət vaxt verilməsini komandirdən xahiş etdi. Və bir neçə gündən sonra döyüşə tam hazır olduğunu bildirdi. Qaynar nöqtələrdə iştirak etmək üçün icazə istədi...

V

... Bugünkü döyüş ağır keçmişdi. Dünən axşam qəfil hücum edən erməni ordu birləşmələri kəndi

atəşə tutmuş, yerli azərbaycanlı sakinləri yurd-yuvalarından didərgin salaraq misli görünməmiş qırğınılar törətmışdır. Sahələrdən yığılan günahsız insan cəsədlərinin sayı-hesabı yox idi. Oqtay üç nəfər səngər yoldaşı ilə dünən gecə ermənilər tərəfindən tutulmuş kəndə yaxınlaşmışdır. Məqsəd erməni tərəfinin ordu birləşmələrinin təxmini sayını, hərbi döyüş sursatının növünü və miqdarını öyrənmək idi. Xəlvəti, gizli yollarla gəlsələr də duyuq düşən düşməni tərəfi onları atəşə tutmuşdu. Yoldaşlarından biri qarın nahiyəsindən yaralanmışdı. Qan itirən əsgəri tez hissəyə çatdırmaq lazım idi. Oqtay üzünü digər əsgərlərə tutub, yaralını tez hissəyə çatdırın, mənsə sizi mühafizə edəcəyəm, sonra özüm də geri qayıdaram, -deməşdi. Oqtayın fikrindən daşınmayıacağını bilən uşaqlar yaralı yoldaşlarını götürüb yola düşmüsdüllər. Qarşı tərəfdən ermənilər atəşə ara vermir, zəhlə tökürdülər. Oqtay mövqeyini dəyişə-dəyişə cavab atəsi açır, yoldaşlarının uzaqlaşmasına şərait yaradır. Uşaqların tam uzaqlaşdığını yəqinləşdirən Oqtay atəşə ara verib, yerini dəyişdi. Təpənin başında qaya parçaları arxasından tez-tez atəş açan erməni əsgərlərini izləməyə başladı. Qarşı tərəfin susduğunu görən erməni əsgərləri hədəflərini məhv etdiklərini zənn edib mövqelərindən kənara çıxdılar. Gizləndikləri yerdən çıxan erməni silahlıları üzü aşağı enməyə başladılar. Cəmi altı nəfər idilər. Oqtay soyuqqanlıqla onları hürkütədən yaxına buraxmağa çalışdı. Hər ehtimala görə silahın xəzinəsini yoxladı, hələ ki, bunlara yetəri qədər güllesi vardi. Ermənilərin tam yaxınlaşdığını görən Oqtay qəfil daldalandığı qaya parçasının arxasından çıxaraq onları aramsız atəşə tutdu. Gözlənilməz həmlə ilə qarşılaşan erməni əsgərləri özlərini itirdilər, tətiyi belə çəkməyə imkan tapmadılar, dəhşətli bağırtı ilə yerə sərildilər. Oqtay atəşə ara vermədən gülleleri yerə sərilmış erməni əsgərlərinin üstünə yağış kimi yağıdırıldı. Əlindəki avtomat güllesi qurtardığına görə susdu. Əlini belindən asdığı ehtiyat xəzinəyə apardı, o da boş idi. Gulləsi tamam qurtarmışdı. Gizli yollarla, daldalana-daldalana hissəyə qayıtmayı qərara aldı. Elə bu an uzaqdan atılan "snayper" güllesi Oqtayı yaraladı. Bir-iki addım atıb yixıldı. Gullə qıçın-dəymişdi. Burada çox qalmaq olmazdı. Ona uzaqdan gullə atan snayperciyə bura gələnə qədər

xeyli vaxt lazım idi. Bu vaxta qədər sürünbər haradasa daldalanmaq olardı. Ətrafi nəzərdən keçirdi. Sürünə-sürünə yaxınlıqdakı yamacda yerləşən meşəyə girib, bu qollu-budaqlı, iri, yoğun gövdəli palid ağacının altına gəldi, qalın qaratikan kol topasının yanında arxası üstə yerə uzandı. Və qeyri-ixtiyari,

-Of, anakan, bu da axırım! -dedi.

Elə bu an kolluqdan bir zingilti səsi geldi, sonra bir it dartinaraq qalın, sıx kolların arasından başını kənaraya çıxardı. Daha sonra itin bədəni göründü. Heyvan məzəlum gözlərini Oqtaya zilləyərək zingildəyir və quyruq bulayırdı. Başı zəncirlə bağlı olduğu üçün heyvan can atsa da Oqtaya yaxınlaşa bilmirdi. Oqtay əvvəlcə üşərgələndi, sonra itin quyruq buladığını görüb sürünərək ona yaxınlaşdı.

Boynundakı zəncirin halqaları biri-birinə yaxınlaşdırılıb alminium məftilliə kobud bağlandıqından məftilin ucu xilas olmaq üçün dartinan itin boyun-boğazına batmış, dərisini dəlik-deşik edərək, alqanına boyayıb qançır etmişdi. Oqtay diqqət yetirdi, zəncirin o biri başındakı sonuncu, nisbətən iri halqaya kip vurulmuş, 20-30 santimetrik taxta parçası kolun kötüyüne ilışdiyi üçün it burada ilışib qalmışdı. Əgər Oqtay yaralanıb bura gəlib çıxmışsaydı, bu dilsiz-ağızsız heyvanın axırı nə ilə qurtaracağını bir Allah biliirdi. Oqtay əlini itə yaxınlaşdırıldı. İt mehribanlıqla onun əlini yaladı, məyus gözlərini ona dikib, sanki ondan imdad diləyirdi. Oqtay ehmalca, əlini itin yaralı boynuna aparıb, ona əziyyət verməmək üçün ehtiyatla məftilin dolağını açdı, halqaları aralanan zənciri itin boynundan kənarə atıb onu azadlığa buraxdı. Ölüm-dən qurtulmuş, azadlığa çıxmış it, aqlasılmaz, qeyri-adi bir hərəkətlə Oqtaya yaxınlaşıb əllərini, ayaqlarını, üzünü iylədi, yaladı, danışırımsız kimi qəribə, incə səslər çıxararaq xilaskarına öz minnətdarlığını bildirdi. Sonra iti bir sürətlə yaxınlıqdan şırıltısı eşidilən çaya tərəf qaçıdı. Yəqin ki, susamışdı. Oqtay bir daha itin geri qayıdacağına gözlemirdi. Amma qayıtmasını istəyirdi. Heç olmasa bu meşənin dərinliyində, kimsəsiz bir yerdə tək qalmazdı. Heyvan da olsa gözgözə baxar, nəfəs-nəfəsə verərdilər. İki də-qiqə keçmədi ki, it yenidən Oqtayın yanına qayıtdı, yenidən əllərni, üz-gözünü yalamaga başladı. Və bir-dən Oqtayın yaralı qızını iyləyib, xilaskarının dərdinə

şərık çıxmış kimi məyus görkəm alaraq, zarıycı bir səslə zingildədi. Oqtay onun başına sığal çəkdi, qızılı, sarı, qəhvəyi rəngli, ipək kimi yumşaq tüklərini tumarladı. Bundan xoşallanan heyvan yerə oturaraq başını Oqtayın sinəsi üstə qoydu. Oqtay ona diqqət yetirdi, heyvanın qarnı belinə yapışmışdı. Yəqin ki, ac idi. Torbasını açıb çörək çıxardı, bir-iki tikə kəsib itin qabağına atdı. İt çörəyi iyləyib Oqtayın üzünü baxdı, ağızı sulansa da yemədi.

-Bəlkə birlikdə yeyək? -deyən Oqtay tikənin birini götürüb yedi. Buna bənd imiş kimi it dərhal yerdə qalan o biri tikəni yedi və sonra Oqtayın başqa tikəni yeməsini gözlədi. İtin bu hərəkətinə məttəl qalan Oqtay torbadan çıxardığı kolbasanı dilim-dilim doğrayıb, tikələdiyi çörəklə birlikdə itin qabağına "süfrə" açdı. Oqtayın hər yediyi tikədən sonra it başqa tikəyə ağız uzadırdı. Və bu minvalla kolbasa ilə çörəyi tən yedilər. Birinə artıq, birinə əksik pay düşmədi.

-Deməli, mənsiz yemədin, ac olsan da yemədin, mənim ac qalmağımı istəmədin. Yeməyi ata malı kimi mənlə yarı böldün. Sənə halaldi, ay Allahın heyvanı -dedi Oqtay...

...Bayaqdan bunları düşünən, itin belə mehriban, belə müqəddəs dostluğunə məttəl qalan Oqtayın indi vəhşiləşmiş bu heyvanın onun üstünə atılaraq onu parçalayacağına qəti şəkk-şübhəsi qalmamışdı. Bayaqkı mehribanlıqlıdan indi itdə əsər-əlamət yox idi. Bayaqdan onunla "çörək kəsən", ona hayan çıxan, arxa-dayaq duran bu heyvan da indi ona qənim kəsilmişdi. Hər ehtimala qarşı əlini cibindəki bıçağın üstündə saxlamış, it hücum edərsə, özünü müdafiə etmək üçün bıçaqla onu vurmağı qərara almışdı.

İtinsə hirsı-hikkəsi soyumaq bilmirdi. Bayaq qanına qəltən etdiyi erməninin iyrənc, saqqallı sıfətini, badımcana oxşar uzun, yekə, çopur burnunu gözlərinin qabağına gətirdi, onu öldürməklə intiqamını alsa da hirsı soyumadı, əksinə daha da hiddətləndi. 4-5 il bundan əvvəl həmin bu murdar erməni tərəfindən vəhşiliklə, insafsızcasına qətlə yetirilmiş anası, qardaş və bacıları gözləri qabağına gəldi...

(Ardı növbəti nömrəmizdə)

*Uşaqlardan da nələrisə
öyrənmək olar*

Dünyada elə milyonçu-lar var ki, onlara maşın sürmək və ya bankda şəxsi hesab açmaq hələ çox tezdir. Söhbət milyonçuların varislərin-dən yox, orta məktəb illə-rindən öz ideyaları ilə milyonlar qazanmış milyonçu uşaqlardan gedir. Öz gərgin əməkləri və fə-rasətləri sayəsində milyonlar qazanan uşaqlardan nələrisə öyrənmək olar.

Ketrin və Devid Kuk
Layihənin başlanğıcında
yaşları: 15 və 17
Şirkət: "My Year Book"
Gəlirləri: 10 milyon dollar

Onlar üçün hər şey prinsip etibarı ilə çox sadə başlandı. Ketrinin 15, qardaşının isə 17 yaşı tamam olanda məktəb gündəliyinin internetdə onlayn yayılmasının pulsuz versiyasını hazırlamağa qərar verdilər. Burada hər kəs (sinif yoldaşı, kurs yoldaşı) haqqında anonim məlumat ala və ya göndərə bilərdi. Prinsip etibarilə qardaş və bacı layihənin formallaşmasına 250 min dollar borc alaraq onun reallaşmasına nail olublar. Sayt 2005-ci ilin aprelində işə düşüb və ilk il ərzində bir milyon ziyançı qeydiyyatdan keçib. Beş

Milyonçu uşaqlar

il ərzində saytin qazancı 10 milyon dollar təşkil edib. Prinsip etibarilə, belə ilk kapitalla istənilən işə başlamaq olar, lakin hər bir zəngin yeniyetmə belə bir uğura imza ata bilmir.

Eşli Kvalls
Layihənin başlanğıcında
yaş: 14
Şirkət: "Whatever Life"
Gəlir: 4 milyon dollar

Hər şey 2004-cü ildə başladı. O vaxt Eşlinin 14 yaşı təzəcə tamam olmuşdu. O, anasından 8 dollar (250 min dollar yox!) pul istəyib. Və özünün yuxarıda adıçəkilən saytını işə salıb. O bu saytda HTML-in(brauzerin oxuya biləcəyi hər hansı sənədi və ya səhifəni yaratmaq üçün xüsusi hipermətn dili) üstünlüklerindən təfərrüati ilə danışmağa başlayıb. Bunlar "Myspace" sosial şəbəkəsinin istifadəçilərinə lazım ola bilərdi. Bundan başqa, Eşli hazırladığı digər vəsaitləri pulsuz istifadə üçün bu sosial şəbəkədə yerləşdirib.

Tezliklə Eşli məktəbi atıb və 2 aydan sonra ayda 70 min dollar qazanmağa başlayıb. Hazırda onun gəlirləri 5 rəqəmlidir. Onun saytının qiyməti isə 10 milyon dollar həddində qiymətləndirilir.

Culett Brindek
Layihənin başlanğıcında
yaş: 10
Şirkət: "Miss O and Friends"
Gəliri: 15 milyon dollar

Hər şey adı başladı. C.Brendek dostları ilə birlikdə kiçikyashlı qızlar üçün sayt yaradıb. Bu sayt bütün istifadəçilər üçün maraqlı idi. Qısa müddət ərzində bu sayta 8 yaşdan 12 yaşa qədər milyonlarla qız daxil olub və sayt reklama görə böyük məbləğdə pul qazanmağa başlayıb. Bundan sonra C.Brindek birinci kitabını buraxıb. Kitab 120 min tirajla sürətlə yayılıb. İndi onun biznesi 15 milyon ABŞ dollarında qiymətləndirilir.

Pol Burke

Uşaqlardan da nələrisə öyrənmək olar

**Layihənin başlanğıcında
yaşı: 18
Şirkət: yoxdur
Gəlir: 300.000 dollar (ayda)**

Pol üçün də hər şey sadə başlıdı. O, gəlirlili biznes barədə hamidən gec, 18 yaşında fikirləşməyə başlayıb. Pol şəbəkədə əməkdaşlıq marketinqi yaradıb və elə birinci ay 600 dollar qazanıb. Bundan sonra Pol daha çox işləməyə başlayıb və bir ildən də az vaxt ərzində ayda 300 min dollar qazanc əldə etməyə nail olub. O bu vaxta qədər tərəfdəşliq marketində işləyir, üstəlik öz bloqu var. Pol öz fikirlərini, məsləhətlərini bu bloqda bölüşür. Məlumat üçün bildirək ki, əməkdaşlıq marketinqi (affiliativniy marketinq) internet-marketinq alətlərindən birlidir. Fəaliyyətin bu növünü əməkdaşlıq biznesi kimi müəyyən etmək olar.

Ben Kaufman
**Layihənin başlanğıcında
yaşı: 18
Şirkət: "Mophie, Kluster
and Quirky"
Gəlirləri: ildə 5-10 milyon
dollar**

Hamı kimi, Ben Kaufman əvvəlcə iPod üçün aksessuarlar təklif edən "Mophie" saytını yaradıb.

Sayıda iPod üçün akkumulyatorlar, korpuslar, kabellər və başqa aksesuarlar satılırdı. Sonra o, "birgə qərarların qəbul olunması üçün platforma"ni təşkil edən "Kluster" saytını işə buraxıb. Və nəhayət, 22 yaşında Kaufman "Quirky" saytını yaradıb, burada "nəyi necə etmək olar" sualına cavab tapmaq mümkündür.

Evan
Sayıtı - "EvanTube"
Gəliri - 1,3 milyon dollar

Evan 8 yaş tamam olanda "YouTube"- də kanal yaradıb. O, indi 1.3 milyon dollar qazanır və bir milyondan artıq abunəçisi var. Bir şeyi deməyi unutduq, onun işi çox sadədir. Evan müxtəlif oyuncayaqlara və video-oyunlara dair icməllər hazırlayır. O özü yaşda olan uşaqların bilmək istədiklərini edir.

Kameron Conson
**Şirkəti: "Cheers and
Tears"**
Gəlirləri : 5 milyon dollar

O məktəbdə oxuduğu vaxt ayda təxminən 400 min dollar qazanırdı. Hər şey onda dəyişdi ki, o valideynlərinə axşam ziyafəti üçün dəvət açıqcaları düzəltməyə başladı. Qonaqlar bu açıqcaları gördükdə ona sıfariş etməyə başladılar. İlk biznes fəaliyyətinə Kameron 9 yaşında internetdə açıqcalar satmaqla başlayıb. O, 14 yaşında "Cheers and Tears"-in əsasını qoyub, sonra isə proqramlar işləyib hazırlamağa başlayıb. Tezliklə yaratdığı reklam şirkəti yuxarı sinflərdə oxumağa keçənə qədər ona milyonlarla dollar qazandırıb. Məktəbi qurtaran vaxt Kameron artıq 5 milyon dollar qazanmışdı.

Freyzer Doerti
Şirkəti: "Super Jam"
Gəliri: 6 milyon dollar

F.Doerti biznes fəaliyyətinə 14 yaşında başlayıb. O, nənəsinin resepti üzrə mürəbbə hazırlamağa cəhd edib. Məktəbdəki dostları və qonşu uşaqlar onun ilk müştəriləri olublar. Freyzer 16 yaşa çatanda mürəbbə istehsalı o qədər genişlənib ki, o məktəbi atmalı olub. Bir il sonra mürəbbə istehsalı üzrə onun öz sahəsi var idi. Bu sahə ildə 1,5 milyon dollar gəlir gətirirdi. 18 yaş tamam olanda onun sərvəti 6 milyon dollar həcmində qiymətləndirilirdi.

**Hazırladı:
O.MUSTAFAYEV**

Xocalı soyqırımından 25 il ötür

*Hazırda bizim güclü ordumuz var və
bu güc günü-gündən artmaqdadır*

Heç bir şəhidimizin qanı yerdə qalmayacaq!